

LähiTapiola
Keskinäinen
Vakuutusyhtiö

Toimintakertomus ja
tilinpäätös 2016
y-tunnus: 0211034-2

LÄHITAPIOLA

Sisällysluettelo

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 1.1. – 31.12.2016.....	3
LähiTapiola-ryhmä 2016.....	3
Vakavaraisuus ja riskienhallinta	8
LähiTapiola-ryhmän rakenne.....	10
Hallinto, henkilöstö, palkitseminen.....	12
Vastuullisuus.....	17
Luottoluokitus.....	18
Tilikauden jälkeiset tapahtumat	18
Tulevaisuuden näkymät	19
Ehdotus voiton käyttämisestä	21
TILINPÄÄTÖS 1.1. – 31.12.2016	22
LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätöksen päälaskelmat.....	22
Tuloslaskelma, LähiTapiola-ryhmä.....	22
Tase, LähiTapiola-ryhmä	24
Epäsuora rahoituslaskelma, LähiTapiola-ryhmä	26
Tunnusluvut, LähiTapiola-ryhmä.....	27
LähiTapiola Vahinkoyhtiön päälaskelmat.....	28
Tuloslaskelma	28
Tase.....	29
Epäsuora rahoituslaskelma	31
Tunnusluvut	32
Tilinpäätöksen liitetiedot	33
LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätöksen tuloslaskelman ja taseen liitetiedot.....	33
Oman pääoman siltalaskelma	56
LähiTapiola Vahinkoyhtiön tuloslaskelman ja taseen liitetiedot	57
Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet.....	77
Riskienhallinnan liitetiedot.....	85
Tunnuslukujen laskentakaavat ja tunnuslukujen laskentaperiaatteet	89
Ehdotus voiton käyttämisestä	92
Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen 31.12.2016 allekirjoitukset	93
Tilinpäätösmerkintä	94

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 1.1. – 31.12.2016

LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö (LähiTapiola Vahinkoyhtiö) laatii vakuutusyhtiölain tarkoittaman vakuutusyhtyrhythän mukaisessa laajuudessa konsernitilinpäätöksen (LähiTapiola-ryhmä). LähiTapiola-ryhmään kuuluvat johtavana yrityksenä LähiTapiola Vahinkoyhtiö, 20 alueellista vahinkovakuutusyhtiötä ja LähiTapiola Henkiyhtiö sekä näiden omistuksien kautta LähiTapiola-ryhmään yhdisteltävät yhtiöt.

LähiTapiola-ryhmä 2016

- Liiketulos oli voitollinen sekä vahinko- että henki-vakuutustoiminnassa. Hyvä tulos mahdollisti panostamisen ennakoihiin terveyden- ja hyvinvoinnin elämänturvapalveluihin sekä liikenne- ja kotivakuutushintojen alentamisen vuodelle 2017.
- LähiTapiola-ryhmän maksutulo ja asiakasmäärä kasvoivat haasteellisessa toimintaympäristössä.
- Asiakkaille maksettiin vahinkovakuutuksen keskitämisetuina 82 miljoonaa euroa ja korvauksina 639 miljoonaa euroa. Henkivakuutuksessa asiakkaille maksettiin 329 miljoonaa euroa korvauksia sekä 67 miljoonaa euroa tuottoa perustekorkona ja asiakashyvityksinä.
- Vahinkovakuutuksen korvausmenon kehitys pysyi suotuisana. Osana ennaltaehkäisevää riskienhallintatyötä koulutimme noin 27 000 henkilölle alkusammutustaidot LähiTapiolan Sankarikoulutuksessa.
- LähiTapiolan vakavaraisuus pysyi hyvällä tasolla.

	Ryhmä	Vahinko- yhtiö	Vahinko- yhtiö
	2016	2016	2015
Tulostiivistelmä			
Liiketulos, milj. eur.	327,4	182,9	181,0
Kokonaistulos, milj. eur.	363,8	174,4	150,3
Tilikauden tulos, milj. eur.	289,0	168,3	116,1
Vahinkovakuutustoiminnan kate ennen tasoitusmäärän muutosta, milj. eur.	66,8	8,8	-20,7
Henkivakuutustoiminnan vakuutustekninen tulos ennen lisäetuja ja tasoitusmäärän muutosta, milj. eur.	63,0		
Kokonaispääoman tuotto ilman sijoitussidonnaista vakuutusta, %	5,8	5,1	4,7
Vakavaraisuusasema, % *	190	273	

LähiTapiola Vahinkoyhtiön v. 2015 luvut eivät ole liiketoimintasiirrosta johtuen vertailukelpoisia.

Tunnuslukujen laskentakaavat on kuvattu tilinpäätöksen liitetiedoissa.

* Vakavaraisuusasema = hyväksyttävän oman varallisuuden määrä suhteessa vakavaraisuuspääomavaatimukseen (Solvenssi 2).

Liiketoiminta-alueet

Avainluvut	Ryhmä 2016	Vahinko- yhtiö 2016	Vahinko- yhtiö 2015
Riskisuhde ilman perustekorkokulua, %	60,8	63,6	66,2
Riskisuhde, %	63,1	69,2	72,0
Toimintakulusuhde, %	31,0	28,9	32,1
Yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua, %	91,8	92,6	98,3
Yhdistetty kulusuhde, %	94,1	98,2	104,1
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin, %		4,4	4,8
Vahinkovakuutustoiminnan vak.tekninen vastuuvetka, milj. eur.	3 534,1	2 496,2	2 476,3
Henkivakuutustoiminnan vak.tekninen vastuuvetka, milj. eur.	4 061,2		
josta sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuvetka	1 796,0		
Oma pääoma, milj. eur.	1 834,4	1 214,4	1 046,3
Taseen loppusumma, milj. eur.	9 750,3	3 784,8	3 592,5

Vahinkovakuutustoiminta

Vahinkovakuutustoiminta käsittää LähiTapiola Vahinkoyhtiön ja 20 alueyhtiön tuloksen. LähiTapiola Vahinkoyhtiön vertailukauden luvut eivät ole 30.6.2015 tehdystä liiketoimintasiirrosta johtuen vertailukelpoisia katsauskauden lukuihin. LähiTapiola Pääkaupunkiseutu Keskinäinen Vakuutusyhtiö aloitti toimintansa 1.7.2015.

Ensivakuutuksen maksutulo kasvoi 1,3 prosenttia 1 119 miljoonaan euroon. Yritysassiakasliiketoiminnan kasvui jatkui vuonna 2016, minkä taustalla ovat mm. lakisääteisen työtapaturmavakuutuksen positiivisina jatkuneet siirtoliiketulokset sekä uuden työkykyvakuutuksen erinomainen myynti. Erityisesti suurasiakasyksikö pystyi jälleen hyviin siirtoliiketuloksiin. Henkilöasiakasliiketoiminnassa kasvu oli voimakkainta vapaaehtoisessa henkilövakuuttamisessa. Ajoneuvovakuuttamisessa olemme markkinajohtaja.

Vahinkovakuutustoiminnan katetta paransi kerta-luonteinen 15,8 miljoonan euron korvausvastuun purku liikennevakuutuksessa. Lisäksi kuolevuusmallia päivitetiin ja diskonttokorkoa alennettiin, joiden vuoksi netto-korvausvastuu kasvoi ja liikevoitto heikkeni 48,4 miljoonaa euroa.

Ilman edellä mainittuja kertaluonteisten erien vaikutuksia vahinkovakuutustoiminnan **yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua** oli 88,9 prosenttia. LähiTapiola Vahinkoyhtiö ja alueyhtiöt maksoivat asiakkailleen 638 miljoonaa euroa korvauksia. Vahinkovakuutustoiminnan tilinpäätöstä rasitti 5 kappaletta yli miljoonan

euron omaisuuden ja toiminnan vahinkoa. Bruttokorvausmeno näistä vahingoista oli 5,8 miljoonaa euroa. Vakuutusliikkeen hyvän kannattavuuden taustalla näkyy suotuista vahinkokehitys ja vahinkoja ennaltaehkäisevä riskienhallintatyö. Henkilövakuuttamisessa hoitoketjuja on nopeutettu ja aktiivinen yhteistyö hoitolaitoskumppaneiden kanssa on jatkunut tiiviinä.

Sijoitustoiminta

	Vahinko- yhtiö 2016	Vahinko- yhtiö 2015
Sijoitusten nettotuotto käyvin arvoin, %	4,4	4,8
Korkosijoitukset	3,9	0,9
Osakesijoitukset	4,5	14,0
Kiinteistösijoitukset	7,1	6,1
Muut sijoitukset	-0,6	0,0
Sijoitusten allokaatio, %		
Korkosijoitukset	58,0	54,0
Osakesijoitukset	23,6	27,6
Kiinteistösijoitukset	17,8	18,4
Muut sijoitukset	0,5	0,0
Sijoitusomaisuus käyvin arvoin, milj. eur.	3 814,1	3 635,5

Sijoitustoiminnan tarkoitus on tuottaa arvoa omistaja-asiakkaillemme. Sijoitustoiminnan tuotoilla mahdollistetaan vakavaraisuuden ylläpitäminen sekä kilpailukykyisten palveluiden tuottaminen asiakkaillemme.

Sijoituskanta on pidetty riittävän yksinkertaisena, joka mahdollistaa myös kattavan riskienhallinnan. Sijoitustoimintamme on pitkäjänteistä ja suunnittelemme aina toimintaa vähintään 5 vuoden aikahorisontilla perustuen myös ekonomistiemme näkemyksiin markkinakehityksestä. Suunnitelmallisen sijoitustoiminnan keskeinen tavoite on mahdollistaa tehokas, tavoitteellinen, prosessimainen sekä kurinalainen ja riskit tiedostava sijoitusvarallisuuden hoito. Vakuutusyhtiöiden ja asiakkaidemme varat sijoitetaan siten tuottavasti ja turvaavasti.

Vahinkovakuutustoiminnan **sijoitustoiminnan nettotuotto** oli vahva 181,4 miljoonaa euroa.

LähiTapiola Vahinkoyhtiön sijoitustoiminnan viiden vuoden keskimääräinen vuotuinen tuotto oli 5,1 prosenttia ja kymmenen vuoden tuotto 4,2 prosenttia. LähiTapiola Vahinkoyhtiö pienensi osakepainoaan allokaatioissa noin 24 prosenttiin. Korkosijoitusten sisällä suorien vakuudellisten lainojen osuutta nostettiin 15 prosenttiin kaikista sijoituksista keventämällä erityisesti valtiolainapainoa. Vastaavasti myös kiinteistöjen osalta kevennettiin allokaatiota onnistuneiden kohteiden myyntien osalta, joka näkyi erinomaisina kiinteistötuottoina. Myös osake-tuotot elpyivät loppuvuoden aikana USA:n presidentinvaalien jälkimainingeissa. Muut ryhmän vahinkovakuutusyhtiöt tekivät pääosin vähäisiä allokaatiomuutoksia.

kanssa. Yli 600 000 taloutta sai perheen vakuutusmaksuista myös S-ryhmän Bonusta vuoden 2016 aikana.

LähiTapiola-ryhmän asiakasmäärä oli 1,6 miljoonaa. Tästä valtaosa 1,4 miljoonaa oli henkilö- ja maatala-asiakkaita.

Asiakkailla maksettiin vahinkovakuutuksen keskittämisenä 82 miljoonaa euroa ja korvauksina 638 miljoonaa euroa. Henkivakuutuksessa maksettiin asiakkaille 329 miljoonaa euroa korvauksia sekä 67 miljoonaa euroa perustekorkoa ja asiakashyvityksiä.

Tilinpäätöksen laatimisperiaate -liitetiedossa on annettu selvitys kohtuusperiaatteen soveltamisesta ja lisäetujen jakamista koskevista tavoitteista sekä kohtuusperiaatteen toteutumisesta vuosina 2007 - 2016.

Toimintaympäristö

Vahinkovakuutustoiminta

Suomen talous osoitti hienoisia piristymisen merkkejä vuonna 2016. Vuoden 2016 aikana kasvu vahvistui yksityisen kulutuksen ja rakennusinvestointien vetämänä. Viennin kasvu jäi yhä odotettua vaisummaksi. Aluetalousokehityksen aallonpohja on saavutettu ja näkymien odotetaan vähitellen parantuvan. Kasvu on kuitenkin ollut maltillista ja alueelliset erot voivat olla huomattavia.

Finanssialan keskusliitto (FK) arvioi ensivakuutuksen maksutulon kasvavan vuonna 2016 noin prosentin. Vahinkomenon arvioidaan kasvavan noin 5 prosenttia. Työtapaturmavakuutuksen maksutulon arvioidaan alenevan. Liikennevakuutuksen, vapaaehtoisen autovakuutuksen, muun tapaturma- ja sairausvakuutuksen maksutulon arvioidaan pysyvän ennallaan tai kasvavan hieman edellisvuodesta. Vahinkovakuutuksen yhdistetty kulusuhde on pysynyt erittäin hyvällä tasolla.

Henkivakuutustoiminta

Sijoitussidonnaisen säästämisen viime vuosien nopea kasvu tasaantui henkivakuutusallalla vuonna 2016. Tämä näkyi erityisesti pankkivetoisten toimijoiden sijoitussidonnaisten vakuutusten maksutulon heikentymisenä. Finanssialan Keskusliitto (FK) arvioi henkivakuutuksen kokonaismaksutulon vähenevän arviolta 27 prosenttia samalla kuin LähiTapiola Henkivakuutusyhtiön maksutulo oli vuonna 2016 viime vuoden tasolla.

Viime vuosien lukuisat verolainsäädännön muutokset ovat lopettaneet yksilöllisen eläkevakuuttamisen markkinan. Yksityinen varautuminen on kuitenkin entistä tärkeämmässä roolissa pitkäikäisyyden, sosiaaliturvan paineiden ja yhteiskuntamurroksen takia. Erityisesti työeläke-muutosten odotetaan kasvattavan asiakkaiden tarvetta varautua eläkeikaan. Tämä on luonut henkivakuutusyhtiöille uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Kansainvälisessä vertailussa henkivakuutusten määrä on Suomessa alhainen. Finanssialan Keskusliiton mukaan vain reilu kolmannes on vakuuttanut henkensä kuoleman

varalta ja tehtyjen kyselyiden perusteella useat eivät ole miettineet miten perheen talous kestäisi toisen elättäjän kuoleman. Henkivakuuttamisen tarve on Suomessa suuri eivätkä vuoden 2018 alusta voimaan tulevat verolainsäädännön muutokset pienennä sitä. Alan riskihenkivakuutusten maksutulo ei ole kuitenkaan oleellisesti kasvanut viime vuosina.

Sijoitustoiminta

Vuonna 2016 oli paljon yllättäviä tapahtumia ja markkinoiden reaktiot niihin odottamattomia. Alkuvuotta sävyttivät pelot USA:n taantumariskeistä sekä Kiinan talouskasvun hallitsemattomasta hidastumisesta. Tammi-helmikuussa makrotalouden heikkous aiheutti voimakkaita arvonlaskuja osakemarkkinoilla sekä muissa riskillisimmissä omaisuuserissä. Kevään mittaan suhdannerisikit alkoivat kuitenkin helpottaa ja osakemarkkinat kääntyivät trendinomaiseen nousuun.

Kesäkausi oli politiikan areenoilla dramaattinen. Britannia päätti juhannuksen kansanäänestyksessä irtautua Euroopan unionista. Vaikka ns. Brexit-päätös oli aluksi melkoinen järkytys, vaikutukset talouteen ja sijoitusmarkkinoihin jäivät kuitenkin lyhytaikaisiksi. Ainoa pitkäkestoinen seuraus oli punnan merkittävä heikkeneminen.

Markkinat hermoilivat ennen Yhdysvaltain presidentinvaaleja, mutta jo vaaleja seuraavana päivänä markkinat alkoivat hinnoitella positiivisesti tulevan presidentin mahdollisen elvytyspolitiikan vaikutuksia.

Keskuspankkipolitiikka oli vuonna 2016 kokonaisuutena elvyttävää ja markkinoita tukevaa. USA:n keskuspankki FED oli aloittanut koronnostot jo joulukuussa 2015 mutta suhdanne-epävarmuuden ja poliittisten riskien vuoksi jatkoi niitä vasta vuoden 2016 lopussa. Euroopan keskuspankki EKP jatkoi talouden massiivista elvytystä ja laajensi arvopapereiden osto-ohjelmansa koskemaan myös hyvälaatuisia yrityslainoja.

Maailman osakemarkkinoiden euromääräinen kokonaisvuosituotto oli erinomainen, noin 11 prosenttia. Suomen osakemarkkinoilla kokonaistuottoa kertyi noin 13 prosenttia, mutta Euroopassa alle 2 prosenttia. USA:n ja kehittyvien markkinoiden osakkeiden euromääräinen kokonaistuotto oli noin 15 prosenttia. Korkomarkkinoilla tuottovaatimukset kääntyivät vuoden jälkipuoliskolla nousuun parantuneiden kasvunäkymien sekä voimistuneiden inflaatio-odotusten myötä. Nimelliskorkojen noususta huolimatta euroalueen valtionlainojen vuosituotto oli yli 3 prosenttia. Valuuttamarkkinoilla euro heikkeni Yhdysvaltain dollariin vastaan noin 3 prosenttia ja Japanin jeniin nähden miltei 6 prosenttia. Sen sijaan Ison-Britannian puntaa vastaan euro vahvistui lähes 16 prosenttia.

Euroopan kiinteistösijoitusmarkkinat jatkuivat vuonna 2016 vilkkaina, vaikka volyymit laskivat jonkin verran vuoteen 2015 verrattuna. Suurin syy laskulle oli kaupan käynnin hiljeneminen Iso-Britanniassa maan EU-eron johdosta. Vuonna 2016 Suomessa tehtiin kiinteistökaup-

poja enemmän kuin kertaakaan aikaisemmin ja transaktiovolyymi nousi n. 7,0 miljardiin euroon. Toimitilavuok-
rissa ei tapahtunut isoja muutoksia Suomessa ja tila-

kysyntä oli laskussa käyttäjäyritysten tehostaessa tilan-
käyttöään.

Vakavaraisuus ja riskienhallinta

Vakavaraisuuden hallinta

LähiTapiola-ryhmän ja sen vakuutusyhtiöiden vakavaraisuuden valvonta perustuu EU-tason Solvenssi II-säännöstöön, joka tuli voimaan 1.1.2016. LähiTapiola-ryhmä ja sen vakuutusyhtiöt laskevat vakavaraisuuden käyttämällä standardikaavaa. LähiTapiola-ryhmä muodostaa myös rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonasta annetun lain (jäljempänä RaVa) mukaisen vakuutus- ja rahoitusryhmittymän. Ryhmän vakavaraisuuden laskennan osalta Solvenssi II- ja RaVa-säännöstö ovat yhteneviä. LähiTapiola Vahinkoyhtiö toimii ryhmän johtavana yrityksenä ja sen tehtävänä on varmistaa, että ryhmä ja sen yhtiöt täyttävät lakisääteiset vakavaraisuuteen liittyvät vaatimukset.

LähiTapiolan vahinkovakuutusyhtiöt ovat vakavaraisimpia vahinkovakuutusalan toimijoita Suomessa. Täten ryhmän vakavaraisuus on lujalla pohjalla toimintaympäristön taloudellisesta epävarmuudesta huolimatta.

Vakavaraisuuden hallinta on osa ryhmän riskienhallintaa. Keskinäisen yhtiömuodon vuoksi vakavaraisuuden hallinnassa korostetaan asiakkaiden taloudellisen turvan jatkuvaa varmistamista koko ryhmän ja sen yhtiöiden hyvällä vakavaraisuudella.

LähiTapiola Vahinkoyhtiön ja alueyhtiöiden välillä on solmittu yhteisvastuusopimus, jonka tarkoituksena on turvata LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden vakavaraisuus. Sopimus määrittelee toimintaperiaatteet päätöksentekomenettelyineen sellaista poikkeuksellista tilannetta varten, jossa jonkin ryhmään kuuluvan yhtiön vakavaraisuus on vaarantunut tai vaarantumassa. Sopimuksen mukaan LähiTapiola Vahinkoyhtiö ja alueyhtiö ovat velvollisia pääomittamaan ryhmän toista yhtiötä edellyttäen, että yhtiön oma vakavaraisuus on riittävän hyvällä tasolla ja myös säilyy hyvällä tasolla pääomituksen jälkeen. Yhteisvastuusopimuksen velvoittaman pääomituksen määrä on rajoitettu suhteessa pääomittavan yhtiön omaan varallisuuteen.

Yhteisvastuusopimuksessa on sovittu myös siitä, että LähiTapiola Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön ja ryhmän varainhoitoyhtiöiden (LähiTapiola Varainhoito Oy, LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy, LähiTapiola Kiinteistö-pääomarahastot Oy) vakavaraisuutta tuetaan tarvittaessa vastaavin periaattein takuu- ja osakepääomaosuuksien mukaisissa suhteissa. Nämä yhtiöt eivät kuitenkaan ole yhteisvastuusopimuksen osapuolia, eivätkä ne näin ollen voi sopimukseen vedoten vaatia lisäpääomitusta. S-Pankki Oy ei kuulu yhteisvastuusopimuksen piiriin.

Ryhmän kaikkien yhtiöiden vakavaraisuus on tällä hetkellä hyvällä tasolla, jolloin todennäköisyys sille, että

joudutaan turvautumaan yhteisvastuusopimuksen mukaisiin pääomituksiin, on hyvin pieni. LähiTapiola-ryhmän vakavaraisuuslaskennassa otetaan huomioon yhteisvastuusopimuksen vaikutus.

Ryhmän vakavaraisuuden hallinnasta kerrotaan tarkemmin vakavaraisuutta ja taloudellista tilaa koskevassa kertomuksessa, joka tullaan julkaisemaan 30.6.2017 mennessä LähiTapiolan verkkosivuille www.lahitapiola.fi.

Vakavaraisuusasema

LähiTapiola Vahinkoyhtiön vakavaraisuusasema (yhtiön hyväksyttävän oman varallisuuden määrä suhteessa vakavaraisuuspääomavaatimukseen) oli 273 prosenttia ja LähiTapiola-ryhmän vakavaraisuusasema oli 190 prosenttia 31.12.2016. Siten yhtiön ja ryhmän vakavaraisuutta voidaan pitää vahvana. Alla olevassa taulukossa on LähiTapiola Vahinkoyhtiön, alueyhtiöiden (keskimäärin), LähiTapiola Henkivakuutuksen ja LähiTapiola-ryhmän vakavaraisuusasemat:

	Vakavaraisuusasema	Oma varallisuus	Vakavaraisuuspääomavaatimus
(% / milj. euroa)			
Vahinkoyhtiö	273 %	1 697	622
Alueyhtiöt	294 %	1 006	343
Henkivahinkoyhtiö	190 %	988	520
LähiTapiola-ryhmä	190 %	2 685	1 412

Riskiasema

Toiminnan merkittävimmät riskit ovat vahinkovakuutus-toiminnan vakuutusriskit, henkivakuutus-toiminnan vakuutusriskit, sijoitustoimintaan liittyvät markkinariskit, operatiiviset riskit sekä toimintaympäristön ja strategisen tahtotilan riskit. Vahinkovakuutus-toiminnan merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät vakuutustuotteiden hinnoitteluun, inflaatioon, kuolleisuudessa tapahtuviin muutoksiin, ammattitauteihin ja jälleenvakuutus-suojiin. Henkivakuutus-toiminnan merkittävimmät vakuutusriskit ovat vastuuvetoon liittyvät riskit ja asiakaskäyttäytymiseen liittyvät sopimusten ja vakuutusmaksujen maksamisen keskeytymisen riskit. Markkinariski aiheutuu varojen markkina-arvojen vaihtelusta, sisältäen muun muassa korkojen, osakekurssien tai valuuttakurssien muutoksen aiheuttaman vaihtelun. Operatiivisilla riskeillä tarkoite-

taan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Oikeudelliset riskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin.

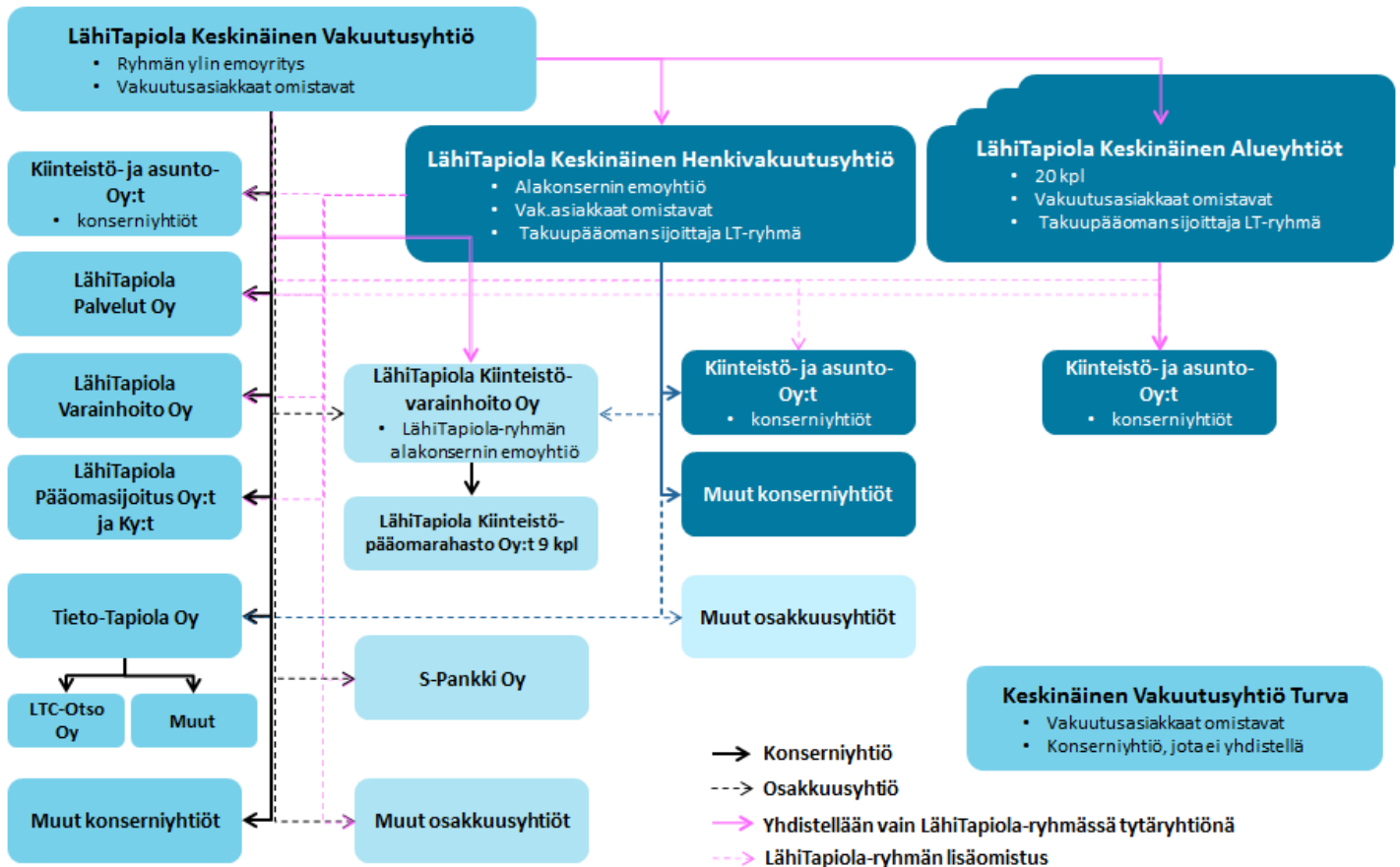
Toimintaympäristön ja strategisen tahtotilan riskit sisältävät muun muassa yleiseen toimintaympäristöön, markkinoiden ja asiakaskäyttämisen muutoksiin, kilpailuun ja kilpailijoihin sekä strategian sisältöön liittyvät riskit. Toimintaympäristön riskejä ja strategisia riskejä korostavat vakuutusosalalla samanaikainen talouskehityk-

sen epävarmuus ja toimintaympäristön yhä nopeutuva muutosvauhti: mm. digitalisaation tuoma murros, toimialaliukumat, uudenlaiset toimijat ja yhteenliittymät, kansainvälistyminen sekä ilmastonmuutos.

Ryhmän riskienhallinnasta ja merkittävimmistä riskeistä kerrotaan tarkemmin tilinpäätöksen riskienhallinnan liitetiedoissa ja vakavaraisuutta ja taloudellista tilaa koskevassa kertomuksessa, joka tullaan julkaisemaan 30.6.2017 mennessä LähiTapiolan verkkosivuille www.lahitapiola.fi.

LähiTapiola-ryhmän rakenne

LähiTapiola Keskinäisen Vakuutusyhtiön (LähiTapiola Vahinkoyhtiö) kotipaikka on Espoo ja y-tunnus 0211034-2. Yhtiön julkaistu tilinpäätös vuodelta 2016 on saatavissa osoitteessa www.lahitapiola.fi. LähiTapiola Vahinkoyhtiön toimialaan kuuluvat kaikki vapaaehtoiset ja lakisääteiset vahinkovakuutukset.

LähiTapiola Vahinkoyhtiö laatii LähiTapiola-ryhmän johtavana yrityksenä konsernitilinpäätöksen vakuutusyhtiölain tarkoittaman vakuutusyrittäjäryhmän mukaisessa laajuudessa. LähiTapiola-ryhmään kuuluvat johtavana yrityksenä LähiTapiola Vahinkoyhtiö, 20 alueellista vahinkovakuutusyhtiötä ja LähiTapiola Henkiyhtiö sekä näiden omistuksien kautta LähiTapiola-ryhmään yhdisteltävät yhtiöt. LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen yhdistellään LähiTapiola Vahinkoyhtiön kirjanpitolain mukainen konserni sekä muut yhtiöt, jotka yhdessä LähiTapiola Vahinkoyhtiön konsernin kanssa muodostavat LähiTapiolan vakuutusyhtiölain 26 luvun 2 §:ssä tarkoitetun vakuutusyrittäjäryhmän.

Merkitävimmät konsernitilinpäätökseen yhdisteltävät yhtiöt ovat johtavan yrityksen lisäksi:

- LähiTapiola Lännen Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Satakunta Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Pohjoinen Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Etelä Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Vellamo Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Keski-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Savo Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Kaakkois-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Itä Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Uusimaa Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Pääkaupunkiseutu Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Loimi-Häme Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Etelärannikko Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Pirkanmaa Keskinäinen Vakuutusyhtiö

- LähiTapiola Lappi Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Pohjanmaa Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Etelä-Pohjanmaa Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Kainuu-Koillismaa Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Varsinais-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Savo-Karjala Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö – konserni
- LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy –konserni
- LähiTapiola Varainhoito Oy
- LähiTapiola Palvelut Oy
- Tieto-Tapiola Oy –konserni

sekä 26 asunto- ja kiinteistöyhtiötä ja 14 muuta yhtiötä. Osakkuusyhtiöinä käsitellään S-Pankki Oy –konserni, Pihlajalinna Oyj –konserni, Seligson Oyj, kaksi asunto- ja kiinteistöyhtiötä sekä yksi muu yhtiö. Keskinäinen Vakuutusyhtiö Turva on LähiTapiola Vahinkoyhtiön tytäryhtiö perustuen sen takuuosuuksien omistajien väliseen sopimukseen. Oikean ja riittävän kuvan antamiseksi LähiTapiola-ryhmän toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta ei Turvan tilinpäätöstietoja yhdistellä LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen. Keskinäisen yhtiön takuupääoman omistajalla ei ole oikeutta yhtiön muuhun omaisuuteen kuin takuupääomaan ja yhtiöko-

kouksen päätöksellä voittovaroista maksettavaan takuupääoman korkoon. Turvan takuupääoman omistuksesta LähiTapiola-ryhmän osuus on 76 prosenttia.

LähiTapiola-ryhmän riskienhallinta- ja vakavaraisuusraportointi pohjautuu LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen. Tilinpäätöksen laatiminen käsittäen koko Solvenssi II -direktiivissä määritellyn vakuutusyrittäjäryhmän ei kuitenkaan laajenna LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen yhtiöoikeudellista vastuuta kirjanpitolain määrittelemän konsernirakenteen ulkopuolelle.

LähiTapiola-ryhmä muodostaa myös rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetun lain tarkoittaman ryhmän. Vakuutus- ja rahoitusryhmään kuuluvat LähiTapiolan vakuutusyrittäjäryhmän yhtiöt. Ryhmän koordinoivana valvontaviranomaisena toimii Finanssivalvonta.

Yhtiössä ja LähiTapiola-ryhmässä tapahtuneet muutokset

LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätös laaditaan ensimmäisen kerran vuodelta 2016.

Pihlajalinna Oyj:stä tuli LähiTapiola-ryhmän osakkuusyhtiö vuonna 2016. Lisäksi LähiTapiola-ryhmään hankittiin vuoden aikana uusia kiinteistö- ja sijoitusyhtiötä yhteensä kuusi kappaletta.

Hallinto, henkilöstö, palkitseminen

LähiTapiola-ryhmän hallinto ja johtamisjärjestelmä

LähiTapiola-ryhmän ja sen yhtiöiden hallinnossa noudatetaan hyvää hallinnointitapaa, joka perustuu vakuutus- ja rahoitusalaan koskevaan lainsäädäntöön, Finanssivalvonnan antamiin määräyksiin ja ohjeisiin sekä keskinäisiin vakuutusyhtiöihin soveltuvien osin listayhtiöiden hallinnointikoodiin.

LähiTapiola-ryhmän hallintomalliin vaikuttaa keskeisesti sen vakuutusyhtiöiden keskinäinen yhtiömuoto, jossa vakuutuksenottajat ovat vakuutusyhtiöiden osakkaita. Koska osakkaiden määrä on näin ollen hyvin laaja, on yhtiöiden hallintoneuvostoilla ja hallituksilla juridisten tehtäviensä ohella merkittävä rooli vakuutusyhtiöiden omistajaohjauksessa sekä yhtiöiden ja niiden osakkaiden välisenä vuorovaikutuskanavana.

LähiTapiola-ryhmä muodostaa vakuutusyhtiölain tarkoittaman vakuutusyhtyröyhmän, jonka lain tarkoittama johtava yritys on LähiTapiola Vahinkoyhtiö. Sillä on tässä roolissaan koko LähiTapiola-ryhmään ulottuva vastuu ryhmän ja sen yhtiöiden luotettavasta hallinnosta, vakavaraisuudesta, riskienhallinnan järjestämisestä, sisäisestä valvonnasta sekä näihin liittyvän viranomaisraportoinnin järjestämisestä.

LähiTapiola-ryhmän yhtiöt ovat järjestäneet keskinäiset vastuunsa ja työnjakonsa ryhmän sisäisin sopimuksin. LähiTapiola-ryhmässä toimii LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen nimittämä yhtiöryhmän johtoryhmä, jossa ovat laajasti edustettuina LähiTapiola-ryhmän eri yhtiöt ja keskeisten yhteisten toimintojen vastuuhenkilöt. Yhtiöryhmän johtoryhmä vastaa hallituksen sille antamien sekä LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden välillä solmitun ryhmäsopimuksen mukaisten valtuuksien puitteissa LähiTapiola-ryhmän strategisten ja muiden ryhmätason yhteisten asioiden valmistelusta, päätöksenteosta ja täytäntöönpanosta sekä yhtiöryhmän ohjaamisen ja kehittämisen kokonaisuudesta.

Yhtiökokous

LähiTapiola Vahinkoyhtiön yhtiökokous pidettiin 12.5.2016. Kokouksessa vahvistettiin tilinpäätös vuodelta 2015, päätettiin yhtiön tuloksen käyttämisestä, myönnettiin vastuuvapaus yhtiön hallinnolle ja toimitusjohtajalle sekä valittiin yhtiön tilintarkastaja. Kokouksessa vahvistettiin lisäksi hallintoneuvoston jäsenten lukumäärä ja palkkiot sekä valittiin uudet hallintoneuvoston jäsenet.

Alueyhtiöt valitsivat erovuorossa olevista edustajistaan Folke Lindströmin (hallituksen puheenjohtaja, kauppaneuvos, Parainen, Förlags Ab Lindan Kustannus Oy, LähiTapiola Etelärannikon edustaja), Jussi Huttusen (maakuntajohtaja, Siilinjärvi, Itä-Suomen liitto, LähiTapiola Savon edustaja), Eero Nykäsen (konstaapeli evp, Parikkala, LähiTapiola Savo-Karjalan edustaja), ja Markku Tuunan (varatuomari, Naantali, Lakiasiaintoimisto Markku Tuuna Ky, LähiTapiola Varsinais-Suomen edustaja) jatkamaan yhtiön hallintoneuvostossa.

LähiTapiola Kainuu-Koillismaa valitsi hallintoneuvoston uudeksi jäseneksi erovuorossa olleen Matti Kähkösen tilalle Markku Karjalaisen (kenttäpäällikkö, Paltamo) ja LähiTapiola Lappi erovuorossa olleen Pentti Neitolan tilalle Juhani Jutilan (toimitusjohtaja, Rovaniemi). Lisäksi LähiTapiola Keski-Suomi valitsi hallintoneuvostosta eronneen Jukka Niskasen tilalle hänen jäljellä olevaksi toimikaudekseen vuoden 2018 varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka Jouko Huumarkankaan (maatalousyrittäjä, Kyyjärvi).

Muista LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallintoneuvoston erovuorossa olleista jäsenistä valittiin uudelleen: Taavi Heikkilä (pääjohtaja, Lahti, S-ryhmä), Iiro Ketola (pääluottamusmies, Espoo, henkilöstöryhmien edustaja), Sanna Leivo (hallituksen puheenjohtaja, Tampere, Leivon Leipomo Oy), Timo Leppänen (toimitusjohtaja, Kajaani, Kajaanin tilitalo Oy), Ulla-Maija Moisio (varatuomari, Turku Teollisuuden Voima Oyj), Heikki J. Perälä (toimitusjohtaja, Helsinki, Helsingin seudun kauppakamari) ja Jouko Virranniemi (teollisuusneuvos, Kuusamo, Pölkky Oy).

Tilintarkastajaksi valittiin KPMG Oy Ab, jonka nimemääränä yhtiön päävastuullisena tilintarkastajana toimii Mikko Haavisto, KHT.

Hallintoneuvosto

LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallintoneuvosto piti järjestäytymiskokouksensa 1.6.2016. Kokouksessa valittiin hallintoneuvoston puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat. Hallintoneuvoston puheenjohtajaksi valittiin vuorineuvos Timo U. Korhonen. Hallintoneuvoston 1. varapuheenjohtajaksi valittiin MTK:n puheenjohtaja Juha Marttila, 2. varapuheenjohtajaksi teollisuusneuvos Jouko Virranniemi Pölkky Oy:stä ja 3. varapuheenjohtajaksi varatuomari, kunnallisneuvos Pauliina Haijanen.

Hallintoneuvosto kokoontui kolme kertaa. Kokouksiin osallistui keskimäärin 85,3 prosenttia jäsenistä. Hallintoneuvoston jäsenille maksetut palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet

ja vastuusitoumukset esitetään tuloslaskelman liitteessä 3.3.2.

Hallintoneuvoston valiokunnat

Hallintoneuvoston nimitystoimikunta

Hallintoneuvoston nimitystoimikunnan tarkoituksena on varmistaa valintaesitysten valmistelun monipuolisuus ja läpinäkyvyys valittaessa jäseniä yhtiön hallintoneuvostoon ja hallitukseen.

Nimitystoimikunnan muodostavat hallintoneuvoston puheenjohtaja ja hallintoneuvoston keskuudestaan valitsevat 3 puheenjohtajiston ulkopuolista jäsentä. Toimikunnan puheenjohtajana toimii hallintoneuvoston puheenjohtaja. Jäsenten toimikausi on vuoden mittainen ja kestää kunkin vuoden yhtiökokouksen jälkeisestä hallintoneuvoston järjestäytymiskokouksesta seuraavan vuoden järjestäytymiskokoukseen saakka edellyttäen, että jäsen on edelleen myös hallintoneuvoston jäsen.

Nimitystoimikunnan puheenjohtajana on vuonna 2016 toiminut hallintoneuvoston puheenjohtaja Timo U. Korhonen ja jäseninä hallintoneuvoston jäsenet Sami Kulla, Ulla-Maija Moisio ja Heikki J. Perälä.

Nimitystoimikunta kokoontui vuonna 2016 kaksi kertaa ja kokouksiin osallistui 100 prosenttia jäsenistä.

Yhteistyövaliokunta

LähiTapiola Vahinkoyhtiön ja LähiTapiola Henkiyhtiön hallintoneuvostojen puheenjohtajista muodostuvan yhteistyövaliokunnan järjestäytymiskokous pidettiin 1.6.2016.

Yhteistyövaliokunta ei ole päätöksentekuelin lukuun ottamatta hallituksen päätoimisten jäsenten palkitsemisasiota, vaan se valmistelee hallintoneuvoston kokouksessa käsiteltäviä asioita ja tekee päätösehdotuksia hallintoneuvostoille. Yhteistyövaliokunta valvoo hallituksen, pääjohtajan ja toimitusjohtajien sekä koko yhtiöryhmän toimintaa ja raportoi siitä hallintoneuvostolle.

Yhteistyövaliokunnan puheenjohtajaksi valittiin Timo U. Korhonen ja varapuheenjohtajaksi Jouko Havunen.

Yhteistyövaliokunta kokoontui 6 kertaa. Kokouksiin osallistui keskimäärin 87 prosenttia jäsenistä.

Yhteistyövaliokunnan tarkastusvaliokunta

Yhteistyövaliokunnan tarkastusvaliokunta lopetti toimintansa vuonna 2016, kun LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen tarkastus- ja riskienhallintavaliokunta aloitti toimintansa.

Tarkastusvaliokunta kokoontui vuonna 2016 kaksi kertaa. Kokouksiin osallistui keskimäärin 100 prosenttia

jäsenistä. Valiokunnan jäseninä toimivat vuonna 2016 Jouko Havunen (pj), Pauliina Haijanen ja Marjut Nordström.

Yhteistyövaliokunnan palkitsemisvaliokunta

Palkitsemisvaliokunnan tehtävänä on avustaa yhteistyövaliokuntaa sen työjärjestyksen mukaisissa ryhmän ylimmän johdon palkitsemisasiossa.

Palkitsemisvaliokunnan tehtäviin kuuluu valmistella hallintoneuvostojen puheenjohtajien ja varapuheenjohtajien päätettäväksi ehdotukset LähiTapiola Vahinkoyhtiön ja LähiTapiola Henkiyhtiön päätoimisten hallitusten jäsenten palkka- ja palkitsemisasiossa sekä toimi- ja työsuhteasioissa sekä kehittää hallitusten jäsenten palkitsemisjärjestelmää. Lisäksi palkitsemisvaliokunnan tehtäviin kuuluu antaa LähiTapiola-ryhmän yhtiöille periaatelinjauksia ja suosituksia toimitusjohtajien palkka- ja palkitsemisasiossa sekä alueyhtiöiden hallinnon palkkioiksi yhdenmukaisen ja oikeudenmukaisen käytännön varmistamiseksi LähiTapiola-ryhmän yhtiöissä.

Yhteistyövaliokunnan palkitsemisvaliokunnan jäseninä ovat toimineet Timo U. Korhonen (pj), Jouko Virran- niemi ja Ralf Wickström.

Palkitsemisvaliokunta kokoontui 5 kertaa. Kokouksiin osallistui keskimäärin 93 prosenttia jäsenistä.

Hallitus

Hallituksen tehtävänä on huolehtia yhtiön hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Sen tulee myös huolehtia kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä.

Hallituksen jäsenet toimikaudella 1.1.2016 - 31.12.2018:

- pääjohtaja Erkki Moisander, puheenjohtaja
- yhtiöryhmän johtaja Jari Eklund, varapuheenjohtaja
- hallituksen puheenjohtaja Philip Aminoff (Electrosonic Group Oy Ab)
- toimitusjohtaja Matti Bergendahl (Realia Group Oy)
- hallituksen puheenjohtaja Timo Hiltunen (Tietokeskus)
- toimitusjohtaja Hannu Niilekselä (Hanicon Oy)
- maatilayrittäjä, maatilatalouden lehtori Kati Partanen
- ekonomi Pirkko Rantanen-Kervinen

Hallitus kokoontui 13 kertaa. Kokouksiin osallistui 91 prosenttia jäsenistä. Hallitukselle maksetut palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset ovat tuloslaskelman liitteessä 3.3.2.

Yhtiöryhmän johtoryhmä

Yhtiöryhmän johtoryhmän tehtävänä on LähiTapiola-ryhmään kuuluvien yhtiöiden yhteisten ja ryhmätason asioiden valmistelu ja päätöksenteko sekä täytäntöönpanosta huolehtiminen.

Johtoryhmän puheenjohtajana on toiminut pääjohtaja Erkki Moisander ja jäsenenä LähiTapiola Vahinkoyhtiön toimitusjohtaja Jari Sundström, LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiön toimitusjohtaja Minna Kohmo, LähiTapiola Palvelut Oy:n toimitusjohtaja Harri Lauslahti, LähiTapiola Pohjanmaan toimitusjohtaja Pasi Haarala, LähiTapiola Vellamon toimitusjohtaja Jukka Hertti, LähiTapiola Pääkaupunkiseudun toimitusjohtaja Jukka Kinnunen, LähiTapiola Pirkanmaan toimitusjohtaja Pentti Kuusela, LähiTapiola Pohjoisen toimitusjohtaja Veli Rajakangas, ryhmänohjauksesta vastaavat johtajat Pekka Antikainen ja Jari Eklund, LähiTapiola-ryhmän talousjohtaja Timo Laakso, tietohallintojohtaja Mikko Vastela, markkinointijohtaja Olli-Pekka Pohjanmäki ja kehitysjohtaja Harri Aho.

Yhtiöryhmä kokoontuu pääsääntöisesti joka toinen viikko.

LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen tarkastus- ja riskienhallintavaliokunta

Hallituksen apuna toimii tarkastus- ja riskienhallintavaliokunta, joka aloitti toimintansa vuoden 2016 alussa. Valiokunnan tarkoituksena on avustaa hallitusta sen lakisääteisissä ja työjärjestyksen mukaisissa asioissa liittyen yhtiön ja LähiTapiola-ryhmän talouteen, kirjanpitoon, vakavaraisuuteen, riskienhallintaan, tilintarkastukseen, sisäiseen valvontaan ja sisäiseen tarkastukseen.

Yhtiön roolin LähiTapiola-ryhmän ylimpänä emoyrityksenä (VYL 26 luvun 3 §) mukaisesti valiokunnan toiminta käsittää myös LähiTapiola Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön sekä LähiTapiolan alueyhtiöiden asioita siltä osin kuin ne ryhmätason asioina kuuluvat yhtiön vastuulle.

Valiokunnan muodostavat sen työjärjestyksen mukaan hallituksen keskuudestaan valitsemat valiokunnan puheenjohtaja ja vähintään kaksi (2) muuta jäsentä. Puheenjohtajan ja vähintään yhden jäsenen on oltava LähiTapiola-ryhmästä riippumattomia hallituksen jäseniä.

Valiokunnan puheenjohtajana toimi vuonna 2016 Hannu Niilekselä sekä jäsenenä Jari Eklund ja Pirkko Rantanen-Kervinen. Valiokunnan kokouksiin osallistui lisäksi läsnäolo- ja puheoikeudella LähiTapiola Keskinäisen henkivakuutusyhtiön hallituksen jäsen Olli Latola.

Valiokunta kokoontui vuonna 2016 kuusi kertaa ja kokouksiin osallistui 100 prosenttia varsinaisista jäsenistä.

Toimitusjohtaja

LähiTapiola Vahinkoyhtiön toimitusjohtajana toimii varatuomari OTM Jari Sundström ja varatoimitusjohtajana OTK, MBA Mika Makkonen.

Toimitusjohtajalle maksetut palkat ja luontoisedut olivat yhteensä 486 147 euroa, johon sisältyy tulospalkkio 110 877 euroa. Tulospalkkiosta 27 286 euroa on ansaittu vuonna 2012, 33 508 euroa vuonna 2013, 25 266 euroa vuonna 2014 ja 24 817 euroa on ansaittu vuonna 2015.

Tulospalkkiosta on viivästetty myöhemmin maksettavaksi 116 315 euroa, josta 30 826 euroa on ansaittu vuonna 2013, 48 263 euroa on ansaittu vuonna 2014 ja 37 226 euroa on ansaittu vuonna 2015. Johdon tulospalkkio perustuu vuositavoitteiden toteutumiseen.

Toimitusjohtajan eläkeikä on 63 vuotta. Toimisuhteen ennenaikaisesta päättymisestä on sovittu maksettavaksi erokorvaus, joka vastaa 12 (kahdentoista) kuukauden kokonaispalkkaa korotettuna puolella, sillä hetkellä voimassa olevan tulospalkkiosäännön maksimipalkkiotasosta.

Lähipiiri

LähiTapiola Vahinkoyhtiön lähipiiristä kerrotaan tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Tilintarkastaja

LähiTapiola Vahinkoyhtiön tilintarkastaja on KPMG Oy Ab, jonka nimeämänä yhtiön päävastuullisena tilintarkastajana toimii Mikko Haavisto, KHT.

Valvova viranomainen

LähiTapiola Vahinkoyhtiö on julkisen valvonnan alainen vahinkovakuutusyhtiö, jota valvoo Suomen Pankin yhteydessä toimiva Finanssivalvonta. Finanssivalvonta valvoo ja tarkastaa, että vakuutuslaitokset noudattavat lakia ja hyvää vakuutustapaa ja käyttävät toiminnassaan asianmukaisia menettelytapoja. Se seuraa ja arvioi valvottavien taloudellista asemaa, johtamis-, valvonta- ja riskienhallintajärjestelmiä, toimintaedellytyksiä sekä toimintaympäristön muutoksia.

Henkilöstö

Henkilöstön lukumäärä tilikauden lopussa (suluissa tilanne 12/2015):

- LähiTapiola Vahinkoyhtiö 409 (398)

- LähiTapiola Henkivakuutus 146 (147)
- LähiTapiola Alueyhtiöt 1 688 (1 681)
- LähiTapiola Palvelut Oy 1 044 (1 103)
- LähiTapiola Varainhoito 52 (53)
- LähiTapiola Kiinteistövarainhoito 43 (51)

LähiTapiola-ryhmän keskimääräinen henkilöstön lukumäärä tilikauden aikana oli 3 083.

Palkitseminen

Palkitsemisjärjestelmän tavoitteena on kannustaa hyvään suoritukseen sekä motivoida ja sitouttaa henkilöitä. LähiTapiola Vahinkoyhtiön palkitseminen perustuu yhtiöryhmän ja sen yhtiöiden strategiaan ja sen pohjalta asetettuihin tavoitteisiin. Palkitsemisen perusteena on henkilön hyvä työsuoritus suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Palkkiojärjestelmä on osa kokonaispalkkausta ja se perustuu vuosipalkkioihin, vaikka jotkin palkkiotavoitteista voivat olla vuotta pidempää aikajaksoa mittaavia. Palkitsemisjärjestelmä koskee johtoa ja koko henkilöstöä.

Palkitsemisjärjestelmää vahvistettaessa pyritään varmistumaan siitä, että se on yhtiön ja LähiTapiola-ryhmän liiketoimintastrategian sekä tavoitteiden ja arvojen mukainen ja että se vastaa yhtiöryhmän pitkän aikaväli etua, ja on sopusoinnussa yhtiöryhmän hyvän ja tehokkaan riskienhallinnan kanssa eikä kannusta liialliseen riskinottoon.

LähiTapiola Vahinkoyhtiön palkka- ja palkitsemisjärjestelmät suunnitellaan ja valmistellaan henkilöstö-, talous-, compliance- ja riskienhallintapalveluiden sekä yhtiöiden hallinnon ja johdon yhteistyönä. Tarvittaessa konsulttina käytetään Korn Ferry Hay Group Oy:tä. Vahinko- ja Henkiryhmän hallintoneuvostojen yhteistyövaliokunta tekee päätökset pääjohtajan sekä hallituksen päätoimisten jäsenten palkitsemisen osalta. Yhteistyövaliokuntaa avustaa tämän tehtävän suorittamisessa yhteistyövaliokunnan perustama palkitsemisvaliokunta. Muiden kuin päätoimisten hallitusten jäsenten palkkioista päättää yhtiön hallintoneuvosto. Muun johdon osalta päätökset tehdään yhtiöiden hallituksissa.

Yhteistyövaliokunta sekä palkitsemisvaliokunta kehittävät palkitsemisjärjestelmää hallituksen jäsenten osalta ja seuraavat koko LähiTapiola-ryhmän johdon ja henkilöstön palkitsemisjärjestelmän kehittämistä. Palkitsemisvaliokunta antaa ryhmän yhtiöille periaatelinjauksia sekä suosituksia palkka- ja palkitsemisasioiden osalta.

Yhtiökokous päättää hallintoneuvoston jäsenten palkkioista.

LähiTapiola Vahinkoyhtiön johdon palkitseminen muodostuu seuraavasti:

- palkka
- luontoisedut (auto, lounas ja puhelin)
- vuositulospalkkiot

- lisäeläkejärjestely (ennen 1.1.2013 alkaneet työ- ja toimeisuhteet)

Johdon palkat perustuvat finanssitoimialan vertailutietoa hyödyntäen tehtyyn HAY-vaativuusluokitukseen ja pisteytykseen.

Johdon vuosipalkkiointi perustuu yhtiöiden tuloksiin ja tulokseen vaikuttaviin elementteihin sekä kunkin palkkionsaajan oman liiketoimintayksikön ja tehtävän mukaisiin tavoitteisiin. Mittarit ovat pääosin virallisiin tunnuslukuihin perustuvia. Palkkio määräytyy edellä mainittujen elementtien toteuma-asteen, asematasoon perustuvan maksimipalkkioprosentin ja vuosipalkan tulona. Yhtiöryhmän johdon tulospalkkioiden maksimitasot vaihtelevat 30 – 100 prosentin välillä vuosipalkasta. Alueyhtiöissä voi olla eri maksimitasoja.

Konttoritoimihenkilöiden tulospalkkion määrä on enintään 7 prosenttia vuosipalkasta lukuun ottamatta joitakin asiantuntijoita, joiden maksimipalkkio voi olla enintään 30 prosenttia vuosipalkasta. Tavoitteet johdetaan yhtiöryhmän strategiasta, ja ne voivat olla joko tiimitai yksilökohtaisia. Tavoitteiden saavuttaminen arvioidaan tulokeskustelussa. Alueyhtiöissä työskentelevillä henkilöillä voi olla erilaisia maksimipalkkiotasoja.

Sijoitusorganisaatioihin kuuluvilla henkilöillä on oma tulospalkkiomalli, jossa palkkio määräytyy asematasosta riippuen eri tasoilta laskettavien sijoitustuottojen perusteella. Palkkiotasojen vaihteluväli on vuositasolla 10 – 83 prosenttia vuosipalkasta.

Tulospalkkioiden toteutumisesta seurataan säännöllisesti ja niiden maksamisesta päättävät yhteistyövaliokunta ja hallitus vuosittain tulospalkkiokausien päätyttyä. Hallitus voi yhtiön merkittävästi heikentyneen taloudellisen tilanteen johdosta päättää tulospalkkion maksamatta jättämisestä. Vastaavasti tulospalkkioperusteiden mukaisten tulospalkkioiden maksamisesta voidaan pidättäytyä, jos osoittautuu, että tavoitteet on saavutettu ottamalla sellaista riskiä, joka realisoituu ennen palkkion maksamista. Tulospalkkio voidaan periä takaisin, jos palkkion maksamisen jälkeen selviää, että palkkionsaaja on menetellyt yhtiötä velvoittavien säännösten, viranomaismääräysten tai ohjeiden tai yhtiön toimintaperiaatteiden vastaisesti tai palkkio on maksettu aiheettomasti.

Niillä LähiTapiola Vahinkoyhtiön johtoon ja sijoitusorganisaatioon kuuluvilla henkilöillä, joiden ammatillisella toiminnalla on olennainen vaikutus yrityksen riskiprofiiliin, tulospalkkioiden maksua viivästetään siten, että palkkioista ensimmäinen erä eli 40 prosenttia maksetaan henkilöille viimeistään ansaintajakson päättymistä seuraavan kesäkuun palkanmaksupäivänä. Loput 60 prosenttia maksetaan tästä ajankohdasta yhtä, kahta ja kolmea vuotta myöhemmin kolmessa yhtä suuressa erässä. Lykätyn palkkion arvo muuttuu palkitsemista koskeissa säännöksissä tarkoitettuna rahoitusinstrumenttina käytetyn LähiTapiola Keskinäisen Vakuutusyhtiön ja LähiTapiola Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön taseisiin suhte-

tetun kokonaistuloksen (Kokonaistulos / Tase käyvin arvoin (pl. sijoitussidonnaiset henkivakuutukset), painotettuna edellä mainittujen yhtiöiden taseiden suhteessa) mukaan ansaintajakson lopusta palkkion maksuhetkeä edeltävän vuoden loppuun.

Lisäksi LähiTapiola-ryhmän henkilöstörahastoon siirretään vuosittain toteutuneiden tavoitteiden mukainen voittopalkkioerä, joka määräytyy henkilöstörahastolain mukaisesti pääosin yhtiöiden tulosten ja tehokkuuden perusteella. Kaikkien yhtiöiden henkilöstöt eivät kuulu henkilöstörahaston piiriin. Voittopalkkion määräytymiskriteerit vahvistetaan vuosittain. LähiTapiola Vahinkoyhtiössä voittopalkkiosirto on vähennetty ennakkoarvion mukaisena tilikauden tuloksesta. Alueyhtiöiden henkilökunta ei ole mukana henkilöstörahastossa.

LähiTapiola Vahinkoyhtiön ylimmän johdon eläkeikä on 63 vuotta. LähiTapiola Vahinkoyhtiö on ottanut henkilöstölleen lisäeläkevakuutuksen, jolla parannetaan eläke-

turvaa siten, että lisäeläke kartuttaa työeläkettä tietyin edellytyksin vähintään 0,2 prosenttia vuosittain. Etuuden piiriin kuuluvat kaikki ne, joiden työsuhde yhtiöryhmässä on alkanut ennen 1.1.2013. Tämän jälkeen alkaneissa työsuhteissa lisäeläke-etuutta ei ole.

Hallintokoodin mukainen raportointi

LähiTapiola Vahinkoyhtiö on antanut toimintakertomuksesta erillisenä dokumenttina selvityksen hallinto- ja ohjausjärjestelmästä Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin suosituksen mukaisella tavalla (10/2015). LähiTapiolan hallintojärjestelmää koskevia tietoja on myös laajemmin saatavilla yhtiön Internet-sivuilta www.lahitapiola.fi.

Vastuullisuus

LähiTapiola-ryhmän tavoitteena on tarjota asiakkailleen turvallisempaa ja terveempää elämää. LähiTapiolan yrittäjävastuu on paikallisia ja valtakunnallisia tekoja kestävästi kehityksen edistämiseksi. Käytännön tekemistä ohjaavat yhtiöryhmän yhteiset vastuullisuusperiaatteet sekä vastuullisuuslupaukset asiakkaille, henkilöstölle, ympäristölle sekä lähiyhteisöille ja yhteiskunnalle. Painopisteinä ovat elämänturvaa ja vahinkojen ennaltaehkäisemistä painottavan strategian mukaisesti ihmisten turvallisuuden, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen.

Taloudellisen turvan tarjoaminen on pohja asiakkaiden elämänturvasta huolehtimiselle ja auttaa heitä huolehtimaan paremmin itsestään, perheenjäsenistään sekä muista läheisistään. Taloudellinen vastuu perustuu yhtiön vakavaraisuudesta huolehtimiselle. LähiTapiolan sijoitustoiminnassa noudatetaan vastuullisen sijoittamisen periaatteita.

Asiakkaiden kuuleminen ja ottaminen mukaan toiminnan kehittämiseen on asiakkaidensa omistamalle keskinäiselle yhtiölle erittäin tärkeää. Tuotteita ja palveluita kehitetään yhdessä asiakkaiden kanssa ja asiakkaat ovat mukana yhtiön toiminnan kehittämisessä muun muassa tutkimusten, tuotekehitysprosessin, testauksen sekä hallinnon kautta. Asiakaspalautteiden kerääminen ja käsittely on säännöllistä ja järjestelmällistä. Asiakastytyvyyttä mitataan ja seurataan jatkuvasti.

Ennaltaehkäisevää elämänturvatyötä tehtiin vuoden 2016 aikana muun muassa Sankarikoulutuksen, älykotipilotin, älyhenkivakuutuksen sekä tietoturva parantavien hankkeiden kautta. LähiTapiolan Sankarikoulutuksessa edistettiin paloturvallisuutta kouluttamalla 27 000 suomalaiselle alkusammutustaidot. Alkusammutuskoulutusta tarjottiin vuonna 2016 asiakasetuna 100 000 asiakkaalle ja asiakkuudesta kiinnostuneelle. LähiTapiola pilotoi uutta Älykoti-vakuutusta asiakkaan arjen ja kodin turvallisuuden avuksi. Pilotin avulla selvitettiin asiakkaiden halukkuutta liittää kodin turvallisuutta lisääviä palveluja vakuuttamiseen sekä vakuutusyhtiön roolia palvelujen tuottajana. Piloti onnistui hyvin ja siitä kehitetään LähiTapiolalle uutta palvelumallia. Älyhenkivakuutuksen kautta tarjottiin asiakkaille keinoja oman hyvinvoinnin parantamiseen muun muassa valmennusohjelman ja terveystarkastuksen avulla. Asiakkaiden tietoturva ja tiedon luottamuksellisuus on LähiTapiolalle ensiarvoisen tärkeä asia, joten tietoturvan parantamiseksi käynnistettiin tietoturva haavoittuvuuksien etsimiseen kannustava avoin palkinto-ohjelma eli Bug Bounty sekä Hack Day -hakkeritapahtuma. Ohjelma on vaikuttanut koko LähiTapiolan tapaan arvioida tietoturva ja muuttanut tietoturvan raportointimallia.

Yrittäjävastuun kumppaneiden kanssa tehdään laajalti yhteistyötä turvallisuuden sekä hyvinvoinnin edistämiseksi yhteiskunnassa. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön kanssa toteutettiin Sankarikoulutus ja nuorten Nou Hätä! -pelastustaitokampanjassa LähiTapiola oli mukana tarjoamassa ensiapu- ja pelastustaitojen opetusta lähes 40 000 koululaiselle. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton kanssa tuotettiin lasten vesiturvallisuuteen liittyvää aineistoa. Yhteistyö Suomen Punaisen Ristin kanssa painottui ystävä- ja tukihenkilötoimintaan. Toiminnan tavoitteena on vähentää ihmisten yksinäisyyttä ja ehkäistä syrjäytymistä.

LähiTapiola ja Syöpäsäätiö solmivat monivuotisen yhteistyösopimuksen. LähiTapiolan tutkimuksen tuki kohdistuu terveystaloustieteelliseen ja lääketieteelliseen tutkimukseen, ja osa yhteistyötä on kaksivuotinen 200 000 euron apuraha syövän ehkäisyyn. LähiTapiola tukee myös Syöpäsäätiön Hyvä Päivä -hanketta, jossa tavoitteena on edistää alle 25-vuotiaiden, syrjäytymisvaarassa olevien nuorten terveyttä sekä vähentää riskiä sairastua kansansairauksiin ja syöpään.

Nuorten taloudellista osaamista edistettiin yhteistyössä Marttaliiton kanssa Pidä kiinni rahoitasi -kurssien kautta. LähiTapiola on mukana myös Marttojen Aikuispakkauksessa, joka on ensimmäiseen omaan kotiinsa muuttaville nuorille tehty kokonaisuus. Lisäksi yhteistyössä tehtiin tutkimus kuluttajien taloudellisen käyttäytymisen periytyvyydestä ja rahankäytöstä.

LähiTapiola pyrkii tavoitteellisesti vähentämään ympäristö- ja ilmastovaikutustaan muun muassa omistamansa kiinteistöjen energiatehokkuudella, uusituvan energian käytöllä, rakennuttamisen ratkaisulla sekä sähköisten palvelujen ja toimintatapojen edistämällä.

LähiTapiola Vahinkoyhtiö osallistui suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseen ja korkeakoulutuksen tukemiseen yliopistojen vastinrahaohjelman puitteissa. Lisäksi vuoden aikana tehtiin muita yleishyödyllisiä lahjoituksia suomalaisten hyvinvoinnin, kulttuurin ja kestävästi kehityksen edistämiseksi.

LähiTapiola teki turvallisuuskoulutuksen tarjoamiseen sekä energiatehokkuuden parantamiseen ja uusiutuvan energian tuotantoon liittyvät kestävästi kehityksen yhteiskuntasitoumukset. LähiTapiolan tavoitteena on auttaa ihmisiä aktiivisesti ennakkoimaan ja varautumaan erilaisiin tilanteisiin sekä ennaltaehkäisemään vahinkoja ja vaaratilanteita tarjoamalla ihmisten ja yhteisöjen turvallisuutta edistävää koulututusta. Kiinteistöjen energiatehokkuutta pyritään parantamaan toimitila- ja asuinkiinteistöjen energiatehokkuussopimusten mukaisesti. Lisäksi panostetaan uusiutuviin energiamuotoihin. Sitoumuk-

set linkittävät osaltaan LähiTapiolan tekemän työn sekä kansallisten että YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden edistämiseen.

LähiTapiola-ryhmän vuosiraportissa 2016 raportoidaan yritys vastuusta laajemmin. Se on luettavissa osoitteessa www.lahitapiola.fi/talous.fi

Luottoluokitus

Amerikkalainen A.M. Best Co, joka on vanhin ja arvostetuin vakuutusyhtiöiden arviointiin erikoistunut luokituslaitos on antanut LähiTapiola Vahinkoyhtiölle luokitusarvosanan A (Excellent).

A. M. Bestin 1.3.2017 antaman lehdistötiedotteen mukaan LähiTapiola Vahinkoyhtiön saamaan erinomaiseen luokitukseen vaikuttivat hyvä tuloskehitys sekä vahva vakavaraisuus. Riskinvalintaan panostamisen uskotaan vaikuttavan hyvään tuloskehitykseen myös jatkossa.

Luokitusarvosanaa tarvitaan liiketoiminnassa asiakkaan tai yhteistyökumppanin sellaista edellyttäessä. Yrityskuvan ja maineen kannalta hyvä luokitusarvosana lisää luotettavuutta ja arvostusta.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

LähiTapiola Vahinkoyhtiö on 15.2.2017 allekirjoittanut kannanluovutussuunnitelman koskien LähiTapiola Vahinkoyhtiön lakisääteisen liikennevakuutuksen liiketoimintaa ja siihen liittyvää vakuutuskannan osan luovuttamista alueyhtiöille. Luovutuksen on tarkoitus tapahtua 30.6.2017. Suunnitelman toteutuminen edellyttää Finanssivalvonnan suostumusta.

Liikennevakuutusten kannanluovutusten yhteydessä on uudistettu LähiTapiola-ryhmän yhtenäisyyttä ja päätöksentekoa vahvistava sekä ryhmään kuuluvien yhtiöiden työnjakoa ja rooleja selkeyttävä ryhmäsopimus, joka tulee voimaan liikennevakuutuskantojen siirtymishetkellä. Samassa yhteydessä on päivitetty LähiTapiola-ryhmän vahinkovakuutusyhtiöiden keskinäinen yhteisvastuusopimus, jonka mukaan osapuolina olevat yhtiöt ovat yh-

denvertaisessa vastuussa ryhmän ja sen yhtiöiden vakavaraisuudesta.

Terveystalon ja Diacorin yhdistymisen yhteydessä LähiTapiola Vahinkoyhtiö ja LähiTapiola Henkiyhtiö sopivat omistamansa Diacor terveystalot Oy:n osakkeiden myynnistä Terveystalolle. Osakekauppa on ehdollinen Kilpailu- ja kuluttajaviraston yrityskauppaluvalle, jota koskeva prosessi on tilinpäätöksen allekirjoitushetkellä vielä kesken.

LähiTapiola Henkiyhtiö uudistaa sijoitusvakuutusratkaisunsa keväällä 2017.

Elämänturvayhtiönä LähiTapiola alentaa liikenne- ja kotivakuutusten hintoja vuodelle 2017. Alennusten vaikutus on yhteensä 14 miljoonaa euroa.

Tulevaisuuden näkymät

Vahinkovakuutustoiminta

Vahinkovakuutusmarkkinoiden näkymät vuodelle 2017 ovat haastavat. Matala korkotaso ja sijoitusmarkkinoiden yleinen epävarmuus rasittavat vakuutusyhtiöitä. Työllisyyden ja ostovoiman parantuessa vain niukasti odotukset laajapohjaiselle vahinkovakuutustoiminnan reaali-maksutulon kasvulle ovat hyvin maltilliset. Tietyillä alueilla palvelu- sekä markkinasegmenteissä on kuitenkin edelleen kasvumahdollisuuksia. Palkkasummien kehitys on maltillista, jolloin työtapaturmavakuutuksen kasvuympäristö on haasteellinen.

Vahinkovakuutuksen hintakilpailun odotetaan lisääntyvän ja kansainvälistyvän. Kiristynyt kilpailu heikentää osaltaan kannattavuutta. Vahinkomenon ennakoidaan pysyvän tavanomaista alhaisempana. Digitaalisiaatio tehostaa ja uudistaa vahinkovakuutusliiketoimintaa. Digitaalisista palveluista muotoutuu vähitellen asiakkaille tärkein asiointikanava, ja automatisoinnilla haetaan jatkuva tehokkuuden parantamista. Digitaalisiaatio tukee osaltaan myös toimialaliukumien kiihtymistä.

Terveys- ja hyvinvointiliiketoimintojen merkitys vakuutusyhtiöille on kasvussa. Yksityisten hyvinvointipalveluiden markkinat ovat merkittävässä muutoksessa, ja vakuutusyhtiöt ovat siinä vahvasti mukana. Elämänturvakonttori yhdistää terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden palveluja. Lähivuosina LähiTapiola aikoo perustaa Suomeen 40-60 elämänturvakonttoria.

Toimialan murroksessa LähiTapiolan tavoitteena on palvelujohtajuus. Strategiamme keskiössä on paras elämänturvapalvelu, jossa ennakkoinnilla ja aktiivisella huolenpidolla on keskeinen rooli. Erottaudumme muista toimijoista sekä parhailla asiakashyödyillä ja -eduilla että palkitsemalla myös vahingottomuudesta. Asiakkaat odottavat digitaalisiaation myötä entistä sujuvampaa, nopeampaa, helpompaa, yksilöllisempää ja paremmalla hintalaatusuhteella tarjottavia palveluita.

Henkivakuutustoiminta

Henkivakuuttamisen ja säästämisen tarve on Suomessa suuri. LähiTapiola Henkiyhtiö odottaa myynnin ja asiakasmäärien positiivista kehittymistä vuonna 2017.

Terveys- ja hyvinvointiliiketoimintojen merkitys henkivakuutusyhtiöille on kasvussa. Yksityisten hyvinvointipalveluiden markkinat ovat merkittävässä muutoksessa, ja henkivakuutusyhtiöt ovat siinä vahvasti mukana.

1.1.2017 voimaanastuneiden työeläkemutosten odotetaan kasvattavan asiakkaiden tarvetta varautua eläkeai-

kaan itse tai työnantajan kautta. Lisäksi seuraavien vuosien aikana on tulossa useita henkivakuutukseen vaikuttavia lainsäädännön uudistuksia, joihin varautuminen on aloitettava vuoden 2017 aikana. LähiTapiola Henkiyhtiö tuottaa alan parhaita riskihenkivakuuttamisen, säästämisen ja sijoittamisen sekä eläkevakuuttamisen ratkaisuja yhdistettynä asiakaskokemuksesta parantaviin ennakoiviin palveluihin.

LähiTapiola Henkiyhtiön tavoitteena on panostaa asiakkaidensa hyvinvointiin ja terveyteen ja auttaa asiakkaitaan voimaan paremmin. Palvelujohtajuuteen perustuvan elämänturvastrategian toteuttamiseksi henkiyhtiö tarjoaa ratkaisuja, joilla on vaikutusta asiakkaiden elämään. Aidosti asiakkaiden tarpeita vastaavien palveluiden kehittäminen tarkoittaa älyideologiaan perustuvia ennakoivia elämänturvapalveluita ja asiakasetuja mukaan lukien säästämisen ja sijoittamisen palvelut vakuuttamisen lähtökohdista.

Vuonna 2017 LähiTapiola Henkiyhtiö panostaa säästämisen ja sijoittamisen ratkaisujen kehittämiseen tuomalla suomalaisten saataville uusia asiakkaiden tarpeisiin perustuvia ratkaisuja. Lisäksi jatketaan uuden liiketoimintamallin mukaisesti älyideologiaan perustuvien ennakoivien elämänturvapalveluiden kehittämistä.

Sijoitustoiminta

Vuoden 2017 käynnistyessä maailmantalouden suhdanneindikaattorit ovat suotuisammassa asennossa kuin vuosi sitten. Yhdysvalloissa kotitalouksien luottamus talouteen on vahvempaa kuin kertaakaan tällä vuosikymmenellä. Euroopassa kasvu saattaa hivenen hidastua mutta pysynee 1,5 prosentin tuntumassa. Myös Suomen taloudessa on tapahtunut positiivinen käänne. Venäjä sekä Brasilia ovat pääsemässä uudelleen kasvu-uralle ja kehittyvien markkinoiden kasvunäkymä on vahvistunut yleisemminkin.

Positiivisesta perusvireestä huolimatta suhdannenäkymään liittyy edelleen poikkeuksellisen paljon epävarmuustekijöitä lähinnä poliittisen toimintaympäristön arvaamattomuuden vuoksi. Keväällä 2017 Euroopassa käynnistyvät neuvottelut Ison-Britannian EU-eron ehdoista ja edessä on myös runsaasti vaaleja, joissa Euroopan integraatiota vastustavat voimat saattavat vahvistua. USA:ssa Donald Trumpin presidenttiys on hyvin suuri epävarmuustekijä.

Rakenteellisesti maailmantalouden suurin haaste on tuottavuuskasvun oleellinen hidastuminen. Heikon tuottavuuskehityksen vuoksi kasvutavoitteisiin pääseminen

edellyttää entistä suurempaa velanottoa. Velkamäärien paisuminen puolestaan lisää nouseviin korkoihin liittyviä riskejä. Markkinat odottavat USA:n keskuspankin nostavan korkoja kahdesti vuonna 2017. Koronnostoja voi tulla enemmänkin, mikäli elvyttävä finanssipolitiikkaa nostaa inflaatio-odotuksia.

Sijoitusmarkkinoilla alkavan vuoden näkymä on riskialtis. Korot ovat saattaneet jo kääntyä pidempikestoiseseen nousuun, mikä varjostaa joukkolainasijoitusten tuottonäkymiä. Osakemarkkinoillakin kurssiheilunta voi voimistua, koska arvostustasot ovat joillain markkinoilla jo melko korkeat. Euroopan keskuspankin päätös pienentää kuukausittaisia arvopaperiostojaan vuoden 2017 huhtikuusta alkaen saattaa osaltaan heikentää Euroalueen korkomarkkinoiden likviditeettiä. Toisaalta EKP:n

ensimmäisiin koronnostoihin on vielä matkaa ja euroalueen lyhyet sekä keskipitkät korot säilynevät vielä vuosia hyvin matalina.

Keski-Europassa kiinteistökauppa käy edelleen erittäin vilkkaana. Euroopan tasolla vuokramarkkinoilla on jatkunut positiivinen vire ja vuokrien ennustetaan kasvavan jonkin verran vuoden 2017 aikana. Markkinoilla on tarjolla runsaasti pääomia ja kiinteistöt näyttävät sijoittajille houkuttelevana sijoitusluokkana. Nämä kaikki tekijät yhdessä näyttäisivät tukevan kiinteistöjen positivistista arvokehitystä vuoden 2017 aikana. Epävarmuuden vuoden 2017 näkymiin tuo useat poliittiset riskit, mm. neuvottelut Iso-Britannian EU-erosta sekä kansanäänestykset.

Ehdotus voiton käyttämisestä

Hallitus ehdottaa, että tilikauden voitto 168 300 985,70 euroa käytetään seuraavasti:

Varmuusrahastoon siirretään	167 500 000,00
Käyttörahastoon siirretään	800 985,70

Mikäli hallituksen ehdotus voiton käyttämisestä hyväksytään, jakautuu yhtiön oma pääoma seuraavasti:

Pohjarahasto	8 641 380,35
Takuupääoma	0,00
Arvonkorotusrahasto	218 348,97
Varmuusrahasto	1 203 747 920,77
Käyttörahasto	1 749 689,71
	1 214 357 339,80

TILINPÄÄTÖS 1.1. – 31.12.2016

LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätöksen päälaskelmat

Tuloslaskelma, LähiTapiola-ryhmä

VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA - VAHINKOVAKUUTUS

1.1.2016 - 31.12.2016

Vakuutusmaksutuotot				
Vakuutusmaksutulo	1	1 176 708 992,35		
Jälleenvakuuttajien osuus		-34 936 393,17	1 141 772 599,18	
Vakuutusmaksuvastuun muutos		-4 377 005,19		
Jälleenvakuuttajien osuus		243 815,21	-4 133 189,98	1 137 639 409,20
Korvauskulut				
Maksetut korvaukset		-769 410 189,24		
Jälleenvakuuttajien osuus		16 022 078,93	-753 388 110,31	
Korvausvastuun muutos		-53 175 610,29		
Jälleenvakuuttajien osuus		132 652,96	-53 042 957,33	-806 431 067,64
Liikekulut	3			-264 401 456,82
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta				66 806 884,74
Tasoitusmäärän muutos				28 792 320,40
Vakuutustekninen kate	2			95 599 205,14

VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA - HENKIVAKUUTUS
1.1.2016 - 31.12.2016

Vakuutusmaksutulo				
Vakuutusmaksutulo	1		421 702 710,43	
Jälleenvakuuttajien osuus			<u>-2 086 478,54</u>	419 616 231,89
Sijoitustoiminnan tuotot	4			230 801 567,18
Sijoitusten arvonorotus	4			91 287 760,80
Korvauskulut				
Maksetut korvaukset	2	-333 586 592,30		
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>383 473,32</u>	-333 203 118,98	
Korvausvastuun muutos		<u>-24 396 308,00</u>		
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>0,00</u>	<u>-24 396 308,00</u>	-357 599 426,98
Vakuutusmaksuvastuun muutos				
Vakuutusmaksuvastuun muutos			-173 014 965,35	
Jälleenvakuuttajien osuus			<u>0,00</u>	-173 014 965,35
Liikekulut	3			-48 150 976,98
Sijoitustoiminnan kulut	4			-72 747 801,57
Sijoitusten arvonorotuksen oikaisu	4			-17 311 738,72
Vakuutustekninen tulos				<u>72 880 650,27</u>

MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA

Vahinkovakuutuksen vakuutustekninen kate				95 599 205,14
Henkivakuutuksen vakuutustekninen tulos				72 880 650,27
Sijoitustoiminnan tuotot vahinkovakuutuksessa	4	299 551 559,91		
Sijoitustoiminnan kulut vahinkovakuutuksessa	4	-116 290 906,80		
Sijoitusten arvonorotuksen oikaisu	4	<u>-1 883 000,00</u>		181 377 653,11
Muut tuotot	4			
Muut		62 735 289,52		62 735 289,52
Muut kulut	4			
Konserniliikearvon poisto		-65 327,02		
Muut		<u>-50 165 893,83</u>		-50 231 220,85
Voitto (tappio) varsinaisesta toiminnasta				<u>362 361 577,19</u>
Osuus osakkuusyritysten voitoista (tappioista)				3 705 938,73
Voitto (tappio) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja				<u>366 067 515,92</u>
Tuloverot				
Tilikauden ja aikaisempien tilikausien verot		-73 200 424,44		
Laskennalliset verot		<u>-160 280,39</u>		-73 360 704,83
Vähemmistöosuudet				-3 720 292,96
Tilikauden voitto (tappio)				<u>288 986 518,13</u>

Tase, LähiTapiola-ryhmä

Vastaavaa

			31.12.2016	
Aineettomat hyödykkeet	9			
Aineettomat oikeudet			4 018 912,31	
Konserniliikearvo			109 607,81	
Muut pitkävaikutteiset menot			<u>44 345 240,33</u>	48 473 760,45
Sijoitukset	5			
Kiinteistösijoitukset	6			
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet		<u>961 075 103,67</u>	961 075 103,67	
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteyksyrityksissä	7			
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä		7 061 668,18		
Osakkeet ja osuudet omistusyhteyksyrityksissä		158 284 942,74		
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteyksyrityksiltä		<u>12 000 000,00</u>	177 346 610,92	
Muut sijoitukset				
Osakkeet ja osuudet	7	2 953 823 906,59		
Rahoitusmarkkinavälineet	7	2 279 494 915,26		
Kiinnelainasaamiset		436 321 298,40		
Muut lainasaamiset	8	345 706 344,97		
Talletukset		30 507 042,11		
Muut sijoitukset		<u>792 235,20</u>	6 046 645 742,53	
Jälleenvakuutustalletesaamiset			<u>706 068,57</u>	7 185 773 525,69
Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset	7			
	10			1 821 742 996,28
Saamiset	15			
Ensivakuutustoiminnasta				
Vakuutuksenottajilta		<u>209 597 644,43</u>	209 597 644,43	
Jälleenvakuutustoiminnasta			14 080 619,16	
Muut saamiset			114 285 735,08	
Laskennallinen verosaaminen	14		<u>2 118 129,71</u>	340 082 128,38
Muu omaisuus				
Aineelliset hyödykkeet				
Koneet ja kalusto	9	10 237 363,27		
Muut aineelliset hyödykkeet		<u>3 060 846,12</u>	13 298 209,39	
Rahat ja pankkisaamiset			273 006 027,89	
Muu omaisuus			<u>3 683 260,56</u>	289 987 497,84
Siirtosaamiset				
Korot ja vuokrat			32 079 925,58	
Muut siirtosaamiset			<u>32 135 878,84</u>	64 215 804,42
Vastaavaa yhteensä				<u>9 750 275 713,06</u>

Vastattavaa**31.12.2016**

Oma pääoma	11		
Pohjarahasto		8 641 380,35	
Arvonkorotusrahasto		8 918 502,41	
Muut rahastot	1 037 196 624,78		
Verotusperusteisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus	3 015 597,93	1 040 212 222,71	
Konsernin edellisten tilikausien voitto/tappio		-5 594 037,13	
Konsernin tilikauden voitto/tappio	288 986 518,13		
Tilikauden voittoon sisältyvä osuus poistoeron ja verotusperusteisten varausten muutoksesta	-531 548,73		
Tilikauden voittoon sisältyvä osuus keskinäisten vakuutusyhtiöiden tilikauden tuloksesta	-124 914 926,92	163 540 042,48	
Keskinäisten vakuutusyhtiöiden oma pääoma		618 665 510,72	1 834 383 621,54
Pääomalainat			99 871 416,67
Vähemmistöosuudet			8 731 825,37
Konsernireservi			4 600,00
Vakuutustekninen vastuuvelka			
Vahinkovakuutuksen vakuutusmaksuvastuu	423 430 094,00		
Jälleenvakuuttajien osuus	-3 166 962,36	420 263 131,64	
Henkivakuutuksen vakuutusmaksuvastuu	1 586 029 019,61		
Jälleenvakuuttajien osuus	0,00	1 586 029 019,61	
Vahinkovakuutuksen korvausvastuu	13 2 184 580 235,87		
Jälleenvakuuttajien osuus	-23 699 876,34	2 160 880 359,53	
Henkivakuutuksen korvausvastuu	679 153 845,00		
Jälleenvakuuttajien osuus	0,00	679 153 845,00	
Vahinkovakuutuksen tasoitusmäärä		952 935 561,00	5 799 261 916,78
Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuvelka			
Vakuutustekninen vastuuvelka		1 796 029 679,00	
Jälleenvakuuttajien osuus		0,00	1 796 029 679,00
Pakolliset varaukset			
Muut pakolliset varaukset	14	4 316 896,04	4 316 896,04
Jälleenvakuutustallettevelat			2 587,49
Velat	16		
Ensivakuutustoiminnasta		20 839 164,38	
Jälleenvakuutustoiminnasta		9 316 100,38	
Lainat rahoituslaitoksilta		8 968 092,18	
Eläkelainat		28 085,00	
Muut velat		104 313 101,54	
Laskennalliset verovelat	15	911 723,85	144 376 267,33
Siirtovelat			63 296 902,84
Vastattavaa yhteensä			9 750 275 713,06

Epäsuora rahoituslaskelma, LähiTapiola-ryhmä

Liiketoiminnan rahavirta

2016

Voitto varsinaisesta toiminnasta	292 706 811,09
Oikaisut	
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	230 025 932,41
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonnkorotukset	-70 872 816,54
Pakollisten varausten muutos	-183 926,75
Suunnitelman mukaiset poistot	48 223 801,83
Muut oikaisut	-92 057 384,09
<i>Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta</i>	407 842 417,95
Käyttö pääoman muutos:	
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/vähennys (+)	-3 011 845,23
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+)/vähennys (-)	13 367 347,89
<i>Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja</i>	418 197 920,61
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista	-3 625 000,00
Maksetut välittömät verot	-53 296 354,18

Liiketoiminnan rahavirta

361 276 566,43

Investointien rahavirta

Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-470 200 694,02
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	144 566 264,19
Vähemmistöosuuden lisäys/vähennys	2 431 185,82
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-9 169 277,36

Investointien rahavirta

-332 372 521,37

Rahoituksen rahavirta

Lainojen takaisinmaksut	-227 480,01
Maksetut osingot/takuu pääoman korot ja muu voitonjako	-279 000,00

Rahoituksen rahavirta

-506 480,01

Rahavarojen muutos

28 397 565,05

Rahavarat tilikauden alussa

244 608 462,84

Rahavarat tilikauden lopussa

273 006 027,89

Tunnusluvut, LähiTapiola-ryhmä

2016

Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Liikevoitto	327,4
Kokonaistulos	363,8
Kokonaispääoman tuotto ilman sijoitus- sidonnaista vakuutusta prosentteina (käyvin arvoin)	5,8
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana	3 083

Vahinkovakuutustoiminnan taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Vakuutusmaksutulo	1 176,7
Vahinkosuhde ilman perustekorkokulua prosentteina	68,5
Vahinkosuhde prosentteina	70,9
Liikekulusuhde prosentteina	23,2
Yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua prosentteina	91,8
Yhdistetty kulusuhde prosentteina	94,1
Tasoituspäätytöksen mukaisessa valuutassa	952,9

Henkivakuutustoiminnan taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

2016

Vakuutusmaksutulo	421,7
Liikekustannussuhde prosentteina kuormitustulosta	120,5

LähiTapiola Vahinkoyhtiön päälaskelmat

Tuloslaskelma

VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA		1.1.2016	-	31.12.2016		1.1.2015	-	31.12.2015
Vakuutusmaksutuotot								
Vakuutusmaksutulo	1, 2	509 448 640,62				547 746 935,66		
Jälleenvakuuttajien osuus		-29 896 741,12	479 551 899,50			-30 984 842,23	516 762 093,43	
Vakuutusmaksuvastuun muutos								
Kokonaismuutos		916 977,68				25 637 686,00		
Liiketoimintasiirron osuus		0,00	916 977,68			-36 655 525,00	-11 017 839,00	
Jälleenvakuuttajien osuus								
Kokonaismuutos		240 957,94				58 290,10		
Liiketoimintasiirron osuus		0,00	240 957,94	1 157 935,62	480 709 835,12	779 654,00	837 944,10	-10 179 894,90
								506 582 198,53
Korvauskulut								
Maksetut korvaukset		-336 075 110,50				-342 040 064,89		
Jälleenvakuuttajien osuus		15 323 458,35	-320 751 652,15			15 344 263,87	-326 695 801,02	
Korvausvastuun muutos								
Kokonaismuutos		-45 713 876,35				-38 873 258,00		
Liiketoimintasiirron osuus		0,00	-45 713 876,35			-33 725 309,00	-72 598 567,00	
Jälleenvakuuttajien osuus								
Kokonaismuutos		163 250,48				-2 487 579,00		
Liiketoimintasiirron osuus		0,00	163 250,48	-45 550 625,87	-366 302 278,02	385 082,00	-2 102 497,00	-74 701 064,00
								-401 396 865,02
Liikekulut	3			-105 569 395,40				-125 851 806,59
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta				8 838 161,70				-20 666 473,08
Tasoitusmäärän muutos								
Kokonaismuutos			24 443 010,00				19 509 000,00	
Liiketoimintasiirron osuus			0,00	24 443 010,00			-57 513 164,00	-38 004 164,00
Vakuutustekninen kate	2			33 281 171,70				-58 670 637,08
MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA								
Vakuutustekninen kate				33 281 171,70				-58 670 637,08
Sijoitustoiminnan tuotot	4		260 233 445,34				293 887 563,03	
Sijoitustoiminnan kulut	4		-87 456 991,41				-92 653 231,16	
Sijoitusten arvonorotuksen oikaisu	4		-1 883 000,00	170 893 453,93			0,00	201 234 331,87
Muut tuotot	4							
Muut				19 007 145,97				14 489 657,85
Muut kulut	4							
Muut				-15 840 734,97				-14 067 345,59
Voitto varsinaisesta toiminnasta				207 341 036,63				142 986 007,05
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja				207 341 036,63				142 986 007,05
Tilinpäätössiirrot								
Poistoeron muutos			-21 694,29	-21 694,29			-52 112,25	-52 112,25
Tuloverot								
Tilikauden vero			-39 497 145,10				-26 307 786,82	
Aikaisempien tilikausien verot			478 788,46	-39 018 356,64			-511 236,29	-26 819 023,11
Tilikauden voitto				168 300 985,70				116 114 871,69

Tase

Vastaavaa		31.12.2016		31.12.2015	
Aineettomat hyödykkeet					
Muut pitkävaikutteiset menot	9		17 953 241,83		17 974 783,54
Sijoitukset					
Kiinteistösijoitukset	6				
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet		235 658 991,61		231 382 173,63	
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		<u>154 666 500,27</u>	390 325 491,88	<u>103 867 297,70</u>	335 249 471,33
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrityksissä	7				
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä		226 544 540,20		28 802 776,86	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		70 193 120,01		6 185 669,34	
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä		121 580 433,12		80 722 813,34	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä		<u>4 000 000,00</u>	422 318 093,33	<u>2 300 000,00</u>	118 011 259,54
Muut sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet		917 105 485,29		1 197 367 431,02	
Rahoitusmarkkinavälineet		1 255 548 012,25		1 119 665 877,39	
Kiinnelainasaamiset		262 277 060,37		312 074 764,90	
Muut lainasaamiset	8	203 372 486,00		169 987 546,88	
Talletukset		<u>16 641 968,36</u>	2 654 945 012,27	<u>12 531 911,11</u>	2 811 627 531,30
Jälleenvakuutustalletesaamiset		<u>706 068,57</u>	3 468 294 666,05	<u>666 296,45</u>	3 265 554 558,62
Saamiset					
Ensisivakuutustoiminnasta	15				
Vakuutuksenottajilta		<u>95 952 420,69</u>	95 952 420,69	<u>98 483 436,53</u>	98 483 436,53
Jälleenvakuutustoiminnasta			13 999 503,53		10 921 378,72
Muut saamiset		<u>99 400 661,84</u>	209 352 586,06	<u>92 163 105,86</u>	201 567 921,11
Muu omaisuus					
Aineelliset hyödykkeet					
Koneet ja kalusto	9	1 706 242,90		2 268 733,60	
Muut aineelliset hyödykkeet		<u>700 693,67</u>	2 406 936,57	<u>543 582,27</u>	2 812 315,87
Rahat ja pankkisaamiset			57 216 433,16		74 628 156,84
Muu omaisuus			<u>3 156 739,36</u>		<u>3 146 185,63</u>
			62 780 109,09		80 586 658,34
Siirtosaamiset					
Korot ja vuokrat			18 024 285,84		18 279 856,33
Muut siirtosaamiset			<u>8 441 750,82</u>	<u>8 578 650,03</u>	<u>26 858 506,36</u>
Vastaavaa yhteensä			3 784 846 639,69		3 592 542 427,97

Vastattavaa		31.12.2016		31.12.2015	
Oma pääoma	10				
Pohjarahasto		8 641 380,35		8 641 380,35	
Arvonkorotusrahasto		218 348,97		218 348,97	
Muut rahastot		1 037 196 624,78		921 280 753,09	
Tilikauden voitto/tappio		<u>168 300 985,70</u>	1 214 357 339,80	<u>116 114 871,69</u>	1 046 255 354,10
Tilinpäättössiirtojen kertymä	11				
Poistoero		<u>73 806,54</u>	73 806,54	<u>52 112,25</u>	52 112,25
Vakuutustekninen vastuuvélka					
Vakuutusmaksuvastuu		133 108 074,32		134 025 052,00	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>-3 169 184,04</u>	129 938 890,28	<u>-2 928 226,10</u>	131 096 825,90
Korvausvastuu		1 959 627 041,35		1 913 913 165,00	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>-23 684 280,48</u>	1 935 942 760,87	<u>-23 521 030,00</u>	1 890 392 135,00
Tasoitusbäärä		<u>430 334 990,00</u>	2 496 216 641,15	<u>454 778 000,00</u>	2 476 266 960,90
Pakolliset varaukset					
Muut pakolliset varaukset	13	<u>3 726 083,96</u>	3 726 083,96	<u>3 728 818,56</u>	3 728 818,56
Jälleenvakuutustallettevelat			2 587,49		2 280,43
Velat	15				
Ensivakuutustoiminnasta		9 041 638,40		9 119 728,23	
Jälleenvakuutustoiminnasta		18 001 206,48		10 832 610,19	
Muut velat		<u>26 074 834,89</u>	53 117 679,77	<u>30 697 756,90</u>	50 650 095,32
Siirtovelat	15		<u>17 352 500,98</u>		<u>15 586 806,41</u>
Vastattavaa yhteensä			<u>3 784 846 639,69</u>		<u>3 592 542 427,97</u>

Epäsuora rahoituslaskelma

Liiketoiminnan rahavirta	2016	2015
Voitto varsinaisesta toiminnasta	168 322 679,99	116 166 983,94
Oikaisut		
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	19 949 680,25	-130 743 401,10
Liiketoimintasiirron osuus	0,00	126 899 262,00
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonorotukset	-7 323 345,52	10 351 856,61
Realisoitumattomat kurssivoitot/-tappiot		
Pakollisten varausten muutos	-2 734,60	-1 331 386,34
Suunnitelman mukaiset poistot	9 252 068,78	7 804 933,01
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		
Muut oikaisut	-15 483 314,15	-64 238 609,41
Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta	174 715 034,75	64 909 638,71
Käyttöpääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten		
lisäys (-)/vähennys (+)	-7 392 195,25	30 236 309,61
Liiketoimintasiirron osuus	0,00	-12 795 469,28
Lyhytaikaisten korottomien velkojen		
lisäys (+)/vähennys (-)	4 233 586,08	-14 045 593,09
Liiketoimintasiirron osuus	0,00	-3 293 191,66
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	171 556 425,58	65 011 694,29
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista		
Maksetut välittömät verot	-39 018 356,64	-29 290 853,18
Liiketoiminnan rahavirta	132 538 068,94	35 720 841,11
Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-197 601 598,00	-4 426 854,09
Liiketoimintasiirron osuus	0,00	-144 643 332,12
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	54 501 670,79	93 529 462,59
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-6 650 865,41	1 218 435,11
Liiketoimintasiirron osuus	0,00	-1 727 962,00
Investointien rahavirta	-149 750 792,62	-56 050 250,51
Rahoituksen rahavirta		
Maksetut osingot/takuupääoman korot ja muu voitonjako	-199 000,00	-85 000,00
Rahoituksen rahavirta	-199 000,00	-85 000,00
Rahavarojen muutos	-17 411 723,68	-20 414 409,40
Rahavarat tilikauden alussa	74 628 156,84	95 042 566,24
Rahavarat tilikauden lopussa	57 216 433,16	74 628 156,84

Tunnusluvut

(% / milj. euroa)	2016	2015	2014	2013	2012
Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut					
Liiketulos	182,9	181,0	72,3	234,1	143,1
Kokonaistulos 2) 3)	174,4	150,3	61,5	222,7	230,4
Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvoin) prosentteina 3)	4,4	4,8	4,1	4,0	8,0
Kokonaispääoman tuotto prosentteina 2) 3)	5,1	4,7	2,4	6,0	8,8
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana 1)	408	439	1 667	2 286	2 039
Henkilöstömäärä palkkasummaan suhteutettuna 1)	408	439	1 400	1 884	1 567
Vahinkovakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut					
Vakuutusmaksutulo	509,4	547,7	585,6	903,6	726,7
Vahinkosuhde ilman perustekorkokulua prosentteina	70,7	73,5	81,8	61,6	71,2
Vahinkosuhde prosentteina	76,2	79,2	87,6	65,2	74,3
Liikekulusuhde prosentteina	22,0	24,8	26,0	26,9	25,5
Yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua prosentteina	92,6	98,3	107,8	88,5	96,7
Yhdistetty kulusuhde prosentteina	98,2	104,1	113,7	92,2	99,8

1) Vuoteen 2014 asti henkilöstö ollut työsuhteessa LähiTapiola ryhmän vahinko- ja henkivakuutusyhtiöihin

2) Kokonaistulos ja kokonaispääoman tuotto prosentteina vuosi 2013 on ennen liiketoimintasiirtoa

3) Tunnusluvuissa 2015 otettu huomioon liiketoimintasiirto LähiTapiola Pääkaupunkiseutu Keskinäinen Vakuutusyhtiöön

Tilinpäätöksen liitetiedot

LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätöksen tuloslaskelman ja taseen liitetiedot

Tuloslaskelman liitteet

K1. Vahinko- ja henkivakuutuksen vakuutusmaksutulo

2016

Vahinkovakuutus

Ensivakuutus		
Kotimaasta	1 118 775 996,54	
Jälleenvakuutus	<u>57 932 995,81</u>	1 176 708 992,35

Henkivakuutus

Ensivakuutus		
Kotimaasta	421 702 710,43	
Jälleenvakuutus	<u>0,00</u>	<u>421 702 710,43</u>

Vakuutusmaksutulo ennen

jälleenvakuuttajien osuutta	<u>1 598 411 702,78</u>
-----------------------------	-------------------------

K1.1. Vakuutusmaksutulosta vähennetyt erät

2016

Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista	6 264 736,58
Jakojärjestelmämaksut	54 303 726,94
Vakuutusmaksuvero	204 394 764,13
Palosuojelumaksu	3 263 257,95
Liikenneturvallisuusmaksu	2 490 864,32
Työsuojelumaksu	<u>2 439 071,62</u>
<i>Yhteensä</i>	<u><u>273 156 421,54</u></u>

K1.2. Henkivakuutuksen vakuutusmaksutulo

		2016	
Ensivakuutus			
Henkivakuutus			
Sijoitussidonnainen yksilöllinen henkivakuutus	191 666 545,11		
Muu yksilöllinen henkivakuutus	46 670 883,93		
Sijoitussidonnainen kapitalisaatiosopimus	25 388 256,05		
Työntekijäin ryhmähenkivakuutus	9 859 961,83		
Muu ryhmähenkivakuutus	57 870 752,35	331 456 399,27	
Eläkevakuutus			
Sijoitussidonnainen yksilöllinen eläkevakuutus	32 136 548,86		
Muu yksilöllinen eläkevakuutus	20 135 484,22		
Sijoitussidonnainen ryhmäeläkevakuutus	10 504 647,64		
Muu ryhmäeläkevakuutus	25 383 151,90	88 159 832,62	419 616 231,89
Jälleenvakuutus			0,00
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta			419 616 231,89
<i>Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta</i>			
Jatkuvat vakuutusmaksut			324 882 959,49
Kertamaksut			94 733 272,40
Yhteensä			419 616 231,89
Vakuutusmaksut sopimuksista, jotka oikeuttavat hyvitykseen			
Vakuutusmaksut sijoitussidonnaisesta vakuutuksesta			159 920 234,23
			259 695 997,66
			419 616 231,89

K1.3. Henkivakuutuksen hyvitysten ja alennusten vaikutus tulokseen

		2016	
Hyvitykset			
Henkivakuutus			
Muu yksilöllinen henkivakuutus	1 721 812,87		
Muu ryhmähenkivakuutus	196 044,00	1 917 856,87	
Eläkevakuutus			
Muu yksilöllinen eläkevakuutus	1 948 365,39		
Muu ryhmäeläkevakuutus	1 424 247,39	3 372 612,78	5 290 469,65
Alennukset			
Henkivakuutus			
Sijoitussidonnainen yksilöllinen henkivakuutus		428 556,15	
Muu yksilöllinen henkivakuutus		257 950,32	
Muu ryhmähenkivakuutus		1 655 361,68	2 341 868,15
			7 632 337,80

K2.1. Henkivakuutuksen maksetut korvaukset ennen jälleenvakuuttajien osuutta

	2016	
Ensivakuutus		
Henkivakuutus	212 121 065,32	
Eläkevakuutus	121 465 526,98	333 586 592,30
Josta:		
Takaisinostot	123 951 181,98	
Säästösummien takaisinmaksut	41 255 981,47	
Muut	168 379 428,85	333 586 592,30
Sijoitussidonnaisten vakuutusten osuus maksetuista korvauksista		127 694 701,82

K2.2. Vakuutusluokkaryhmittäinen tulos

2016	Vakuutus- maksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta	Vakuutus- maksutuotot ennen jälleenvakuuttajien osuutta	Korvauskulut ennen jälleenvakuuttajien osuutta	Liikekulut ennen jälleenvakuuttajien palkkioita ja voitto- osuuksia	Jälleenvakuuttajien osuus	Vakuutus- tekni- nen kate ennen sijoitus- toiminnan nettotuottoa
Lakisääteinen tapaturma	145 928 904,96	145 463 974,57	-114 570 650,17	-28 357 448,45	-319 652,13	2 216 223,81
Muu tapaturma ja sairaus	134 859 310,87	130 824 380,35	-97 762 456,77	-29 917 428,42	-286 214,52	2 858 280,65
Moottoriajoneuvon vastuu	225 090 542,75	228 270 313,35	-156 039 422,10	-47 273 420,31	-1 641 209,93	23 316 261,01
Maa-ajoneuvot	206 024 710,32	205 654 451,54	-141 948 407,46	-51 250 131,51	132 044,53	12 587 957,10
Alukset, ilma-alukset, raiteilla liikk. kalusto ja kuljetus	13 375 934,00	13 285 404,04	-5 318 983,23	-3 836 430,96	176 860,45	4 306 850,30
Palo- ja muu omaisuusvahinko	311 161 101,23	311 830 528,52	-208 340 091,68	-76 206 546,82	-3 941 282,61	23 342 607,40
Vastuu	44 237 257,34	43 605 999,66	-33 287 994,54	-9 700 002,91	-2 987 168,50	-2 369 166,29
Luotto ja takaus	2 742 288,78	2 014 579,12	-214 038,74	-400 994,89	-427 756,80	971 788,69
Oikeusturva	22 313 520,27	22 258 919,52	-14 640 230,75	-5 457 098,89	0,00	2 161 589,89
Muut	13 042 426,02	12 874 270,68	-8 471 528,05	-3 274 008,33	-484 896,21	643 838,10
Ensivakuutus yhteensä	1 118 775 996,54	1 116 082 821,35	-780 593 803,48	-255 673 511,49	-9 779 275,72	70 036 230,66
Jälleenvakuutus	57 932 995,81	56 249 165,81	-41 991 996,04	-16 820 634,01	-665 881,67	-3 229 345,91
Yhteensä	1 176 708 992,35	1 172 331 987,16	-822 585 799,53	-272 494 145,50	-10 445 157,39	66 806 884,74
Tasotusmäärän muutos						28 792 320,40
Vakuutustekninen kate						95 599 205,14

K3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäsenistöä koskevat liitetiedot

K3.1. Kokonaisliikekulut toiminnoittain

	2016
Maksetut korvaukset	92 658 820,01
Liikekulut	312 552 433,80
Sijoitustoiminnan hoitokulut	15 820 600,51
Muut kulut	45 151 859,91
Yhteensä	466 183 714,23

K3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut

	2016
Vakuutusten hankintamenot	
Ensivakuutuksen palkkiot	33 041 638,57
Tulevan jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	13 888 159,74
Muut vakuutusten hankintamenot	107 792 832,35
	154 722 630,66
Vakuutusten hoitokulut	101 740 949,43
Hallintokulut	64 569 490,62
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	-8 480 636,91
Yhteensä	312 552 433,80

K3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

	2016
3.3.1. Henkilöstökulut	
Palkat ja palkkiot	185 589 801,65
Eläkekulut	38 064 829,08
Muut henkilösivukulut	11 154 718,60
Yhteensä	234 809 349,33

3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset

Toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja	
Palkat ja palkkiot	8 213 273,39
Eläkesitoumukset	Toimitusjohtajan eläkeikä/eroamisikä on 63 vuotta ja varatoimitusjohtajan eläkeikä/eroamisikä määräytyy lain mukaan
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia

Hallitus ja hallituksen varajäsenet	
Palkat ja palkkiot	3 063 755,22
Eläkesitoumukset	Yhtiön toimsuhteessa oleville hallituksen jäsenille ja varajäsenille on eläkeiäksi sovittu 60-63 vuotta.
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia

Hallintoneuvosto	
Palkat ja palkkiot	951 810,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia.
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia

3.3.3. Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana

Konttorihenkilöstö	3 083
--------------------	-------

K3.4. Tilintarkastajan palkkiot eriteltyinä toimeksiantoryhmittäin

	2016
Tilintarkastus	321 654,47
Veroneuvonta	45 844,87
Muut palvelut	416 778,50
Yhteensä	784 277,84

K4.1. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

	2016	
Sijoitustoiminnan tuotot		
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin		
Osinkotuotot	264 071,86	264 071,86
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyrityksiin		
Korkotuotot	137 002,59	
Muut tuotot	1 904 541,10	2 041 543,69
Tuotot kiinteistösijoituksista omistusyhteisyrityksiin		
Korkotuotot	20,00	
Muut tuotot	3 205,25	3 225,25
Tuotot kiinteistösijoituksista muihin yrityksiin		
Osinkotuotot	686,56	
Korkotuotot	77 895,47	
Muut tuotot	64 493 123,33	64 571 705,36
Tuotot muista sijoituksista		
Osinkotuotot	105 424 013,68	
Korkotuotot	82 237 175,82	
Muut tuotot	26 108 627,05	213 769 816,55
Yhteensä		280 650 362,71
Arvon alentumisten palautukset		71 464 453,84
Myyntivoitot		178 238 310,54
Yhteensä		530 353 127,09

Sijoitustoiminnan kulut	2016	
Kulut kiinteistösijoituksista		-35 180 773,26
Kulut muista sijoituksista		-23 014 256,39
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut		
Muut yritykset	-4 693 226,75	-4 693 226,75
Yhteensä		-62 888 256,40
Arvonalentumiset ja poistot		
Arvonalentumiset	-72 684 659,38	
Rakennusten suunnitelmapoistot	-19 793 746,24	-92 478 405,62
Myyntitappiot		-33 672 046,35
Yhteensä		-189 038 708,37
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonkorotuksia ja niiden oikaisua		341 314 418,72
Sijoitusten arvonnkorotus	91 287 760,80	
Sijoitusten arvonnkorotuksen oikaisu	-19 194 738,72	72 093 022,08
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		413 407 440,80

K4.2. Sijoitussidonnaisten vakuutusten sijoitustoiminnan tuotot ja kulut (sisältyvät K4.1. sijoitustoiminnan erittelyyn)

	2016	
Sijoitustoiminnan tuotot	30 658 167,42	
Sijoitustoiminnan kulut	-3 529 765,02	27 128 402,40
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonnkorotuksia ja niiden oikaisua sekä arvonnalennuksia ja niiden palautuksia		
Sijoitusten arvonnkorotus	91 287 760,80	
Sijoitusten arvonnkorotusten oikaisu	-17 311 738,72	
Arvonalentumiset	-11 156,56	
Arvonalentumisten palautukset	3 092 417,08	77 057 282,60
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		104 185 685,00

K4.3. Muiden tuottojen ja kulujen erittely

Muut tuotot		
Palvelumyynnin ja liitännäistoiminnan tuotot		44 959 284,35
Muut tuotot, muut		17 776 005,17
Yhteensä		62 735 289,52
Muut kulut		
Konserniliikearvon poisto		-65 327,02
Palvelumyynnin ja liitännäistoiminnan kulut		-45 151 859,91
Henkilöstörahastosiirto		-977 505,00
Muut kulut		-4 036 528,92
Yhteensä		-50 231 220,85

Taseen liitteet

K5.1. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2016 Jäljellä oleva hankintameno	2016 Kirjanpitoarvo	2016 Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset			
Kiinteistöt	788 435 177,59	811 985 258,89	981 069 490,44
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyrityksissä	36 970,42	36 970,42	71 984,43
Muut kiinteistöosakkeet	148 301 579,40	149 052 874,37	183 602 348,12
	936 773 727,41	961 075 103,68	1 164 743 822,99
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä			
Osakkeet ja osuudet	7 061 668,18	7 061 668,18	7 061 668,18
	7 061 668,18	7 061 668,18	7 061 668,18
Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä			
Osakkeet ja osuudet	158 284 942,75	158 284 942,75	187 931 833,57
Rahoitusmarkkinavälineet	12 000 000,00	12 000 000,00	12 000 000,00
	170 284 942,75	170 284 942,75	199 931 833,57
Muut sijoitukset			
Osakkeet ja osuudet	2 953 823 906,59	2 953 823 906,59	3 363 869 417,35
Rahoitusmarkkinavälineet	2 279 494 915,26	2 279 494 915,26	2 347 808 947,72
Kiinnelainasaamiset	436 321 298,40	436 321 298,40	436 321 298,40
Muut lainasaamiset	345 706 344,97	345 706 344,97	345 706 344,97
Talletukset	30 507 042,11	30 507 042,11	30 507 042,11
Muut sijoitukset	792 235,20	792 235,20	801 124,34
	6 046 645 742,53	6 046 645 742,53	6 525 014 174,89
Jälleenvakuutustalletesaamiset	706 068,57	706 068,57	706 068,57
	7 161 472 149,44	7 185 773 525,71	7 897 457 568,20
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää:			
Korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenon erotusta			-12 966 511,95
Kirjanpitoarvo sisältää			
Tuloutettuja arvonorotuksia		24 301 376,27	
Muita arvonorotuksia		0,00	24 301 376,27
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			711 684 042,49

K5.2. Ei-suojaavien johdannaisten arvostusero

Johdannaissopimukset	2016 Jäljellä oleva hankintameno	2016 Kirjanpitoarvo	2016 Käypä arvo
Muut saamiset			
Johdannaiskaupan annetut vakuudet	1 050 000,00	1 050 000,00	1 050 000,00
Muut velat			
Muut siirtosaamiset ja -velat			
Futuuri- ja termiinisopimukset	-1 252 946,31	-1 252 946,31	-1 067 395,38
	-202 946,31	-202 946,31	-17 395,38
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			185 550,93

K6. Kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitusten muutokset:

	2016 Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet
Hankintameno 1.1.	971 369 540,90
Lisäykset	4 380 167,06
Vähennykset	0,00
Siirrot erien välillä	84 231 677,09
Hankintameno 31.12.	1 059 981 385,05
Kertyneet poistot 1.1.	-61 280 731,14
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,00
Tilikauden poistot	-19 793 746,24
Kertyneet poistot 31.12.	-81 074 477,38
Arvon alentumiset 1.1.	-35 178 796,64
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	0,00
Tilikauden arvonalentumiset	-6 954 383,62
Arvon alentumisten palautukset	0,00
Arvon alentumiset 31.12.	-42 133 180,26
Arvonkorotukset 1.1.	26 184 376,27
Lisäykset	0,00
Vähennykset	-1 883 000,00
Siirrot erien välillä	0,00
Arvonkorotukset 31.12.	24 301 376,27
Kirjanpitoarvo 31.12.	961 075 103,68

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet:

	2016
Jäljellä oleva hankintameno	16 569 651,72
Kirjanpitoarvo	36 839 263,89
Käypä arvo	36 839 263,89

K7. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisy yrityksissä

2016

Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä

Hankintameno 1.1.	7 061 668,18
Hankintameno 31.12.	7 061 668,18

Kirjanpitoarvo 31.12.	7 061 668,18
-----------------------	--------------

Osakkeet ja osuudet omistusyhteisy yrityksissä

Hankintameno 1.1.	169 308 140,21
Lisäykset	66 434 155,55
Hankintameno 31.12.	235 742 295,76

Arvon alentumiset 1.1.	-63 698 505,20
Tilikauden arvonalentumiset	-13 758 847,82
Arvon alentumiset 31.12.	-77 457 353,02

Kirjanpitoarvo 31.12.	158 284 942,74
-----------------------	----------------

Rahoitusmarkkinavälineet ja

lainasaamiset omistusyhteisy yrityksiltä

Hankintameno 1.1.	4 300 000,00
Lisäykset	8 000 000,00
Vähennykset	-300 000,00
Hankintameno 31.12.	12 000 000,00

Kirjanpitoarvo 31.12.	12 000 000,00
-----------------------	---------------

Yhteensä

177 346 610,92

K7.1. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä

31.12.2016				
Osakkeet ja osuudet	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Vakuutusneuvonta Aura Oy	Espoo	66,67 %	10 729,40	0,00
Vakuutusneuvonta Pohja Oy	Espoo	66,67 %	10 672,17	0,00
Aura-Karelia Oy	Espoo	100,00 %	156 777,52	-8 563,33
Kestap Ky	Espoo	100,00 %	8 571,02	0,00
LähiTapiola KR PK2 Ky -konserni	Espoo	100,00 %	21 109 491,63	-235 041,45
LähiTapiola Palvelut Oy	Espoo	100,00 %	18 009 833,34	844 406,06
LähiTapiola Pääomasijoitus GP Oy	Espoo	100,00 %	817,96	-47,33
LähiTapiola Pääomasijoitus I Ky	Espoo	100,00 %	54 401 226,75	-265 857,25
LähiTapiola Pääomasijoitus II GP Oy	Espoo	100,00 %	2 494,95	-5,05
LähiTapiola Tontit GP I Oy	Espoo	97,56 %	102 443,59	3 205,25
LähiTapiola Tontit I Ky	Espoo	92,68 %	43 120 555,38	1 904 541,10
LähiTapiola Varainhoito Oy	Espoo	100,00 %	22 382 004,23	4 279 075,80
LähiTapiola Velkasijoitus I GP Oy	Espoo	100,00 %	2 494,95	-5,05
LähiTapiola Lännen Keskinäinen Vakuutusyhtiö	Rauma	100,00 %	26 152 000,20	4 190 097,02
LähiTapiola Satakunta Keskinäinen Vakuutusyhtiö	Pori	100,00 %	11 929 564,10	1 897 899,72
LähiTapiola Pohjoinen Keskinäinen Vakuutusyhtiö	Oulu	100,00 %	34 690 948,01	8 884 758,64
LähiTapiola Etelä Keskinäinen Keskinäinen Vakuutusyhtiö	Salo	100,00 %	25 871 490,50	5 532 476,62
LähiTapiola Vellamo Keskinäinen Vakuutusyhtiö	Lahti	100,00 %	21 171 008,90	5 750 735,12
LähiTapiola Keski-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiö	Jyväskylä	100,00 %	18 546 403,01	4 212 061,19
LähiTapiola Savo Keskinäinen Vakuutusyhtiö	Kuopio	100,00 %	25 109 700,48	3 352 541,68
LähiTapiola Kaakkois-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiö	Lappeenranta	100,00 %	21 051 301,78	4 524 804,87
LähiTapiola Itä Keskinäinen Vakuutusyhtiö	Iisalmi	100,00 %	35 116 793,98	4 153 848,08
LähiTapiola Uusimaa Keskinäinen Vakuutusyhtiö	Porvoo	100,00 %	25 480 533,80	4 816 543,37
LähiTapiola Etelä-Pohjanmaa Keskinäinen Vakuutusyhtiö	Seinäjoki	100,00 %	20 475 738,27	4 956 470,18
LähiTapiola Pääkaupunkiseutu Keskinäinen Vakuutusyhtiö	Helsinki	100,00 %	42 901 075,89	628 416,95
LähiTapiola Loimi-Häme Keskinäinen Vakuutusyhtiö	Loimaa	100,00 %	8 659 076,89	1 436 292,55
LähiTapiola Etelärannikko Keskinäinen Vakuutusyhtiö	Parainen	100,00 %	6 522 220,80	1 013 423,68
LähiTapiola Pirkanmaa Keskinäinen Vakuutusyhtiö	Tampere	100,00 %	20 459 047,32	3 977 845,86
LähiTapiola Lappi Keskinäinen Keskinäinen Vakuutusyhtiö	Rovaniemi	100,00 %	10 146 054,17	613 094,11
LähiTapiola Pohjanmaa Keskinäinen Vakuutusyhtiö	Vaasa	100,00 %	25 998 268,74	4 415 579,47
LähiTapiola Kainuu - Koillisma	Kajaani	100,00 %	11 271 977,22	3 554 257,80
LähiTapiola Varsinais-Suomi	Turku	100,00 %	21 606 117,18	2 405 437,83
LähiTapiola Savo-Karjala	Mikkeli	100,00 %	17 527 643,20	1 729 306,28
LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö	Espoo	100,00 %	362 775 542,48	59 954 650,40
LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy -konserni	Espoo	100,00 %	9 916 722,73	2 685 825,54
Omre Oy	Espoo	100,00 %	7 849,22	0,00
Tapiolan Revontuli Oy	Espoo	100,00 %	48 741,37	2 470,61
Tietotyö Oy	Espoo	100,00 %	846 274,02	1 177,32
Tieto-Tapiola Oy -konserni	Espoo	100,00 %	3 006 494,08	1 263 287,92
LTC-Otso Oy	Helsinki	60,00 %	7 131 801,17	3 471 017,69
Akapo-Leasing Oy	Espoo	100,00 %	11 882,49	0,00
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Turva, (ei yhdistellä konserniin)	Tampere	75,79 %	35 463 119,93	2 485 489,98
Yhteensä			1 009 213 504,82	148 431 519,23

LähiTapiola-ryhmän konserniin kuuluu lisäksi asunto- ja kiinteistöyhtiötä

73 kpl.

K7.2. Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä

		31.12.2016		
Osakkeet ja osuudet	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Project-IT Oy	Lohja	25,00 %	1 330 013,05	830 635,54
Seligson & Co Oyj	Helsinki	26,11 %	10 205 280,34	1 480 002,97
Pihlajalinna Oyj	Tampere	23,42 %	97 769 631,24	8 048 602,15
S-Pankki Oy	Helsinki	23,50 %	401 428 095,13	18 403 918,85
Yhteensä			<u>510 733 019,76</u>	<u>28 763 159,51</u>
LähiTapiola-ryhmän konserniin kuuluu lisäksi asunto- ja kiinteistöyhtiötä		2 kpl.		

K7.3. Muut sijoitukset

31.12.2016

Arvopaperi	Osuus osakkeista %	Määrä	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kotivaltio
Kotimaiset yhtiöt, noteeratut					
Amer- Sports Oyj	0,31	372 050,00	2 633 722,57	9 405 424,00	Suomi
Fortum Oyj	0,00	42 680,00	621 847,60	621 847,60	Suomi
Huhtamäki Oyj	0,32	346 160,00	11 336 155,49	12 212 524,80	Suomi
Ilkka-Yhtymä Oyj	0,98	252 786,00	738 044,04	739 941,06	Suomi
Kemira Oyj	0,15	227 600,00	2 521 842,84	2 760 788,00	Suomi
Kone Oyj B	0,07	383 576,00	8 503 908,54	16 328 830,32	Suomi
Nokia Oyj	0,04	2 312 242,00	10 608 566,30	10 608 566,30	Suomi
Outokumpu Oyj	0,02	66 379,00	564 553,40	564 553,40	Suomi
Stockmann Oyj B	0,41	292 042,00	2 061 816,52	2 061 816,52	Suomi
Stora Enso	0,18	1 448 000,00	11 725 909,50	14 784 080,00	Suomi
Suomen Hoivatilat Oyj	1,44	298 616,00	844 427,44	2 484 485,12	Suomi
UPM-Kymmene Oyj	0,01	53 272,00	617 692,05	1 243 368,48	Suomi
Vaisala Oyj A	1,59	289 111,00	6 993 493,65	9 743 040,70	Suomi
Wulff-Yhtiöt Oyj	6,22	411 100,00	563 207,00	563 207,00	Suomi
Muut		1 782 552,00	2 793 224,61	4 221 129,33	
Yhteensä		8 578 166,00	63 128 411,55	88 343 602,63	
Kotimaiset yhtiöt, noteeraamattomat					
Autovahinkokeskus Oy	18,83	1 356,00	570 157,07	570 157,07	Suomi
Diacor terveyspalvelut Oy	12,50	2 813,00	11 684 000,00	11 684 000,00	Suomi
Keski-Pohjanmaan Kirjapaino Oyj A	7,56	32 000,00	699 661,77	825 600,00	Suomi
PPG Rahoitus Oy	10,00	115,00	629 216,93	629 216,93	Suomi
Rederiaktiebolaget Eckerö 1 sid.	1,69	33 920,00	866 291,25	1 356 800,00	Suomi
Visedo Oy C	7,80	291 906,00	1 999 993,96	1 999 993,96	Suomi
Muut		36 886 187,63	6 150 862,86	6 358 596,87	
Yhteensä		37 248 297,63	22 600 183,84	23 424 364,83	
Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut					
ABB Ltd	0,02	369 000,00	5 847 959,71	7 380 687,22	Sveitsi
AbbVie Inc	0,01	209 000,00	11 108 467,21	12 415 880,85	Yhdysvallat (USA)
Adecco SA	0,11	180 000,00	11 171 431,23	11 171 431,23	Sveitsi
Allstate Corp/The	0,04	160 000,00	9 751 184,15	11 250 545,49	Yhdysvallat (USA)
Amazon.com Inc	0,00	13 000,00	9 247 993,55	9 247 993,55	Yhdysvallat (USA)
AstraZeneca PLC	0,02	196 000,00	10 158 494,71	10 158 494,71	Iso-Britannia
Automatic Data Processing Inc	0,03	118 000,00	9 510 168,21	11 505 587,71	Yhdysvallat (USA)
Axa Sa	0,02	499 000,00	9 908 283,72	11 968 515,00	Ranska
BASF SE	0,01	94 000,00	6 402 029,26	8 301 140,00	Saksa
Bayer AG	0,01	95 000,00	7 079 491,23	9 417 350,00	Saksa
BorgWarner Inc	0,10	220 000,00	7 243 618,03	8 231 477,09	Yhdysvallat (USA)
Bunzl PLC	0,10	350 000,00	8 621 434,75	8 621 434,75	Iso-Britannia
Carl Zeiss Meditec AG	0,32	260 885,00	4 318 830,26	9 130 975,00	Saksa
Cellnex Telecom SAU	0,21	490 000,00	6 695 850,00	6 695 850,00	Espanja
Cognizant Technology Solutions Corp	0,03	203 000,00	10 708 267,83	10 790 332,98	Yhdysvallat (USA)
Compass Group PLC	0,03	570 000,00	8 576 984,40	9 992 875,33	Iso-Britannia
Continental Ag	0,03	55 000,00	10 103 500,00	10 103 500,00	Saksa
Danske Bank A/S	0,04	441 000,00	10 922 064,83	12 706 095,99	Tanska
Deutsche Telekom AG	0,01	632 000,00	10 089 292,61	10 336 360,00	Saksa
East West Bancorp Inc	0,19	272 000,00	8 901 732,37	13 116 174,94	Yhdysvallat (USA)
F5 Networks Inc	0,12	77 000,00	7 786 146,02	10 571 520,73	Yhdysvallat (USA)
Gemalto NV	0,14	128 800,00	7 073 696,00	7 073 696,00	Ranska
Heineken Nv	0,03	172 000,00	11 476 492,66	12 256 720,00	Alankomaat
Henkel Kgaa -Vorzug	0,06	113 000,00	11 454 176,00	12 797 250,00	Saksa
Hennes & Mauritz Ab B	0,02	358 000,00	7 700 458,78	9 496 697,20	Ruotsi
Honeywell International Inc	0,01	102 000,00	9 159 698,68	11 210 226,73	Yhdysvallat (USA)
ING Groep NV	0,02	960 000,00	11 348 910,66	12 835 200,00	Alankomaat
Innogy SE	0,04	200 000,00	6 602 000,00	6 602 000,00	Saksa
Kroger Co/The	0,03	330 000,00	10 008 803,71	10 803 813,68	Yhdysvallat (USA)
Lloyds Tsb Group Plc	0,02	13 426 000,00	9 802 369,36	9 802 369,36	Iso-Britannia
Medtronic Inc	0,01	151 700,00	8 065 085,29	10 251 011,29	Irlandi
National Grid PLC	0,02	938 000,00	8 267 243,38	10 425 387,18	Iso-Britannia
Nordea Bank Ab	0,01	294 210,00	2 867 331,24	3 118 626,00	Ruotsi
Novartis Ag	0,01	157 743,00	10 865 059,17	10 884 399,19	Sveitsi

PepsiCo Inc	0,01	139 000,00	8 264 267,51	13 797 144,49 Yhdysvallat (USA)
SGS SA	0,07	5 470,00	9 748 965,15	10 553 906,32 Sveitsi
Schlumberger Ltd	0,01	125 000,00	8 791 574,91	9 955 175,04 Curaçao
Snap-on Inc	0,13	75 000,00	10 534 594,32	12 185 988,05 Yhdysvallat (USA)
TeliaSonera Ab	0,06	2 571 133,00	9 857 723,92	9 857 723,92 Ruotsi
Total Sa	0,01	261 803,00	11 755 648,63	12 755 042,16 Ranska
Unilever Nv -CVA	0,02	281 000,00	9 980 725,33	10 991 315,00 Alankomaat
United Technologies Corp	0,01	103 000,00	6 652 534,24	10 711 374,63 Yhdysvallat (USA)
Visa Inc	0,01	130 000,00	9 622 047,24	9 622 047,24 Yhdysvallat (USA)
Vodafone Group Plc	0,01	3 730 000,00	8 706 586,23	8 706 586,23 Iso-Britannia
WPP PLC	0,04	462 000,00	5 618 919,95	9 799 247,83 Iso-Britannia
Muut		9 981,00	664 273,60	2 598 053,54
Yhteensä		30 728 725,00	399 042 410,04	462 205 223,65

Ulkomaiset yhtiöt, noteeraamattomat

European Alliance Partners Company AG	12,73	9 248,00	768 146,84	1 085 882,74 Sveitsi
Muut		982 501,00	168 904,65	168 904,65
Yhteensä		991 749,00	937 051,49	1 254 787,39

Sijoitusrahastot

Amundi ETF MSCI EM Asia UCITS ETF		11 944 446,35	12 552 145,50 Ranska
Amundi ETF MSCI Emerging Markets UCITS ETF		26 312 767,49	26 886 276,20 Ranska
Amundi ETF S&P 500 UCITS ETF		17 986 134,01	19 566 006,20 Luxemburg
BNP Paribas FPS FPE		30 000 000,00	30 272 917,07 Ranska
BNP Paribas Global Senior Corporate Loans		61 977 560,20	61 977 560,20 Ranska
DB X-TRACKERS II IBOX CORP		2 064 702,71	2 212 031,80 Saksa
DB X-Trackers iTraxx Europe 5y Index ETF		700 525,97	732 125,00 Saksa
ISAM Systematic Trend (Class Q)		9 915 269,52	9 985 393,22 Caymansaaret
Ishares Barclays Capital Euro Corporate Bond 1-5		10 924 844,58	11 095 635,85 Irlanti
Lynx Fund		9 890 681,94	9 940 123,44 Ruotsi
LähiTapiola Aasia-Tyynimeri A		24 333 745,33	30 079 819,94 Suomi
LähiTapiola Aasia-Tyynimeri B		840 319,72	918 746,57 Suomi
LähiTapiola Eurooppa A		21 330 858,77	25 003 712,56 Suomi
LähiTapiola Eurooppa B		1 249 265,68	1 294 574,83 Suomi
LähiTapiola High Yield A		164 371 133,74	210 656 592,78 Suomi
LähiTapiola High Yield B		2 467 701,54	3 100 729,77 Suomi
LähiTapiola Hyvinvointi A		24 621 066,81	43 914 788,47 Suomi
LähiTapiola Hyvinvointi B		748 601,42	1 045 779,40 Suomi
LähiTapiola Infra A		19 857 560,23	27 801 030,37 Suomi
LähiTapiola Japani A		21 439 335,67	26 286 759,19 Suomi
LähiTapiola Kassakorko A		1 998 910,48	1 998 910,48 Suomi
LähiTapiola Kasvu A		17 756 876,39	23 012 328,31 Suomi
LähiTapiola Kehittyvät Korkomarkkinat A		196 126 074,43	206 564 654,21 Suomi
LähiTapiola Kehittyvät Korkomarkkinat B		5 779 141,55	5 866 021,62 Suomi
LähiTapiola Kehittyvät Markkinat A		42 259 993,24	50 891 782,65 Suomi
LähiTapiola Kehittyvät Markkinat B		557 205,96	557 205,96 Suomi
LähiTapiola Korkomaailma A		62 210 517,81	73 262 082,09 Suomi
LähiTapiola Korkomaailma B		2 772 082,05	2 968 491,40 Suomi
LähiTapiola Kuluttaja A		14 889 931,13	26 529 293,25 Suomi
LähiTapiola Lyhytkorko A		29 046 182,04	29 477 660,23 Suomi
LähiTapiola Osinko A		20 519 634,16	29 120 814,34 Suomi
LähiTapiola Osinko Suomi A		8 260 533,37	12 184 678,82 Suomi
LähiTapiola Pitkäkorko A		31 356 958,42	34 885 505,89 Suomi
LähiTapiola Pitkäkorko B		2 229 070,55	2 364 828,20 Suomi
LähiTapiola Pohjoinen Yrityskorko A		137 989 024,30	153 649 392,85 Suomi
LähiTapiola Pohjoinen Yrityskorko B		6 567 613,56	6 743 041,38 Suomi
LähiTapiola Skandinavia A		26 166 670,63	27 589 300,55 Suomi
LähiTapiola Suoja A		40 263 866,47	42 838 958,14 Suomi
LähiTapiola USA A		36 957 757,33	62 605 021,33 Suomi
LähiTapiola USA B		645 961,35	938 794,76 Suomi
LähiTapiola Yrityskorko A		173 710 229,46	203 443 037,10 Suomi
LähiTapiola Yrityskorko B		5 719 759,86	6 380 010,46 Suomi
Muzinich High Yield Short Duration R		548 964,37	620 166,30 Irlanti
Natixis Loomis Sayles Senior Loan Fund		20 000 000,00	21 842 140,12 Luxemburg
OP-High Yield A		653 878,70	1 001 611,27 Suomi
Pimco Socially Responsible EM Bond Fund I-EUR HA		59 283 143,40	62 718 426,31 Irlanti
Robeco Lux-o-rente I EUR		1 758 480,05	2 664 093,77 Luxemburg
SEB Global High Yield B		501 819,37	825 101,26 Suomi
Seligson Euro Corporate Bond		12 849 999,99	13 713 733,08 Suomi
Seligson Euro Corporate Bond B		882 605,04	882 605,04 Suomi
Seligson OMX Helsinki 25 -indeksiosuus		505 694,48	686 810,00 Suomi
Seligson Rahamarkkina AAA		2 000 000,00	2 000 158,83 Suomi

Transtrend Fund Alliance - OmniTrend (EUR)	10 000 000,00	10 354 712,82 Luxemburg
UBAM - Euro 10-40 Convertible Bond	29 029 308,02	29 642 883,60 Luxemburg
Winton Diversified Fund Lux-B Eur May 2016 series	10 000 000,00	10 015 097,30 Luxemburg
Winton Diversified Fund Lux-B Eur Oct 2016 series1	7 660 000,00	7 714 957,29 Luxemburg
eQ Hoivakiinteistöt	1 125 011,72	1 162 680,26 Suomi
iShares Barclays Capital Euro Corporate Bond	42 902 059,20	43 659 231,55 Irlanti
iShares Barclays Euro Corporate Bond IR Hedged	1 874 691,63	1 874 691,63 Irlanti
iShares Core MSCI Emerging Markets IMI UCITS ETF	10 114 217,47	10 131 420,00 Saksa
iShares Euro Corp Bnd ex-fin	39 123 515,04	39 593 009,16 Irlanti
iShares JPM Emerging Market Bond	2 935 931,40	2 935 931,40 Irlanti
iShares STOXX Europe 600 (DE)	3 629 297,95	3 645 517,00 Saksa
Ålandsbanken Asuntorahasto C	500 000,00	515 438,03 Suomi
Ålandsbanken Tonttirahasto Erik.sij.rahasto A-laji	500 000,00	500 670,30 Suomi
Muut	6 638 809,76	10 432 303,54
Yhteensä	1 591 777 943,81	1 838 327 952,24

Pääomasijoitusrahastot

AXA LBO Fund IV Supplementary FCPR	889 650,00	3 093 307,36 Ranska
AXA LBO Fund V Core	13 976 381,42	17 732 612,00 Ranska
AXA LBO Fund V Supplementary	3 764 900,00	3 764 900,00 Ranska
AXA Secondary Fund V L.P.	1 052 423,87	6 091 493,22 Jersey
Aberdeen European Shopping Property Fund SICAV	1 610 524,33	1 610 524,33 Luxemburg
Aberdeen Property Fund Finland I Ky	24 940 803,58	24 940 803,58 Suomi
Aberdeen Property Funds SICAV Pan-Nordic	8 386 605,70	8 386 605,70 Luxemburg
Altor Fund II (No. 1) Limited Partnership	1 832 569,00	1 832 569,00 Jersey
Altor Fund III	7 838 455,96	7 838 455,96 Jersey
Altor Fund IV (No.2) AB	4 288 178,98	4 288 178,98 Ruotsi
Amanda III Eastern Private Equity L.P.	1 149 509,39	1 223 090,43 Suomi
Amanda V East L.P.	2 729 997,00	2 729 997,00 Suomi
Apax Europe VII - B, L.P.	6 624 994,54	6 624 994,54 Iso-Britannia
Apax VIII - A L.P.	18 294 753,32	22 945 106,66 Guernsey
Armada Mezzanine IV Ky	4 325 507,86	4 427 495,94 Suomi
Beechbrook Mezzanine II L.P.	11 611 904,72	11 611 904,72 Iso-Britannia
Beechbrook Private Debt III L.P.	2 481 002,42	2 481 002,42 Iso-Britannia
Beechbrook UK SME Credit I L.P.	4 242 576,16	4 242 576,16 Iso-Britannia
BlackRock Europe Property Fund III	793 745,04	793 745,04 Iso-Britannia
Bowmark Capital Partners IV, L.P.	5 545 449,35	7 939 360,88 Iso-Britannia
Bowmark Capital Partners V, L.P.	4 819 068,42	4 819 068,42 Iso-Britannia
Bridgepoint Europe III, L.P.	3 685 232,00	3 685 232,00 Iso-Britannia
Bridgepoint Europe IV F L.P.	6 814 185,35	7 732 168,33 Iso-Britannia
Bridgepoint Europe V A L.P.	5 626 205,60	5 659 702,00 Iso-Britannia
CapMan Hotels RE Ky	4 474 750,91	5 004 672,39 Suomi
CapMan RE II Ky	4 077 713,00	4 077 713,00 Suomi
CapMan Real Estate I Ky	1 230 725,00	1 230 725,00 Suomi
Capvis Equity III L.P.	4 331 400,00	4 331 400,00 Jersey
Capvis Equity IV LP	3 335 677,78	3 335 677,78 Jersey
Crescent Mezzanine Partners VI, L.P.	23 767 063,64	30 555 279,38 Yhdysvallat (USA)
Dasos Timberland Fund II	20 680 572,64	20 894 000,17 Luxemburg
European Added Value Fund, L.P.	2 473 495,91	2 473 495,91 Iso-Britannia
FPCI Indigo Capital	12 182 546,50	12 380 062,86 Ranska
FSN Capital V L.P.	1 302 733,10	1 302 733,10 Jersey
Gresham 4A	1 219 369,76	1 219 369,76 Iso-Britannia
ICECAPITAL Residential Property Fund I Ky	10 500 000,00	11 468 462,53 Suomi
ICG Europe Fund V	28 966 379,86	33 407 613,00 Jersey
ICG Senior Debt Partners Fund	21 041 057,11	21 041 057,11 Luxemburg
ICG Senior Debt Partners Fund 2	15 843 721,02	15 949 243,39 Luxemburg
ICG-Longbow UK Real Estate Debt Investments III S.á.r.l.	25 553 904,80	25 553 904,80 Luxemburg
Indigo Capital V L.P.	1 789 560,04	1 789 560,04 Iso-Britannia
Industri Kapital 2007 Limited Partnership III	2 469 768,46	2 469 768,46 Jersey
Juuri Rahasto I Ky	3 153 693,54	3 153 693,54 Suomi
KSK Parking I Ky	14 400 000,00	14 400 000,00 Suomi
KSK Redi Ky	21 600 000,00	21 600 000,00 Suomi
Lindsay Goldberg III L.P.	13 102 319,57	16 197 634,95 Yhdysvallat (USA)
Lounais-Suomen Kiinteistösi joitus Ky	864 000,00	864 000,00 Suomi
LähiTapiola Asuntorahasto Prime Ky	39 275 878,92	40 959 545,79 Suomi
LähiTapiola Asuntosijoitus Suomi Ky	56 167 872,02	58 891 451,87 Suomi
M&G Real Estate Debt Fund II, L.P.	18 241 538,34	18 241 538,34 Guernsey
MB Equity Fund IV Ky	9 454 402,44	13 190 159,00 Suomi
MezzVest Co-Invest III, L.P.	4 916 442,60	5 101 412,00 Jersey
MezzVest III, L.P.	19 801 624,86	20 404 262,12 Jersey
NB Private Debt Fund II LP	8 771 682,00	8 771 682,00 Yhdysvallat (USA)
NB Private Equity Credit Opportunities Fund LP	3 197 624,94	3 590 114,78 Yhdysvallat (USA)
NegaWatt Energiatehokkuusrahasto 2 Ky	1 737 728,60	1 737 728,60 Suomi

Nexit INFOCOM II L.P.	8 476 975,02	8 476 975,02 Guernsey
Nordic Mezzanine Fund III Limited Partnership	7 082 287,55	7 953 986,54 Iso-Britannia
PBW II Real Estate Fund S.A.	6 550 000,00	6 550 000,00 Luxemburg
Partners Group U.S. Venture 2004, L.P.	3 068 911,43	4 043 777,55 Yhdysvallat (USA)
Real Estate Debt & Secondaries Ky	6 697 821,90	7 142 669,66 Suomi
Real Estate Fund of Funds II Ky	1 886 204,97	2 360 127,49 Suomi
Russian and Baltics Retail Properties Ky	9 920 000,00	9 920 000,00 Suomi
Siguler Guff Small Business Credit Opportunities Fund LP	9 243 904,76	9 243 904,76 Yhdysvallat (USA)
TPG Partners VI, LP	21 522 903,85	28 533 215,06 Yhdysvallat (USA)
TPG Partners VII, L.P.	5 803 501,58	6 050 671,66 Yhdysvallat (USA)
Tapiola KR I Ky	40 578 561,13	40 578 561,13 Suomi
Tapiola KR III Ky	88 668 279,73	88 668 279,73 Suomi
Tapiola KR IV Ky	909 495,75	4 854 473,71 Suomi
The Fourth Cinven Fund (No. 4) Limited Partnership	2 303 844,00	2 303 844,00 Iso-Britannia
The Triton Fund III L.P.	10 730 449,00	11 172 003,32 Jersey
Tikehau Direct Lending III	11 815 528,40	11 839 742,44 Luxemburg
Top Tier Venture Capital III, L.P.	4 610 033,26	4 610 033,26 Yhdysvallat (USA)
Top Tier Venture Capital IV, L.P.	5 733 327,33	10 789 948,72 Yhdysvallat (USA)
TuuliTapiola Ky	11 093 109,20	11 093 109,20 Suomi
VSS Structured Capital Parallel III, L.P.	4 943 665,68	4 943 665,68 Yhdysvallat (USA)
Verdane ETF III SPV K/S	662 238,00	662 238,00 Tanska
WasaGroup Fund I Ky	1 379 761,91	1 453 813,22 Suomi
WasaGroup Fund II Ky	1 000 000,00	1 201 630,03 Suomi
WasaGroup Fund III Ky	2 550 000,00	2 553 663,07 Suomi
eQ PE VIII North LP	575 086,00	575 086,00 Suomi
Muut	61 282 144,04	70 655 211,02
Yhteensä	876 337 905,86	950 313 486,61
Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä	2 953 823 906,59	3 363 869 417,35

K7.4. Sijoitussidonnaisen vakuutuksen katteena olevat sijoitukset

31.12.2016

Arvopaperi	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Osakkeet		
Aspo Oyj	785 280,00	785 280,00
Fortum Oyj	1 054 736,87	1 054 736,87
Kesko B	557 177,80	557 177,80
Kone B	627 226,38	627 226,38
Neste Oil Oyj	504 393,50	504 393,50
Nokia Oyj	2 179 676,80	2 179 676,80
Nordea	2 240 846,10	2 240 846,10
Outokumpu Oyj	502 441,39	502 441,39
Outotec Oyj	572 183,04	572 183,04
Privanet Group Oyj	1 016 636,00	1 016 636,00
Sampo Oyj A	1 240 135,62	1 240 135,62
Statoil ASA	541 101,14	541 101,14
Stora Enso Oyj R	644 383,73	644 383,73
Telia Company Ab	823 128,07	823 128,07
UPM-Kymmene Oyj	710 773,02	710 773,02
Muut	15 202 662,33	15 202 662,33
Yhteensä	29 202 781,79	29 202 781,79

Sijoitusrahastot

BSF Multi-Manager Alt. Strat. Fund I2 EUR Hedged	7 773 541,55	7 773 541,55
DB X-Trackers Euro Stoxx 50 ETF DR	4 952 061,61	4 952 061,61
EAI Residential asuntorahasto 2015	1 146 960,00	1 146 960,00
eQ Euro Investment Grade 1 K	1 210 847,80	1 210 847,80
eQ Eurooppa Osinko 1 K	504 815,14	504 815,14
eQ High Yield 1 K	1 014 368,00	1 014 368,00
eQ Hoivakiinteistöt 1 T	13 578 406,98	13 578 406,98
eQ Kehittyvä Aasia 1 K	728 464,30	728 464,30
eQ Kehittyvät Markkinat Osinko 1 K	2 015 798,43	2 015 798,43
eQ Liikekiinteistöt 1 T	12 687 074,90	12 687 074,90
eQ Mandaatti 2 K	529 263,84	529 263,84
eQ Rahamarkkina 1 K	519 904,29	519 904,29
eQ USA Indeksi 1 K	1 159 114,00	1 159 114,00
Evli Emerging Frontier B	5 657 618,42	5 657 618,42
Evli Eurooppa B	14 894 956,78	14 894 956,78
Evli GEM B	6 671 869,66	6 671 869,66
Evli High Yield Yrityslaina B	31 123 342,26	31 123 342,26
Evli Investment Grade Yrityslaina B	1 904 577,04	1 904 577,04
Evli Kehittyvät Markkinat Yrityslaina B	12 627 257,84	12 627 257,84
Evli Likvidi B	4 581 805,81	4 581 805,81
Evli Lyhyt Yrityslaina B	44 342 435,69	44 342 435,69
Evli Maa- ja metsä B	782 084,77	782 084,77
Evli Osakefaktori Eurooppa B	7 828 068,98	7 828 068,98
Evli Osakefaktori USA B	8 321 037,41	8 321 037,41
Evli Pohjois-Amerikka B	1 150 146,65	1 150 146,65
Evli Pohjoismaat B	3 181 357,20	3 181 357,20
Evli Ruotsi Pieniyhtiöt B	3 716 632,27	3 716 632,27
Evli Suomi Pieniyhtiöt B	6 481 551,65	6 481 551,65
Evli Taktinen Alfa-Korko B	3 265 324,92	3 265 324,92
Evli Varainhoito 40 B	675 323,92	675 323,92
Evli Varainhoito 75 B	1 987 687,83	1 987 687,83
Hysesrättsfonden 3 BTA PR 140826	2 129 147,40	2 129 147,40
Invesco Pan European Structured Equity Acc EUR	5 359 666,78	5 359 666,78
iShares \$ HY Corporate Bond	642 227,50	642 227,50
iShares \$ Short Duration HY Corporate Bond UCITS	541 755,15	541 755,15
iShares Core S&P 500 UCITS ETF	14 297 022,06	14 297 022,06
JPM Emerging Markets Small Cap Acc EUR	5 805 142,22	5 805 142,22
Kiinteistösijoituskori	16 444 890,98	16 444 890,98
Korkovarainhoitosalkku	5 461 761,04	5 461 761,04
LähiTapiola 2020 A	84 527 139,78	84 527 139,78
LähiTapiola 2025 A	146 069 628,52	146 069 628,52
LähiTapiola 2035 A	64 486 015,65	64 486 015,65
LähiTapiola 2045 A	15 578 155,51	15 578 155,51

LähiTapiola Aasia-Tyynimeri A	10 364 924,27
LähiTapiola Asuntosij. Suomi	5 980 011,12
LähiTapiola Asuntosijoitus	15 493 576,49
LähiTapiola Asuntosijoitus Prime	30 459 932,16
LähiTapiola Eurooppa A	25 680 408,57
LähiTapiola High Yield A	9 132 600,41
LähiTapiola Hyvinvointi A	27 020 149,83
LähiTapiola Indeksivarainh. 25	5 249 200,04
LähiTapiola Indeksivarainh. 50	6 070 976,11
LähiTapiola Infra A	5 216 399,59
LähiTapiola Japani A	2 161 224,45
LähiTapiola Kassakorko A	2 961 106,15
LähiTapiola Kasvu A	11 334 315,08
LähiTapiola Kehittyvät Korkomarkkinat A	5 224 094,18
LähiTapiola Kehittyvät Markkinat A	31 994 368,60
LähiTapiola Korko 100 A	1 385 536,98
LähiTapiola Korkomaailma A	39 693 195,52
LähiTapiola Kuluttaja A	22 958 556,93
LähiTapiola Lyhytkorko A	8 606 379,18
LähiTapiola Maailma 20 A	23 665 729,92
LähiTapiola Maailma 50 A	60 318 052,42
LähiTapiola Maailma 80 A	69 205 343,43
LähiTapiola Metsäsijoitus	3 288 083,36
LähiTapiola Momentum	10 589 037,07
LähiTapiola Osinko A	1 137 234,18
LähiTapiola Osinko Suomi A	14 333 336,28
LähiTapiola Pitkäkorko A	12 232 010,39
LähiTapiola Pohjoinen Yrityskorko A	3 678 259,36
LähiTapiola Skandinavia A	1 076 850,46
LähiTapiola Suoja A	1 501 521,95
LähiTapiola Tapiolan Keskus	2 081 710,88
LähiTapiola Toimitila	651 632,04
LähiTapiola USA A	10 923 944,79
LähiTapiola Viisas	20 471 446,61
LähiTapiola Vrh Nordic Plus	18 303 584,70
LähiTapiola Yrityskorko A	6 872 839,42
Osakevarainhoitosalkku	1 106 631,38
PYN Elite A - EUR	871 560,72
PYN ELITE ERIK.SIJ. RAHASTO	614 874,96
Seligson Aasia A	3 360 295,02
Seligson Euro-obligaatio	1 045 401,35
Seligson Eurooppa -indeksirahasto A	6 316 189,92
Seligson Glb Top 25 Brands -A	14 498 633,26
Seligson Global Top 25 Pharmaceuticals A	12 843 956,05
Seligson Phoebus - A	1 646 609,77
Seligson Phoenix A	1 026 908,97
Seligson Pohjois-Amerikka -indeksirahasto A	2 048 818,89
Seligson Rahamarkkina AAA	1 891 943,60
Seligson Russian Pros Euro A	9 759 213,45
Seligson Suomi-indeksirahasto	9 894 366,61
Slättö IV AB	3 131 099,12
SPDR Gold Shares	577 217,64
S-Sijoituskori Kohtuullinen	5 339 577,10
S-Sijoituskori Rohkea	566 738,55
S-Sijoituskori Varovainen	7 508 976,11
Suojavarainhoito 10	7 556 942,26
Suojavarainhoito 15	2 930 593,84
Suojavarainhoito 20	1 032 114,90
Suojavarainhoito 25	1 105 384,06
Suojavarainhoito 5	1 512 454,13
Suomi Plus -varainhoito	37 403 384,00
TOP-indeksivarainhoito 25	1 216 644,00
TOP-indeksivarainhoito 50	1 223 040,00
Varainhoito 100	24 561 185,02
Varainhoito 25	2 804 988,75
Varainhoito 50	8 740 627,08
Varainhoito 75	5 394 906,57
Varainhoitosalkku 10	64 876 345,02
Varainhoitosalkku 30	161 420 296,51
Varainhoitosalkku 50	83 895 609,74
Varainhoitosalkku 70	22 085 917,99
Varainhoitosalkku 90	2 277 081,08
Vauras 100	1 135 103,53
Vauras 25	73 531 252,36
Vauras 50	35 422 523,29

Vauras 75	5 617 419,91
Yksilöllinen varainhoito 30	19 956 901,93
Yksilöllinen varainhoito 50	2 026 360,00
Yrityslaina Plus	912 029,78
Ålandsbanken Asuntorahasto C	3 144 260,49
Ålandsbanken Cash Manager B	847 340,75
ÅLANDSBANKEN EURO BOND-B	875 811,54
Ålandsbanken Euro High Yield B	573 110,79
Ålandsbanken Europe Value B	554 966,52
Muut	18 583 267,61
Yhteensä	1 772 940 701,37

Rahoitusmarkkinavälineet	
Evli Eurooppa Bonus IV Sertifikaatti	540 450,00
Muut	12 308 975,18
Yhteensä	12 849 425,18

K8. Muut sijoitukset

K8.1. Muut lainasaamiset erittely vakuuden mukaan

	2016
Pankkitakaus	54 358,50
Vakuutuskirja	353 149,72
Muu vakuus	216 408 880,00
Jäljellä oleva hankintameno	216 816 388,22
Ei vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno yhteensä	128 889 956,75
Muut lainasaamiset yhteensä	345 706 344,97

K9. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset

	Aineettomat oikeudet ja pitkä- vaikutteiset menot	Konserni- liikearvo
Hankintameno 1.1.	132 707 026,44	183 489,77
Lisäykset	8 112 451,25	27 981,00
Hankintameno 31.12.	140 819 477,69	211 470,77
Kertyneet poistot 1.1.	-70 570 805,74	-36 535,94
Tilikauden poistot	-21 884 519,31	-65 327,02
Kertyneet poistot 31.12.	-92 455 325,05	-101 862,96
Kirjanpitoarvo 31.12.	48 364 152,64	109 607,81

	Kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet
Hankintameno 1.1.	57 846 742,95	2 691 568,56
Lisäykset	5 639 273,85	818 232,61
Hankintameno 31.12.	63 486 016,80	3 509 801,17
Kertyneet poistot 1.1.	-46 768 444,27	-304 708,33
Tilikauden poistot	-6 480 209,26	-144 246,72
Kertyneet poistot 31.12.	-53 248 653,53	-448 955,05
Kirjanpitoarvo 31.12.	10 237 363,27	3 060 846,12

K10.1. Sijoitussidonnaisten katteena olevat sijoitukset

	2016 Alkuperäinen hankintameno	2016 Käypä arvo (=kirjanpitoarvo)
Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	1 380 984 689,03	1 802 143 483,45
Rahoitusmarkkinavälineet	12 695 454,18	12 849 424,89
Saamiset vakuutusmaksunvälittäjiltä	134 007,89	134 007,89
Rahat ja pankkisaamiset	6 465 227,65	6 465 227,65
Kertyneet korot	150 852,40	150 852,40
Yhteensä	1 400 430 231,15	1 821 742 996,28
Etukäteen hankitut sijoitukset	22 355 822,37	21 371 671,56
Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuvelkaa vastaavat sijoitukset	1 378 074 408,78	1 800 371 324,72

Rahat ja pankki- yms saamiset sisältävät
tilinpäätöshetkellä voimassa olevien maksettujen
vakuutusten nettomaksuja, joita ei vielä ole sijoitettu.

6 599 235,54

K11.1. Oman pääoman muutokset

	1.1.2016	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2016
Pohjarahasto	8 641 380,35	0,00	0,00	8 641 380,35
Arvonkorotusrahasto	8 940 082,73	0,00	-21 580,32	8 918 502,41
Käyvän arvon rahasto	2 356,40	0,00	-2 356,40	0,00
Varmuusrahasto	920 247 920,78	116 000 000,00	0,00	1 036 247 920,78
Käyttörahasto	1 032 832,31	114 871,69	-199 000,00	948 704,00
Verotusperusteisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus	2 572 124,88	443 473,05	0,00	3 015 597,93
Konsernin edellisten tilikausien voitto/tappio	111 117 649,37	0,00	-116 711 686,50	-5 594 037,13
Konsernin tilikauden voitto/tappio	0,00	288 986 518,13	0,00	288 986 518,13
Tilikauden voittoon sisältyvä osuus poistoeron ja verotusperusteisten varausten muutoksesta	0,00	-531 548,73	0,00	-531 548,73
Tilikauden voittoon sisältyvä osuus keskinäisten vakuutusyhtiöiden tilikauden tuloksesta	0,00	-124 914 926,92	0,00	-124 914 926,92
	0,00	163 540 042,48	0,00	163 540 042,48
Keskinäisten vakuutusyhtiöiden oma pääoma	493 958 184,42	124 707 326,30		618 665 510,72
Oman pääoman muutokset yhteensä	1 546 512 531,24	404 805 713,52	-116 934 623,22	1 834 383 621,54

K11.2. Arvonkorotusrahaston erittely

Arvonkorotusrahasto 1.1.	8 940 082,73
Arvonkorotusten oikaisut	-21 580,32
Arvonkorotusrahasto 31.12.	8 918 502,41
Josta käyttöomaisuuteen liittyvää	8 918 502,41

K12. Tilinpäätössiirtojen kertymä

	2016
Poistoero	
Poistoero 31.12.	<u>-3 306 753,10</u>
Verotusperusteiset varaukset	
Asuintalovaraus 31.12.	<u>-1 211 956,00</u>
Muut varaukset 31.12.	<u>-39 910,27</u>
Verotusperusteiset varaukset yhteensä	-1 251 866,27
Tilinpäätössiirtojen kertymä yhteensä	<u>-4 558 619,37</u>
Jaettu	
Omaan pääomaan	3 015 597,93
Vähemmistöosuuteen	631 297,57
Laskennalliseen verovelkaan	911 723,87
Verokanta	20,00 %

K13. Korvausvastuu

	2016
Korvausvastuusta vähennetyt riidattomat regressisaamiset	
Lakisääteinen tapaturma	<u>35 414 556,00</u>

K14. Muut pakolliset varaukset

	2016
Keskeneräisten vahinkojen viivästyskorkovaraus	2 947 000,16
Työttömyysturvan omavastuuvaraus	<u>1 369 895,88</u>
	<u>4 316 896,04</u>

K15.1. Laskennalliset verosaamiset

	2016
Poistoerosta johtuva laskennallinen verosaaminen	<u>2 118 129,71</u>

K15.2. Laskennalliset verovelat

	2016
Konsernin poistoerosta ja varausten jaosta aiheutunut laskennallinen verovelka	<u>911 723,85</u>
	<u>911 723,85</u>

K16. Saamiset ja velat

K16.1. Saamisten erittely

Saamiset saman konsernin yrityksiltä	2016
Muut saamiset	278 268,41
	<u>278 268,41</u>

K16.2. Velkojen erittely

Velat saman konsernin yrityksille	2016
Ostovelat	192,41
	<u>192,41</u>

K17. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

	2016 Vakuudet/pantit/ takaukset yms sitoumukset	2016 Velan määrä
17.1. Vakuudet	-	-
17.2. Taseeseen sisältyvät vastuusitoumukset ja vastuut		
Johdannaissopimukset		2016
Valuuttajohdannaiset		
<i>Termiini- ja futuurisopimukset, avoimet</i>		
Kohde-etuus		-174 649 838,62
Käypä arvo		-1 067 395,38
Leasingvastuut		
Alkaneella tilikaudella maksettava määrä		85 916,27
Seuraavina vuosina maksettava määrä		126 473,35
		<u>212 389,62</u>
Vuokravastuut		
Alkaneella tilikaudella maksettava määrä		9 645 725,23
Seuraavina vuosina maksettava määrä		20 655 142,24
		<u>30 300 867,47</u>
Arvonlisäverovastuut		
<i>Arvonlisäverotuksen ryhmäkisteröintiin liittyen</i>		
Konserniyritykset		19 804,82
Yhteistoimintayritykset		2 885 767,00
		<u>2 905 571,82</u>
<i>Kiinteistöinvestointien arvonlisäverolain 120§:n mukainen tarkistusvastuu</i>		
<i>- 10 v. tarkistuskausi</i>		
Konserni		2 013 147,11
Muut ryhmän yritykset		53 883 877,22
		<u>55 897 024,33</u>
Muut vastuusitoumukset		
Merkintäsitoumukset		654 311 002,78
Myönnetty limiitti		161 757 277,39
		<u>816 068 280,17</u>

LähiTapiola-ryhmän vakuutusyhtiöiden välillä on solmittu yhteisvastuusopimus, joka määrittelee periaatteet LähiTapiola Keskinäisen Vakuutusyhtiön johtaman ryhmittymän yhtiöiden vakavaraisuuden varmistamiseksi.

K18. Lähipiirilainat ja -liiketoimet (VYL 8 luku 11 § ja KPA 2 luku 7 b §)

LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiön lähipiirin muodostaa sen kirjanpitolain mukaiseen konserniin kuuluvat yritykset sekä yhtiöt, joissa Vahinkoyhtiöllä huomattava vaikutusvalta. Yhtiöiden lisäksi lähipiiriin luetaan kirjanpitolain mukaiseen LähiTapiola Vakuutusyhtiö -konserniin kuuluvien yritysten hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet, toimitusjohtajat ja heidän sijaisensa sekä johtoryhmien jäsenet ja lisäksi hallintojärjestelmätöiminnoista ja ryhmän ohjauksen keskeisistä toiminnoista vastaavat henkilöt sekä näiden läheiset perheenjäsenet ja yhtiöt, joissa edellä mainitut henkilöt käyttävät merkittävää äänivaltaa.

Lähipiirirekisteriin kuuluville myönnettyt lainat

Tytäryhtiöt	100 138 901,46
Osakkuusyritykset ja yhteisyritykset	116 421 003,10
Yhteisön tai sen emoyhtiön johtoon kuuluvat avainhenkilöt	0,00
Muut lähipiiriin kuuluvat osapuolet	0,00
	216 559 904,56

Lähipiirille myönnettyissä lainoissa noudatetaan normaaleja luottoehtoja. Laina-aika on pääsääntöisesti 10-40 vuotta ja korko kiinteä.

Yhtiöllä ei ole lähipiiriliiketoimia, jotka olisi tehty muita kuin tavanomaisia kaupallisia ehtoja noudattaen.

LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiön vakuudet ja vastuusitoumukset LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden hyväksi on esitetty liitteellä 16. Muiden lähipiiriin kuuluvien hyväksi ei ole annettu vakuuksia eikä vastuusitoumuksia.

Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset on ilmoitettu liitteellä K3.

Muut liitetiedot

Tulosanalyysi

(tuhatta euroa)

2016

Vahinkovakuutustoiminta

Vakuutusmaksutuotot	1 137 639
Korvauskulut	-806 431
Liikekulut	-264 401
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta	66 807

Henkivakuutustoiminta

Vakuutusmaksutulo	419 616
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonkorotukset ja niiden oikaisut	232 030
Maksetut korvaukset	-333 203
Vastuunvelan muutos ennen lisäetujen (asiakasetujen) ja tasoitusmäärän muutosta	-207 257
Liikekulut	-48 151

Vakuutustekninen tulos ennen lisäetujen (asiakasetujen) ja tasoitusmäärän muutosta **63 035**

Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonkorotukset ja niiden oikaisut	181 378
Muut tuotot ja kulut	12 504
Osuus osakkuusyhtiön voitosta tai tappiosta	3 706
Liikevoitto	327 430

Tasoitusmäärän muutos vahinkovakuutus	28 792
Tasoitusmäärän muutos henkivakuutus	10 274
Henkivakuutuksen lisäedut (asiakasedut)	-429

Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja **366 068**

Tuloverot ja muut välittömät verot	-73 361
Vähemmistöosuus	-3 720

Tilikauden tulos **288 987**

Liikevoitto	327 430
Arvostuserojen muutos	36 404

Kokonaistulos **363 834**

Oman pääoman siltalaskelma

SILTALASKELMA 1.1.2016 SIIRTYMISESTÄ LÄHITAPIOLA VAHINKO -KONSERNISTA LÄHITAPIOLA-RYHMÄN KONSERNITILINPÄÄTÖKSEEN

OMA PÄÄOMA		31.12.2015 raportoitu			Keskinäisen oman pääoman siirrot	Muiden muutosten vaikutus	LähiTapiola-ryhmä
		Vahinko-konserni	Henki-konserni	Alueyhtiöt			
Pohjarahasto	6)	8 641 380,34	4 482 208,24	59 816 256,03	-64 298 464,27	0,01	8 641 380,35
Takuupääoma	1)		37 585 505,12	129 978 788,15		-167 564 293,27	0,00
Arvonkorotusrahasto	2)	218 348,97	9 162 367,09			-440 633,33	8 940 082,73
Käyvän arvon rahasto	3)	13 905,53				-11 549,13	2 356,40
Varmuusrahasto	6)	920 247 920,77	194 562 328,21	135 661 501,00	-330 223 829,15	-0,06	920 247 920,77
Käyttöraha	6)	1 032 832,31	1 172 446,83		-1 172 446,83	0,01	1 032 832,32
Vapehtoisista varauksista ja poisterosta omaan pääomaan siirretty osuus	4)	1 331 851,25	1 210 824,65			29 448,95	2 572 124,85
Edellisten tilikausien voitto/tappio	5)	133 482 185,86	47 979 142,86	35 135 673,87	-98 263 444,17	-7 215 909,03	111 117 649,39
Keskinäisten vakuutusyhtiöiden pohjarahasto					64 298 464,27		64 298 464,27
Keskinäisten vakuutusyhtiöiden varmuusrahasto					330 223 829,15		330 223 829,15
Keskinäisten vakuutusyhtiöiden käyttöraha					1 172 446,83		1 172 446,83
Keskinäisten vakuutusyhtiöiden edellisten tilikausien voitto/tappio					98 263 444,17		98 263 444,17
Keskinäisten vakuutusyhtiöiden oma pääoma	6)	0,00	0,00	0,00	493 958 184,42	0,00	493 958 184,42
Oma pääoma		1 064 968 425,03	296 154 823,00	360 592 219,05	0,00	-175 202 935,84	1 546 512 531,24

LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö raportoi tilinpäätöksensä ensimmäisen kerran 31.12.2016 LähiTapiola-ryhmänä.

LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen yhdistellään 31.12.2015 asti raportoidun Vahinko-konsernin lisäksi LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutus -konserni ja LähiTapiola-ryhmään kuuluvat alueelliset vahinkovakuutusyhtiöt sekä muut näiden myötä yhdisteltäväksi nousevat yhtiöt. LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätöksen yhdistelyperiaatteet on kerrottu laadintaperiaatteissa. Vuoden 2016 aikana LähiTapiola-ryhmästä poistuneita yhtiöitä ei ole yhdistelty 1.1.2016 avaavaan taseeseen. Nämä epäolennaiset erot sisältyvät sarakkeeseen Muiden muutosten vaikutus.

- 1) Takuupääoma
Keskinäisten yhtiöiden takuupääomat (167 564 293,27 €) eliminoituvat hankintamenon kohdistuksissa omasta pääomasta.
- 2) Arvonkorotusrahasto
Muutos (+8 721 733,76 €) johtuu Henki-konsernista ja sen tytäryhtiöiden omistussuoksien erosta syntyneistä konserniliiketoimien käsittelyistä.
- 3) Käyvän arvon rahasto
Muutos (-11 549,13 €) johtuu tytäryhtiön omistussuuden erosta syntyneistä konserniliiketoimien käsittelyistä.
- 4) Vapehtoisista varauksista ja poisterosta omaan pääomaan siirretty osuus
Muutoksesta (+1 240 273,60 €) +1 208 345,38 € johtuu Henki-konsernista sekä sen tytäryhtiöiden omistussuoksien eroista ja +31 928,22 € uusien LähiTapiola-ryhmään yhdisteltävien yhtiöiden poistoeron käsittelyistä.
- 5) Edellisten tilikausien voitto/tappio
Muutoksesta (-22 364 536,47 €) +47 979 142,86 € johtuu Henki-konsernista, +35 135 673,87 € alueyhtiöiden tuloksen yhdisteleminen LähiTapiola-ryhmään, -98 263 444,17 € keskinäisten vakuutusyhtiöiden oman pääoman siirroista erilliseen tase-erään ja -7 215 909,03 € muista konsernirakenteen muutoksista.
- 6) Keskinäisten vakuutusyhtiöiden oma pääoma
Keskinäisten yhtiöiden takuupääoma eliminoituu 100 prosenttisesti. Keskinäinen yhtiö jakaa voittovarojaan yhtiökokouksen päätöksen mukaisesti takuupääoman korkona takuupääoman omistajille ja rahastointien kautta mm. asiakashyvytyksinä vakuutuksenottajille.
Keskinäisten vakuutusyhtiöiden omaan pääomaan on siirretty rahastoinnit lukuunottamatta arvostuksista syntyviä rahastoja, konsolidointivientejä ja takuupääoman korkovarausta.
Keskinäisistä vakuutusyhtiöistä, jonka takuupääomasta 100 % omistavat LähiTapiola-ryhmään kuuluvat yhtiöt, ei synny vähemmistöosuutta.

LähiTapiola Vahinkoyhtiön tuloslaskelman ja taseen liitetiedot

Tuloslaskelman liitteet

1. Vakuutusmaksutulo

	2016		2015	
Ensivakuutus				
Kotimaasta	431 151 679,25	431 151 679,25	471 537 196,58	471 537 196,58
Jälleenvakuutus		<u>78 296 961,37</u>		<u>76 209 739,08</u>
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta		<u>509 448 640,62</u>		<u>547 746 935,66</u>

1.1. Vakuutusmaksutulosta vähennetyt erät

Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista	5 867 879,62	7 323 781,75
Jakojärjestelmämaksut	54 303 726,94	50 455 377,63
Vakuutusmaksuvero	69 409 175,75	78 585 781,31
Palosuojelumaksu	277 523,12	379 647,55
Liikenneturvallisuusmaksu	2 490 864,32	2 197 154,72
Työsuojelumaksu	<u>2 439 071,62</u>	<u>2 349 610,51</u>
Yhteensä	<u><u>134 788 241,37</u></u>	<u><u>141 291 353,47</u></u>

2. Vakuutusluokkaryhmittäinen tulos

		Vakuutus- maksutulo ennen jälle- vakuuttajien osuutta	Vakuutus- maksutuotot ennen jälle- vakuuttajien osuutta	Korvauskulut ennen jälle- vakuuttajien osuutta	Liikekulut ennen jälle- vakuuttajien palkkioita ja voitto- osuuksia	Jälle- vakuuttajien osuus	Vakuutus- tekninen kate ennen sijoitus- toiminnan nettotuottoa
Lakisääteinen tapaturma	2016	145 928 904,96	145 463 974,57	-114 937 868,04	-30 966 158,30	-319 652,13	-759 703,90
	2015	145 488 941,09	144 651 877,09	-117 008 297,19	-27 565 236,35	-400 964,58	-322 621,03
	2014	133 884 448,62	134 050 202,62	-103 298 533,34	-32 605 549,10	-372 936,00	-2 226 815,82
Muu tapaturma ja sairaus	2016	8 007 750,25	7 903 159,78	-6 197 368,60	-625 988,34	-110 950,09	968 852,75
	2015	13 400 349,35	12 000 495,35	-10 502 800,71	-4 107 042,21	-11 532,38	-2 620 879,95
	2014	20 234 193,57	19 803 803,57	-18 288 505,81	-4 727 757,35	-50 971,53	-3 263 431,12
Moottoriajoneuvon vastuu	2016	225 090 542,75	228 270 313,35	-157 549 668,82	-51 497 084,65	-1 641 209,93	17 582 349,95
	2015	232 402 687,21	229 095 405,21	-172 858 859,11	-50 444 237,50	119 141,81	5 911 450,41
	2014	227 033 883,70	221 629 833,70	-207 671 148,90	-54 253 924,31	3 731 630,93	-36 563 608,58
Maa-ajoneuvot	2016	6 410 227,15	7 537 657,82	-6 716 448,58	-2 274 119,37	482 107,83	-970 802,30
	2015	20 863 599,52	18 666 158,52	-15 031 992,60	-7 969 069,56	-238 592,52	-4 573 496,16
	2014	29 516 109,69	28 207 318,69	-21 245 600,45	-9 184 910,86	-428 270,72	-2 651 463,35
Alukset, ilma-alukset, raiteilla liikk. kalusto ja kuljetus	2016	2 401 807,58	2 407 903,73	-1 014 881,51	-1 281 473,68	185 463,60	297 012,14
	2015	3 593 291,94	3 294 135,94	-1 789 856,05	-2 089 402,10	-293 458,94	-878 581,15
	2014	3 881 596,66	3 916 045,66	-1 813 020,07	-2 474 527,84	-62 018,50	-433 520,75
Palo- ja muu omaisuusvahinko	2016	16 427 547,11	16 178 548,04	-17 240 530,42	-2 620 556,76	-658 128,74	-4 340 667,88
	2015	28 079 501,48	25 615 814,48	-21 518 911,10	-14 193 712,38	-4 032 498,73	-14 129 307,73
	2014	38 654 378,02	38 291 312,02	-32 403 801,74	-16 040 731,18	-1 714 930,42	-11 868 151,32
Vastuu	2016	17 226 574,67	17 165 221,75	-15 866 264,56	-3 697 763,14	-2 954 610,97	-5 353 416,92
	2015	17 286 663,78	16 382 018,78	-17 708 914,77	-4 197 425,73	-1 706 807,42	-7 231 129,14
	2014	46 818 147,48	46 682 496,48	-48 527 347,57	-5 194 380,07	18 644,53	-7 020 586,63
Luotto ja takaus	2016	2 742 288,78	2 014 579,12	-214 498,22	-439 222,10	-427 756,80	933 102,00
	2015	2 287 838,53	2 131 993,53	353 135,43	-380 142,76	-344 876,80	1 760 109,40
	2014	2 324 596,63	2 418 204,63	-18 470,89	-466 086,50	-561 403,44	1 372 243,80
Oikeusturva	2016	1 868 384,95	1 866 672,84	-603 907,87	-530 730,92	0,00	732 034,05
	2015	3 443 743,16	3 013 879,16	-3 037 195,46	-1 276 709,74	0,00	-1 300 026,04
	2014	4 086 651,10	3 971 497,10	-4 308 932,78	-1 451 677,97	0,00	-1 789 113,65
Muut	2016	5 047 651,05	4 944 455,93	-4 473 629,48	-1 428 286,29	-394 533,33	-1 351 993,17
	2015	4 690 580,52	4 395 648,52	-1 977 519,70	-1 569 891,99	-1 089 266,59	-241 029,76
	2014	6 268 385,86	6 579 302,86	-2 691 299,19	-1 824 864,93	-865 716,98	1 197 421,76
Ensivakuutus yhteensä	2016	431 151 679,25	433 752 486,93	-324 815 066,10	-95 361 383,55	-5 839 270,56	7 736 766,72
	2015	471 537 196,58	459 247 426,58	-361 081 211,26	-113 792 870,32	-7 998 856,15	-23 625 511,15
	2014	512 702 391,33	505 550 017,33	-440 266 660,75	-128 224 410,11	-305 972,13	-63 247 025,66
Jälleenvakuutus	2016	78 296 961,37	76 613 131,37	-56 973 920,75	-17 868 560,32	-669 255,32	1 101 394,98
	2015	76 209 739,08	77 481 670,08	-53 557 420,63	-18 616 963,74	-2 348 247,74	2 959 037,97
	2014	72 862 524,27	72 515 202,27	-63 873 222,23	-19 025 102,41	-1 171 763,23	-11 554 885,60
Yhteensä	2016	509 448 640,62	510 365 618,30	-381 788 986,85	-113 229 943,87	-6 508 525,88	8 838 161,70
	2015	547 746 935,66	536 729 096,66	-414 638 631,89	-132 409 834,06	-10 347 103,89	-20 666 473,18
	2014	585 564 915,60	578 065 219,60	-504 139 882,98	-147 249 512,52	-1 477 735,36	-74 801 911,26
Tasotusmäärän muutos	2016						24 443 010,00
	2015						-38 004 164,00
	2014						9 418 000,00
Vakuutus- tekninen kate	2016						33 281 171,70
	2015						-58 670 637,18
	2014						-65 383 911,26

3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäsenistöä koskevat liitetiedot

3.1. Kokonaisliikekulut toiminnoittain

	2016	2015
Maksetut korvaukset	33 544 086,55	36 801 889,71
Liikekulut	105 569 395,40	125 851 806,59
Sijoitustoiminnan hoitokulut	7 104 864,31	7 132 028,73
Muut kulut	13 249 186,29	12 392 876,94
Yhteensä	159 467 532,55	182 178 601,97

3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut

	2016	2015
Vakuutusten hankintamenot		
Ensivakuutuksen palkkiot	5 925 623,33	8 847 004,79
Tulevan jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	17 521 444,61	20 815 854,32
Muut vakuutusten hankintamenot	19 530 107,17	28 211 253,00
	42 977 175,11	57 874 112,11
Vakuutusten hoitokulut	44 819 969,92	52 217 561,69
Hallintokulut	25 432 798,84	22 318 160,26
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	-7 660 548,47	-6 558 027,47
Yhteensä	105 569 395,40	125 851 806,59

3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

3.3.1. Henkilöstökulut

	2016	2015
Palkat ja palkkiot	27 577 288,45	28 323 972,83
Eläkekulut	4 873 825,96	2 736 038,70
Muut henkilösivukulut	1 954 657,83	1 198 027,42
Yhteensä	34 405 772,24	32 258 038,95

3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset

Toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja		
Palkat ja palkkiot	678 053,00	611 600,00
Eläkesitoumukset	Toimitusjohtajan eläkeikä/eroamisikä on 63 vuotta ja varatoimitusjohtajan eläkeikä/eroamisikä määräytyy lain mukaan	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

Hallitus ja hallituksen varajäsenet	1 651 729,00	1 429 624,00
Palkat ja palkkiot	Yhtiöön toimsuhteessa oleville hallituksen jäsenille ja varajäsenille on eläkeikäksi sovittu 60-63 vuotta.	
Eläkesitoumukset		
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

Hallintoneuvosto	202 000,00	191 115,00
Palkat ja palkkiot	Ei eläkesitoumuksia.	
Eläkesitoumukset	Ei annettu rahalainoja	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset		

3.3.3. Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana

Henkilöstö	408	439
------------	-----	-----

3.4. Tilintarkastajan palkkiot eriteltyinä toimeksiantoryhmittäin

	2016	2015
Tilintarkastus	58 699,43	57 089,60
Veroneuvonta	4 960,00	17 035,50
Muut palvelut	41 584,73	9 393,00
Yhteensä	105 244,16	83 518,10

4.1. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

Sijoitustoiminnan tuotot	2016	2015	
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin			
Osinkotuotot	7 497 395,57	732 348,24	
Korkotuotot	<u>2 720 417,50</u>	<u>306 910,56</u>	1 039 258,80
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyrityksiin			
Osinkotuotot	237 944,00	500 000,00	
Korkotuotot	<u>49 442,99</u>	<u>7 908,98</u>	507 908,98
Tuotot kiinteistösijoituksista saman konsernin yrityksiin			
Korkotuotot	6 312 627,02	4 814 492,22	
Muut tuotot	<u>5 520,00</u>	<u>0,00</u>	4 814 492,22
Tuotot kiinteistösijoituksista muihin yrityksiin			
Korkotuotot	21 059,73	60 570,73	
Muut tuotot	<u>38 420 073,60</u>	<u>40 710 931,90</u>	40 771 502,63
Tuotot muista sijoituksista			
Osinkotuotot	47 284 113,95	59 432 966,79	
Korkotuotot	39 386 767,76	40 483 634,98	
Muut tuotot	<u>10 492 685,68</u>	<u>12 613 153,67</u>	112 529 755,44
Yhteensä		152 428 047,80	159 662 918,07
Arvon alentumisten palautukset	36 455 520,87		25 968 571,78
Myyntivoitot	<u>71 349 876,67</u>		<u>108 256 073,18</u>
Yhteensä	260 233 445,34		293 887 563,03

Sijoitustoiminnan kulut	2016		2015	
Kulut kiinteistösijoituksista				
Saman konsernin yritykset	-16 132 734,96		-15 060 876,22	
Muut yritykset	-13 060 405,88	-29 193 140,84	-18 432 894,80	-33 493 771,02
Kulut muista sijoituksista		-11 482 015,34		-8 099 327,49
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut				
Saman konsernin yritykset	0,00		-14,61	
Muut yritykset	-499 617,91	-499 617,91	1 019 635,82	1 019 621,21
Yhteensä		-41 174 774,09		-40 573 477,30
Arvon alentumiset ja poistot				
Arvon alentumiset	-27 249 175,35		-36 320 428,39	
Rakennusten suunnitelmapoistot	-2 184 836,09	-29 434 011,44	-1 032 714,88	-37 353 143,27
Myyntitappiot		-16 848 205,88		-14 726 610,59
Yhteensä		-87 456 991,41		-92 653 231,16
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonkorotuksia ja niiden oikaisua		172 776 453,93		201 234 331,87
Sijoitusten arvonkorotuksen oikaisu	-1 883 000,00	-1 883 000,00	0,00	0,00
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		170 893 453,93		201 234 331,87

4.2. Muiden tuottojen ja kulujen erittely

Muut tuotot	2016	2015
Palvelumyynnin ja liitännäistoiminnan tuotot	16 535 668,67	13 361 966,60
Muut tuotot	2 471 477,30	1 127 691,25
Yhteensä	19 007 145,97	14 489 657,85
Muut kulut		
Palvelumyynnin ja liitännäistoiminnan kulut	-13 249 186,29	-12 392 876,94
Henkilöstörahastosiirto	-720 074,00	-383 903,95
Muut kulut	-1 871 474,68	-1 290 564,70
Yhteensä	-15 840 734,97	-14 067 345,59

Taseen liitteet

5.1. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2016 Jäljellä oleva hankintameno	2016 Kirjanpitoarvo	2016 Käypä arvo	2015 Jäljellä oleva hankintameno	2015 Kirjanpitoarvo	2015 Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset						
Kiinteistöt	7 728 801,10	7 728 801,10	11 757 375,18	7 395 654,54	7 395 654,54	10 069 274,13
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä	132 853 008,72	139 355 065,84	211 516 448,67	110 029 642,75	114 811 869,10	174 997 670,02
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyrityksissä	0,00	0,00	0,00	1 411 329,28	1 411 329,28	1 367 359,06
Muut kiinteistöosakkeet	88 263 051,44	88 575 124,67	110 654 078,22	105 780 575,28	107 763 320,71	136 616 000,54
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	154 666 500,27	154 666 500,27	154 666 500,28	103 867 297,70	103 867 297,70	103 867 297,71
	383 511 361,53	390 325 491,88	488 594 402,35	328 484 499,55	335 249 471,33	426 917 601,46
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	226 544 540,20	226 544 540,20	226 920 867,57	28 802 776,86	28 802 776,86	28 802 776,86
Lainasaamiset	70 193 120,01	70 193 120,01	70 193 120,01	6 185 669,34	6 185 669,34	6 185 669,34
	296 737 660,21	296 737 660,21	297 113 987,58	34 988 446,20	34 988 446,20	34 988 446,20
Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	121 580 433,12	121 580 433,12	142 359 668,47	80 722 813,34	80 722 813,34	80 722 813,34
Rahoitusmarkkinavälineet	4 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00	2 300 000,00	2 300 000,00	2 302 358,00
	125 580 433,12	125 580 433,12	146 359 668,47	83 022 813,34	83 022 813,34	83 025 171,34
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	917 105 485,29	917 105 485,29	1 032 558 352,55	1 197 367 431,02	1 197 367 431,02	1 351 967 275,58
Rahoitusmarkkinavälineet	1 255 548 012,25	1 255 548 012,25	1 291 224 848,27	1 119 665 877,39	1 119 665 877,39	1 151 064 092,71
Kiinnelainasaamiset	262 277 060,37	262 277 060,37	262 277 060,28	312 074 764,90	312 074 764,90	312 074 764,87
Muut lainasaamiset	203 372 486,00	203 372 486,00	203 372 485,99	169 987 546,88	169 987 546,88	170 157 208,88
Talletukset	16 641 968,36	16 641 968,36	16 641 968,36	12 531 911,11	12 531 911,11	12 531 911,11
	2 654 945 012,27	2 654 945 012,27	2 806 074 715,45	2 811 627 531,30	2 811 627 531,30	2 997 795 253,15
Jälleenvakuutustalletesaamiset	706 068,57	706 068,57	706 068,57	666 296,45	666 296,45	666 296,45
	3 461 480 535,70	3 468 294 666,05	3 738 848 842,42	3 258 789 586,84	3 265 554 558,62	3 543 392 768,60
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää:						
Korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenoerotusta			-7 486 873,40			-7 662 716,19
Kirjanpitoarvo sisältää						
Tuloutettuja arvonorotuksia		6 049 473,34			6 432 473,34	
Muita arvonorotuksia		764 657,01	6 814 130,35		332 498,44	6 764 971,78
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			270 554 176,37			277 838 209,98

5.2. Ei-suojaavien johdannaisten arvostusero

Johdannaissopimukset	2016 Jäljellä oleva hankintameno	2016 Kirjanpitoarvo	2016 Käypä arvo	2015 Jäljellä oleva hankintameno	2015 Kirjanpitoarvo	2015 Käypä arvo
Muut saamiset						
Johdannaiskaupan annetut vakuudet	1 050 000,00	1 050 000,00	1 050 000,00	602 410,49	602 410,49	602 410,49
Muut velat						
Johdannaiskaupan saadut vakuudet	0,00	0,00	0,00	-1 250 000,00	-1 250 000,00	-1 250 000,00
Muut siirtosaamiset ja -velat						
Futuuri- ja termiinisopimukset	-709 903,24	-709 903,24	-639 256,39	-326 676,58	-326 676,58	910 677,05
	340 096,76	340 096,76	410 743,61	-974 266,09	-974 266,09	263 087,54
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			70 646,85			1 237 353,63

6. Kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitusten muutokset:	2016 Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	2016 Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	2016 Lainasaamiset omistusyhteisyryyksiltä
Hankintameno 1.1.	259 748 438,49	103 867 297,70	0,00
Lisäykset	13 513 027,50	45 293 109,44	0,00
Vähennykset	-13 125 505,65	-41 293 460,44	0,00
Siirrot erien välillä	116 065,63	46 799 553,57	0,00
Hankintameno 31.12.	260 252 025,97	154 666 500,27	0,00
Kertyneet poistot 1.1.	-7 900 011,61		
Tilikauden poistot	-176 813,51		
Kertyneet poistot 31.12.	-8 076 825,12		
Arvon alentumiset 1.1.	-27 231 225,03		
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	-1 499 955,99		
Tilikauden arvonalentumiset	-1 440 000,00		
Arvon alentumisten palautukset	6 840 841,43		
Arvon alentumiset 31.12.	-23 330 339,59		
Arvonkorotukset 1.1.	6 764 971,78		
Vähennykset	-1 883 000,00		
Siirrot erien välillä	1 932 158,57		
Arvonkorotukset 31.12.	6 814 130,35		
Kirjanpitoarvo 31.12.	235 658 991,61	154 666 500,27	0,00

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet:

	2016
Jäljellä oleva hankintameno	6 140 813,07
Kirjanpitoarvo	6 296 849,67
Käypä arvo	7 562 929,03

7. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyryyksissä

	2016	2015
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä		
Hankintameno 1.1.	30 153 160,93	30 292 115,50
Lisäykset	10 277 503,85	161 157,92
Vähennykset	-5 133 556,85	0,00
Vähennykset, liiketoimintasiirto	0,00	-297 012,49
Siirrot erien välillä	193 003 144,64	-3 100,00
Hankintameno 31.12.	228 300 252,57	30 153 160,93
Arvon alentumiset 1.1.	-1 350 384,07	-1 371 905,81
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	-490 319,00	0,00
Tilikauden arvonalentumiset	-397 934,14	0,00
Arvon alentumisten palautukset	482 924,84	21 521,74
Arvon alentumiset 31.12.	-1 755 712,37	-1 350 384,07
Kirjanpitoarvo 31.12.	226 544 540,20	28 802 776,86
Saman konsernin yritysten liikkeeseenlaskemat rahoitus- markkinavälineet ja lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		
Hankintameno 1.1.	6 185 669,34	7 998 978,67
Lisäykset	9 470 760,00	0,00
Vähennykset	-1 813 309,33	-1 813 309,33
Siirrot erien välillä	56 350 000,00	0,00
Hankintameno 31.12.	70 193 120,01	6 185 669,34
Kirjanpitoarvo 31.12.	70 193 120,01	6 185 669,34

Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrittäjissä

	2016	2015
Hankintameno 1.1.	134 765 408,51	133 469 178,51
Lisäykset	0,00	1 318 800,00
Vähennykset	0,00	-25 670,00
Siirrot erien välillä	41 517 619,78	3 100,00
Hankintameno 31.12.	176 283 028,29	134 765 408,51
Arvon alentumiset 1.1.	-54 042 595,17	-55 622 595,17
Tilikauden arvonalentumiset	-660 000,00	0,00
Arvon alentumisten palautukset	0,00	1 580 000,00
Arvon alentumiset 31.12.	-54 702 595,17	-54 042 595,17
Kirjanpitoarvo 31.12.	121 580 433,12	80 722 813,34

**Omistusyhteisyritysten liikkeeseenlaskemat rahoitus-
markkinavälineet ja lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä**

Hankintameno 1.1.	2 300 000,00	300 000,00
Lisäykset	2 000 000,00	2 000 000,00
Vähennykset	-300 000,00	0,00
Hankintameno 31.12.	4 000 000,00	2 300 000,00
Arvon alentumiset 1.1.	0,00	-1 500,00
Arvon alentumisten palautukset	0,00	1 500,00
Arvon alentumiset 31.12.	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	4 000 000,00	2 300 000,00
Yhteensä	422 318 093,33	118 011 259,54

7.1. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä

Osakkeet ja osuudet, käyttöomaisuus

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Aura-Karelia Oy	Espoo	100	156 777,52	-8 563,33
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Turva	Tampere	67,4	35 463 119,93	2 485 489,98
Kestap Ky	Espoo	100	8 571,02	0,00
LokalTapiola Sydkusten	Parainen	100	6 522 220,80	1 013 423,68
LähiTapiola Etelä	Salo	100	25 871 490,50	5 532 476,62
LähiTapiola Etelä-Pohjanmaa	Seinäjoki	100	20 475 738,27	4 956 470,18
LähiTapiola Itä	Iisalmi	100	35 116 793,98	4 153 848,08
LähiTapiola Kaakkois-Suomi	Lappeenranta	100	21 051 301,78	4 524 804,87
LähiTapiola Kainuu-Koillismaa	Kajaani	92,4	11 271 977,22	3 554 257,80
LähiTapiola Keski-Suomi	Jyväskylä	100	18 546 403,01	4 212 061,19
LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö	Espoo	83,6	362 775 542,48	59 954 650,40
LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy	Espoo	50	9 182 750,20	2 534 406,05
LähiTapiola Lappi	Rovaniemi	100	10 146 054,17	613 094,11
LähiTapiola Loimi-Häme	Loimaa	100	8 659 076,89	1 436 292,55
LähiTapiola Lännen	Rauma	100	26 152 000,20	4 190 097,02
LähiTapiola Palvelut Oy	Espoo	67	18 009 833,34	844 406,06
LähiTapiola Pirkanmaa	Tampere	100	20 459 047,32	3 977 845,86
LähiTapiola Pohjanmaa	Vaasa	100	25 998 268,74	4 415 579,47
LähiTapiola Pohjoinen	Oulu	100	34 690 948,01	8 884 758,64
LähiTapiola Pääkaupunkiseutu	Helsinki	100	42 901 075,89	628 416,95
LähiTapiola Satakunta	Pori	100	11 929 564,10	1 897 899,72
LähiTapiola Savo	Kuopio	100	25 109 700,48	3 352 541,68
LähiTapiola Savo-Karjala	Mikkeli	43	17 527 643,20	1 729 306,28
LähiTapiola Uusimaa	Porvoo	84,1	25 480 533,80	4 816 543,37
LähiTapiola Varainhoito Oy	Espoo	80,6	22 382 004,23	4 279 075,80
LähiTapiola Varsinais-Suomi	Turku	100	21 606 117,18	2 405 437,83
LähiTapiola Vellamo	Lahti	100	21 171 008,90	5 750 735,12
Omre Oy	Espoo	100	7 849,22	0,00
Tieto-Tapiola Oy	Espoo	66,7	3 006 494,08	1 263 287,92
Tietotyö Oy	Espoo	100	846 274,02	1 177,32
Vakuutusneuvonta Aura	Espoo	33,33	10 729,40	0,00
Vakuutusneuvonta Pohja	Espoo	33,33	10 672,17	0,00
Yhteensä			882 547 582,05	143 399 821,22

Osakkeet ja osuudet, sijoitusomaisuus

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
LähiTapiola Pääomasijoitus I Ky	Espoo	43,1	54 401 226,75	-265 857,25
LähiTapiola KR PK2 Ky	Espoo	32,4	21 109 491,63	-235 041,45
LähiTapiola Tontit I Ky	Espoo	24,33	43 120 555,38	1 904 541,10
LähiTapiola Pääomasijoitus GP Oy	Espoo	43,1	817,96	-47,33
LähiTapiola Pääomasijoitus II GP Oy	Espoo	100	2 494,95	-5,05
LähiTapiola Tontit GP I Oy	Espoo	24,4	102 443,59	3 205,25
LähiTapiola Velkasijoitus I GP Oy	Espoo	100	2 494,95	-5,05
Tapiolan Revontuli Oy	Espoo	100	48 741,37	2 470,61
Yhteensä			118 788 266,58	1 409 260,83

LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen yhdistellään lisäksi 26 (2015 25 kpl) asunto- ja kiinteistöyhtiötä.

7.2. Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä, käyttöomaisuus

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Pihlajalinna Oyj	Helsinki	23,4	97 769 631,24	8 048 602,15
S-Pankki Oy	Helsinki	20	401 428 095,13	18 403 918,85
Yhteensä			499 197 726,37	26 452 521,00

7.2. Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä, sijoitusomaisuus

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Seligson & Co Oyj	Helsinki	14,9	10 205 280,34	1 480 002,97
Project-IT Oy	Espoo	25	1 330 013,05	830 635,54
Yhteensä			11 535 293,39	2 310 638,51

LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen yhdistellään lisäksi osakkuusyhtiönä 0 (2015 1 kpl) asuntoyhtiö.

7.3. Muut lainasaamiset erittely vakuuden mukaan

Arvopaperi	Osuus osakkeista %	Määrä	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kotivaltio
Kotimaiset yhtiöt, noteeratut					
Amer- Sports Oyj	0,14	162 886,00	1 126 151,14	4 117 758,08	Suomi
Huhtamäki Oyj	0,09	100 000,00	3 526 623,51	3 528 000,00	Suomi
Ilkka-Yhtymä Oyj	0,98	252 786,00	738 044,04	739 941,06	Suomi
Kone Oyj	0,02	120 000,00	2 252 908,24	5 108 400,00	Suomi
Nokia Oyj	0,01	728 000,00	3 340 064,00	3 340 064,00	Suomi
Stockmann Oyj	0,21	148 039,00	1 045 155,34	1 045 155,34	Suomi
Stora Enso	0,06	475 000,00	3 803 276,62	4 849 750,00	Suomi
Vaisala Oyj	0,51	93 820,00	1 756 451,61	3 161 734,00	Suomi
Muut		4 582 483,00	803 902,35	1 032 462,75	
Yhteensä		6 663 014,00	18 392 576,85	26 923 265,23	
Kotimaiset yhtiöt, noteeraamattomat					
Autovahinkokeskus Oy	18,83	1 356,00	570 157,07	570 157,07	Suomi
Diacor terveyspalvelut Oy	8,75	1 969,00	8 321 040,00	8 321 040,00	Suomi
PPG Rahoitus Oy	10,00	115,00	629 216,93	629 216,93	Suomi
Rederiaktiebolaget Eckerö 1 sid.	1,69	33 920,00	866 291,25	1 356 800,00	Suomi
Visedo Oy C	3,90	145 953,00	999 996,98	999 996,98	Suomi
Muut		18 300 650,00	1 386 469,17	1 470 691,26	
Yhteensä		18 483 963,00	12 773 171,40	13 347 902,24	

Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut

ABB Ltd	0,01	146 000,00	2 358 777,23	2 920 271,91	Sveitsi
AbbVie Inc	0,01	86 000,00	4 527 057,78	5 108 927,05	Yhdysvallat (USA)
Adecco SA	0,04	66 800,00	4 145 842,26	4 145 842,26	Sveitsi
Allstate Corp/The	0,02	67 000,00	4 065 849,82	4 711 165,92	Yhdysvallat (USA)
Amazon.com Inc	0,00	5 000,00	3 556 920,60	3 556 920,60	Yhdysvallat (USA)
AstraZeneca PLC	0,01	81 000,00	4 198 153,43	4 198 153,43	Iso-Britannia
Automatic Data Processing Inc	0,01	46 000,00	3 710 260,20	4 485 229,11	Yhdysvallat (USA)
Axa Sa	0,01	201 000,00	4 005 905,48	4 820 985,00	Ranska
BASF SE	0,00	37 000,00	2 541 158,45	3 267 470,00	Saksa
Bayer AG	0,00	39 000,00	2 961 062,03	3 866 070,00	Saksa
BorgWarner Inc	0,04	91 000,00	2 995 349,04	3 404 838,25	Yhdysvallat (USA)
Bunzl PLC	0,04	150 000,00	3 694 900,61	3 694 900,61	Iso-Britannia
Carl Zeiss Meditec AG	0,13	105 126,00	1 372 532,15	3 679 410,00	Saksa
Cellnex Telecom SAU	0,10	230 000,00	3 142 950,00	3 142 950,00	Espanja
Cognizant Technology Solutions Corp	0,01	86 000,00	4 537 233,12	4 571 274,07	Yhdysvallat (USA)
Compass Group PLC	0,01	225 000,00	3 357 999,99	3 944 556,05	Iso-Britannia
Continental Ag	0,01	25 000,00	4 592 500,00	4 592 500,00	Saksa
Danske Bank A/S	0,02	167 000,00	4 004 177,41	4 811 605,51	Tanska
Deutsche Telekom AG	0,01	246 000,00	3 918 803,21	4 023 330,00	Saksa
East West Bancorp Inc	0,07	105 000,00	3 441 409,17	5 063 229,30	Yhdysvallat (USA)
F5 Networks Inc	0,05	31 000,00	3 133 650,01	4 256 066,79	Yhdysvallat (USA)
Gemalto NV	0,06	57 400,00	3 152 408,00	3 152 408,00	Ranska
Heineken Nv	0,01	65 000,00	4 298 561,92	4 631 900,00	Alankomaat
Henkel Kgaa -Vorzug	0,02	43 000,00	4 319 398,90	4 869 750,00	Saksa
Hennes & Mauritz Ab B	0,01	161 000,00	3 564 229,65	4 270 861,03	Ruotsi
Honeywell International Inc	0,01	42 000,00	3 794 150,67	4 615 975,71	Yhdysvallat (USA)
ING Groep NV	0,01	378 000,00	4 422 436,75	5 053 860,00	Alankomaat
Innogy SE	0,02	100 000,00	3 301 000,00	3 301 000,00	Saksa
Kroger Co/The	0,01	132 000,00	4 009 330,23	4 321 525,47	Yhdysvallat (USA)
Lloyds Tsb Group Plc	0,01	5 150 000,00	3 760 032,94	3 760 032,94	Iso-Britannia
Medtronic Inc	0,00	58 400,00	3 192 603,62	3 946 335,26	Irlanti
National Grid PLC	0,01	372 000,00	3 338 860,15	4 134 588,52	Iso-Britannia
Novartis Ag	0,00	60 000,00	4 140 050,28	4 140 050,28	Sveitsi
PepsiCo Inc	0,00	51 000,00	3 040 608,77	5 062 261,65	Yhdysvallat (USA)
SGS SA	0,03	2 140,00	3 782 342,81	4 128 950,55	Sveitsi
Schlumberger Ltd	0,00	61 000,00	4 289 010,01	4 858 125,42	Curaçao
Snap-on Inc	0,05	30 000,00	4 213 718,34	4 874 395,22	Yhdysvallat (USA)
TeliaSonera Ab	0,02	941 000,00	3 607 794,00	3 607 794,00	Ruotsi
Total Sa	0,00	105 000,00	4 691 269,74	5 115 600,00	Ranska
Unilever Nv -CVA	0,01	115 000,00	4 058 288,92	4 498 225,00	Alankomaat
United Technologies Corp	0,00	39 500,00	2 597 601,93	4 107 760,17	Yhdysvallat (USA)
Visa Inc	0,00	50 000,00	3 700 787,40	3 700 787,40	Yhdysvallat (USA)
Vodafone Group Plc	0,01	1 555 000,00	3 629 689,43	3 629 689,43	Iso-Britannia
WPP PLC	0,01	191 000,00	2 417 457,48	4 051 204,19	Iso-Britannia
Yhteensä		11 995 366,00	159 584 123,93	184 098 776,10	

Ulkomaiset yhtiöt, noteeraamattomat

European Alliance Partners Company AG	8,48	6 165,00	521 223,76	723 883,21	Sveitsi
Muut		982 500,00	165 036,33	165 036,33	
Yhteensä		988 665,00	686 260,09	888 919,54	

Sijoitusrahastot

BNP Paribas FPS FPE			30 000 000,00	30 272 917,07	Ranska
BNP Paribas Global Senior Corporate Loans			13 831 082,19	13 831 082,19	Ranska
ISAM Systematic Trend (Class Q)			4 957 634,76	4 992 696,61	Caymansaaret
Lynx Fund			4 945 340,97	4 970 061,72	Ruotsi
LähiTapiola Aasia-Tyynimeri A			2 025 146,59	2 716 848,56	Suomi
LähiTapiola High Yield A			75 555 162,13	83 332 660,05	Suomi
LähiTapiola Hyvinvointi A			6 689 242,83	9 937 722,48	Suomi
LähiTapiola Infra A			7 182 189,90	10 516 832,33	Suomi
LähiTapiola Japani A			4 467 999,69	5 713 198,20	Suomi
LähiTapiola Kasvu A			7 422 638,85	10 034 154,49	Suomi
LähiTapiola Kehittyvät Korkomarkkinat A			49 694 169,04	51 898 927,24	Suomi
LähiTapiola Kehittyvät Markkinat A			10 251 181,37	11 173 138,46	Suomi
LähiTapiola Korkomaailma A			20 390 899,97	25 187 192,97	Suomi
LähiTapiola Kuluttaja A			5 537 230,39	10 524 857,49	Suomi
LähiTapiola Osinko A			7 066 066,37	10 493 994,52	Suomi
LähiTapiola Pohjoinen Yrityskorko A			10 063 735,37	10 776 778,15	Suomi
LähiTapiola Suoja A			4 196 616,07	4 603 877,86	Suomi
LähiTapiola USA A			5 630 158,45	10 989 836,85	Suomi
LähiTapiola Yrityskorko A			45 731 079,69	49 591 309,26	Suomi
Natixis Loomis Sayles Senior Loan Fund			10 000 000,00	10 921 070,06	Luxemburg
Pimco Socially Responsible EM Bond Fund I-EUR HA			17 231 607,60	17 717 697,20	Irlanti
Transtrend Fund Alliance - OmniTrend (EUR)			5 000 000,00	5 177 356,41	Luxemburg
Winton Diversified Fund Lux-B Eur May 2016 series			5 000 000,00	5 007 548,65	Luxemburg
Yhteensä			352 869 182,23	400 381 758,82	

Pääomasijoitusrahastot

AXA LBO Fund V Core	6 988 190,71	8 866 306,00	Ranska
AXA LBO Fund V Supplementary	1 882 450,00	1 882 450,00	Ranska
AXA Secondary Fund V L.P.	573 201,64	3 322 630,68	Jersey
Aberdeen European Shopping Property Fund SICAV	966 314,59	966 314,59	Luxemburg
Aberdeen Property Fund Finland I Ky	10 657 021,21	10 657 021,21	Suomi
Aberdeen Property Funds SICAV Pan-Nordic	5 031 963,42	5 031 963,42	Luxemburg
Altor Fund II (No. 1) Limited Partnership	1 832 569,00	1 832 569,00	Jersey
Altor Fund III	3 688 686,10	3 688 686,10	Jersey
Altor Fund IV (No.2) AB	2 144 089,49	2 144 089,49	Ruotsi
Amanda III Eastern Private Equity L.P.	1 149 509,39	1 223 090,43	Suomi
Amanda V East L.P.	2 729 997,00	2 729 997,00	Suomi
Apax Europe VII - B, L.P.	3 312 497,27	3 312 497,27	Iso-Britannia
Apax VIII - A L.P.	9 147 376,66	11 472 553,33	Guernsey
Armada Mezzanine IV Ky	2 162 753,93	2 213 747,97	Suomi
Beechbrook Mezzanine II L.P.	5 805 952,36	5 805 952,36	Iso-Britannia
Beechbrook Private Debt III L.P.	1 240 501,21	1 240 501,21	Iso-Britannia
Beechbrook UK SME Credit I L.P.	2 121 288,08	2 121 288,08	Iso-Britannia
Bowmark Capital Partners IV, L.P.	2 772 596,11	3 969 680,44	Iso-Britannia
Bowmark Capital Partners V, L.P.	2 409 534,21	2 409 534,21	Iso-Britannia
Bridgepoint Europe III, L.P.	1 579 384,00	1 579 384,00	Iso-Britannia
Bridgepoint Europe IV F L.P.	3 179 953,14	3 608 348,43	Iso-Britannia
Bridgepoint Europe V A L.P.	2 813 102,80	2 829 851,00	Iso-Britannia
CapMan Hotels RE Ky	4 474 750,91	5 004 672,39	Suomi
CapMan RE II Ky	4 077 713,00	4 077 713,00	Suomi
CapMan Real Estate I Ky	1 230 725,00	1 230 725,00	Suomi
Capvis Equity III L.P.	2 165 700,00	2 165 700,00	Jersey
Capvis Equity IV LP	1 667 838,89	1 667 838,89	Jersey
Crescent Mezzanine Partners VI, L.P.	11 883 561,68	15 277 639,69	Yhdysvallat (USA)
Dasos Timberland Fund II	7 710 877,20	7 790 454,95	Luxemburg
European Added Value Fund, L.P.	1 484 186,90	1 484 186,90	Iso-Britannia
FPCI Indigo Capital	6 091 273,25	6 190 031,43	Ranska
FSN Capital V L.P.	651 366,55	651 366,55	Jersey
Gresham 4A	609 684,88	609 684,88	Iso-Britannia
ICG Europe Fund V	15 251 554,62	17 834 905,26	Jersey
ICG Senior Debt Partners Fund	13 150 660,95	13 150 660,95	Luxemburg
ICG Senior Debt Partners Fund 2	8 802 067,24	8 860 690,55	Luxemburg
ICG-Longbow UK Real Estate Debt Investments III S.á.r.l.	12 776 952,40	12 776 952,40	Luxemburg
Indigo Capital V L.P.	823 197,56	823 197,56	Iso-Britannia
Industri Kapital 2007 Limited Partnership III	1 152 557,29	1 152 557,29	Jersey
Juuri Rahasto I Ky	1 576 846,77	1 576 846,77	Suomi
KSK Parking I Ky	7 200 000,00	7 200 000,00	Suomi
KSK Redi Ky	10 800 000,00	10 800 000,00	Suomi
Lindsay Goldberg III L.P.	6 537 592,92	8 098 815,10	Yhdysvallat (USA)
LähiTapiola Asuntorahasto Prime Ky	10 000 000,00	10 428 677,00	Suomi
LähiTapiola Asuntosijoitus Suomi Ky	10 862 635,99	11 274 999,58	Suomi
LähiTapiola KR PK2 Ky	9 868 546,87	9 868 546,87	Suomi
LähiTapiola Pääomasijoitus I Ky	23 918 102,68	24 028 770,39	Suomi
LähiTapiola Tontit I Ky	10 000 000,00	10 265 659,66	Suomi
M&G Real Estate Debt Fund II, L.P.	9 120 769,17	9 120 769,17	Guernsey
MB Equity Fund IV Ky	4 431 751,14	6 182 887,00	Suomi
MezzVest Co-Invest III, L.P.	2 458 221,30	2 550 706,00	Jersey

MezzVest III, L.P.	9 900 812,43	10 202 131,06	Jersey
NB Private Debt Fund II LP	4 385 841,00	4 385 841,00	Yhdysvallat (USA)
NB Private Equity Credit Opportunities Fund LP	1 598 812,47	1 795 057,39	Yhdysvallat (USA)
NegaWatt Energiatehokkuusrahasto 2 Ky	868 864,30	868 864,30	Suomi
Nexit INFOCOM II L.P.	4 238 480,51	4 238 480,51	Guernsey
Nordic Mezzanine Fund III Limited Partnership	3 220 140,14	3 711 860,72	Iso-Britannia
PBW II Real Estate Fund S.A.	3 928 000,00	3 928 000,00	Luxemburg
Partners Group U.S. Venture 2004, L.P.	2 192 380,61	2 888 412,54	Yhdysvallat (USA)
Real Estate Debt & Secondaries Ky	3 348 910,95	3 571 334,83	Suomi
Real Estate Fund of Funds II Ky	1 886 204,97	2 360 127,49	Suomi
Russian and Baltics Retail Properties Ky	4 960 000,00	4 960 000,00	Suomi
Siguler Guff Small Business Credit Opportunities Fund LP	4 621 952,38	4 621 952,38	Yhdysvallat (USA)
TPG Partners VI, LP	11 341 424,55	14 917 518,26	Yhdysvallat (USA)
TPG Partners VII, L.P.	2 901 750,79	3 025 188,31	Yhdysvallat (USA)
Tapiola KR I Ky	1 030 525,00	1 030 525,00	Suomi
Tapiola KR III Ky	51 439 437,03	51 439 437,03	Suomi
The Fourth Cinven Fund (No. 4) Limited Partnership	1 151 922,00	1 151 922,00	Iso-Britannia
The Triton Fund III L.P.	5 365 225,00	5 586 000,65	Jersey
Tikehau Direct Lending III	5 907 764,20	5 919 871,22	Luxemburg
Top Tier Venture Capital III, L.P.	2 048 903,36	2 048 903,36	Yhdysvallat (USA)
Top Tier Venture Capital IV, L.P.	2 867 775,43	5 394 974,36	Yhdysvallat (USA)
TuuliTapiola Ky	5 546 554,60	5 546 554,60	Suomi
VSS Structured Capital Parallel III, L.P.	2 471 832,84	2 471 832,84	Yhdysvallat (USA)
Muut	4 395 238,28	9 961 806,24	
Yhteensä	416 586 820,32	451 080 707,54	

Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä **38 131 008,00** **960 892 134,82** **1 076 721 329,47**

8.1. Muut lainasaamiset erittely vakuuden mukaan

	2016	2015
Pankkitakaus	54 358,50	37 064,50
Muu vakuus	127 084 150,63	79 915 293,72
Jäljellä oleva hankintameno	127 138 509,13	79 952 358,22
Ei vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno yhteensä	76 233 976,87	90 035 188,66
	203 372 486,00	169 987 546,88

8.2. Pääomalainojen yhteismäärä

	2016	2015
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä (Kiinteistöyhtiöt)	154 666 500,28	0,00
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä (Muut)	70 193 120,01	1 257 093,34
Muut kiinnelainasaamiset	262 277 060,28	0,00
Muut lainasaamiset	203 372 486,00	11 136 676,09
Jäljellä oleva hankintameno	690 509 166,57	12 393 769,43

9. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset

	Aineettomat oikeudet ja pitkä- vaikutteiset menot	Ennakkomaksut	Liikearvo	2016 Kalusto
Hankintameno 1.1.	55 014 070,79	1 055 317,89	0,00	33 393 229,96
Lisäykset	2 735 322,53	3 836 126,83	0,00	280 574,44
Vähennykset	0,00	0,00	0,00	-252 757,89
Siirrot erien välillä	4 265 771,70	-4 381 837,33	0,00	24 149,77
Hankintameno 31.12.	62 015 165,02	509 607,39	0,00	33 445 196,28
Kertyneet poistot 1.1.	-38 094 605,14	0,00	0,00	-31 124 496,36
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,00	0,00	0,00	-24 149,77
Tilikauden poistot	-6 476 925,44	0,00	0,00	-590 307,25
Kertyneet poistot 31.12.	-44 571 530,58	0,00	0,00	-31 738 953,38
Kirjanpitoarvo 31.12.	17 443 634,44	509 607,39	0,00	1 706 242,90

10.1. Oman pääoman muutokset

	1.1.2016	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2016
Pohjarahasto	8 641 380,35	0,00	0,00	8 641 380,35
Arvonkorotusrahasto	218 348,97	0,00	0,00	218 348,97
Varmuusrahasto	920 247 920,77	116 000 000,00	0,00	1 036 247 920,77
Käyttörahaso	1 032 832,32	114 871,69	-199 000,00	948 704,01
Tilikauden voitto	116 114 871,69	168 300 985,70	-116 114 871,69	168 300 985,70
Oman pääoman muutokset yhteensä	1 046 255 354,10	284 415 857,39	-116 313 871,69	1 214 357 339,80

10.2. Arvonkorotusrahaston erittely

Käyttöomaisuuden arvonkorotukset	218 348,97
Yhteensä	218 348,97

10.3. Laskelma voitonjakokelpoisista varoista

Tilikauden voitto	168 300 985,70
+ Muu vapaa pääoma	
Varmuusrahasto	1 036 247 920,77
Käyttörahaso	948 704,01
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	1 205 497 610,48

11. Tilinpäätössiirtojen kertymä

Poistoero	2016	2015
Poistoero 1.1.	52 112,25	0,00
Lisäykset	21 694,29	52 112,25
Poistoero 31.12.	73 806,54	52 112,25

Tilinpäätössiirtojen kertymä yhteensä

73 806,54	52 112,25
-----------	-----------

12. Korvausvastuu

	2016	2015
Korvausvastuusta vähennetyt riidattomat regressisaamiset		
Lakisääteinen tapaturma	35 414 556,00	31 977 911,00

13. Muut pakolliset varaukset

	2016	2015
Keskeneräisten vahinkojen viivästyskorkovaraus	2 947 000,16	2 792 700,00
Työttömyysturvan omavastuuvaraus	779 083,80	936 118,56
	<u>3 726 083,96</u>	<u>3 728 818,56</u>

14. Laskennalliset verovelat

	2016	2015
Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen jaksotuserojen ja muiden väliaikaisten erojen perusteella laskettu verovelka	66 499,69	152 931,40
Arvostuseroista laskettu verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä seuraavan vuoden aikana.	12 000 000,00	14 000 000,00
	<u>12 066 499,69</u>	<u>14 152 931,40</u>

15.1. Saamisten erittely

Saamiset saman konsernin yrityksiltä

Muut saamiset

	2016	2015
	1 581 574,57	154 213,88
	<u>1 581 574,57</u>	<u>154 213,88</u>

15.2. Velkojen erittely

Velat saman konsernin yrityksille

Ostovelat

Muut velat

	2016	2015
	2 352 551,88	132 852,44
	<u>1 867 825,85</u>	<u>5 463 585,36</u>
	<u>4 220 377,73</u>	<u>5 596 437,80</u>

Velat omistusyhteisyrityksille

Muut velat

	2016	2015
	3 105,16	2 442,87
	<u>3 105,16</u>	<u>2 442,87</u>

15.3. Siirtovelkojen erittely

	2016	2015
Velat henkilöstölle	9 192 590,31	9 249 859,21
Johdannaisten arvostustappio	709 903,24	326 676,58
Muut siirtovelat	<u>7 450 007,43</u>	<u>6 010 270,62</u>
	<u>17 352 500,98</u>	<u>15 586 806,41</u>

16. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

Taseeseen sisältyvät vastuusitoumukset ja vastuut

Johdannaissopimukset	2016	2015
Valuuttajohdannaiset		
<i>Termiini- ja futuurisopimukset, avoimet</i>		
Kohde-etuus	-94 507 794,27	-72 115 433,53
Käypä arvo	-639 256,39	910 677,05
Leasingvastuut	2016	2015
Alkaneella tilikaudella maksettava määrä	12 302,00	18 768,00
Seuraavina vuosina maksettava määrä	0,00	11 879,36
	<u>12 302,00</u>	<u>30 647,36</u>
Vuokravastuut		
Alkaneella tilikaudella maksettava määrä	5 801 779,58	12 024 972,00
Seuraavina vuosina maksettava määrä	21 598 707,04	112 296 533,38
	<u>27 400 486,62</u>	<u>124 321 505,38</u>
Arvonlisäverovastuut		
<i>Arvonlisäverotuksen ryhmäkisteröintiin liittyen</i>		
Konserniyritykset	-288 077,11	-743 306,09
Osakkuusyritykset	0,00	-590 986,01
Yhteistoimintayritykset	2 885 767,00	3 798 006,21
	<u>2 597 689,89</u>	<u>2 463 714,11</u>
<i>Kiinteistöinvestointien arvonlisäverolain 120§:n mukainen tarkistusvastuu - 10 v. tarkistuskauti</i>		
Yhtiö	2 013 147,11	1 062 611,60
Muut ryhmän yritykset	53 883 877,22	52 259 762,24
	<u>55 897 024,33</u>	<u>53 322 373,84</u>
Muut vastuusitoumukset		
Merkintäsitoumukset	314 896 455,31	347 042 808,46
Myönnetty limiitti	120 106 641,03	107 627 461,14
	<u>435 003 096,34</u>	<u>454 670 269,60</u>

LähiTapiola Keskinäisen Vakuutusyhtiön ja alueyhtiöiden välillä on solmittu yhteisvastuusopimus, joka määrittelee periaatteet LähiTapiola Keskinäisen Vakuutusyhtiön johtaman ryhmittymän yhtiöiden vakavaraisuuden varmistamiseksi.

17. Lähipiirilainat ja -liiketoimet (VYL 8 luku 11 § ja KPA 2 luku 7 b §)

LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiön lähipiiriin muodostaa sen kirjanpitolain mukaiseen konserniin kuuluvat yritykset sekä yhtiöt, joissa Vahinkoyhtiöllä huomattava vaikutusvalta (lisätietoa yrityksistä liite 7.1 ja 7.2 sekä toimintakertomuksen kohdasta LähiTapiola-ryhmän rakenne). Yhtiöiden lisäksi lähipiiriin luetaan Vahinkoyhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja tämän sijainen sekä johtoryhmän jäsenet ja lisäksi hallintojärjestelmätoiminnoista ja ryhmän ohjauksen keskeisistä toiminnoista vastaavat henkilöt sekä näiden läheiset perheenjäsenet ja yhtiöt, joissa edellä mainitut henkilöt käyttävät merkittävää äänivaltaa.

LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiön lähipiirirekisteriin kuuluville myönnettyt lainat

Tytäryhtiöt	100 138 901,46
Osakkuusyritykset ja yhteisyritykset	116 421 003,10
Yhteisön tai sen emoyhtiön johtoon kuuluvat avainhenkilöt	0,00
Muut lähipiiriin kuuluvat osapuolet	0,00
	<u>216 559 904,56</u>

Lähipiirille myönnettyissä lainoissa noudatetaan normaaleja luottoehtoja. Laina-aika on pääsääntöisesti 10-40 vuotta ja korko kiinteä.

Yhtiöllä ei ole lähipiiriliiketoimia, jotka olisi tehty muita kuin tavanomaisia kaupallisia ehtoja noudattaen.

LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiön vakuudet ja vastuusitoumukset LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden hyväksi on esitetty liitteellä 16. Muiden lähipiiriin kuuluvien hyväksi ei ole annettu vakuuksia eikä vastuusitoumuksia.

Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset on ilmoitettu liitteellä 3.

Muut liitetiedot

Tulosanalyysi

(tuhatta euroa)	2016	2015	Muutos	Muutos %
Vakuutusmaksutuotot	480 710	506 582	-25 872	-5,1 %
Korvauskulut	-366 302	-401 397	35 095	-8,7 %
Liikekulut	-105 569	-125 852	20 282	-16,1 %
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta	8 838	-20 666	29 505	-142,8 %
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonorotukset ja niiden oikaisut	170 893	201 234	-30 341	-15,1 %
Muut tuotot ja kulut	3 166	422	2 744	649,8 %
Liikevoitto	182 898	180 990	1 908	1,1 %
Tasoitusmäärän muutos	24 443	-38 004	62 447	-164,3 %
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	207 341	142 986	64 355	45,0 %
Tilinpäätössiirrot	-22	-52	30	-58,4 %
Tuloverot ja muut välittömät verot	-39 018	-26 819	-12 199	45,5 %
Kauden voitto	168 301	116 115	52 186	44,9 %
Liikevoitto	182 898	180 990	1 908	1,1 %
Arvostuserojen muutos *)	-8 451	-30 678	22 227	-72,5 %
Kokonaistulos	174 447	150 312	24 135	16,1 %

*) Arvostuserojen muutoksessa 2015 on otettu huomioon 30.6.2015 PKS:lle siirtyneet arvostuserot

Sijoitusjakauma käyvin arvoin

	Perusjakauma				Riskijakauma		
	31.12.2016		31.12.2015		31.12.2016		31.12.2015
	milj.eur	%	milj.eur	%	milj.eur	%	%
Korkosijoitukset yhteensä	2212,4	58,0	1961,4	54,0	2212,4	58,0	54,0
Lainasaamiset ¹⁾	534,3	14,0	439,1	12,1	534,3	14,0	12,1
Joukkovelkakirjalainat	1499,3	39,3	1388,8	38,2	1499,3	39,3	38,2
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ^{1) 2)}	178,7	4,7	133,5	3,7	178,7	4,7	3,7
Osakesijoitukset yhteensä	901,2	23,6	1003,7	27,6	901,2	23,6	27,6
Noteeratut osakkeet ³⁾	356,7	9,4	494,4	13,6	356,7	9,4	13,6
Pääomasijoitukset ⁴⁾	264,3	6,9	235,8	6,5	264,3	6,9	6,5
Noteeraamattomat osakkeet ⁵⁾	280,2	7,3	273,6	7,5	280,2	7,3	7,5
Kiinteistösijoitukset yhteensä	680,3	17,8	670,4	18,4	680,3	17,8	18,4
Suorat kiinteistösijoitukset	493,6	12,9	478,7	13,2	493,6	12,9	13,2
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	186,7	4,9	191,6	5,3	186,7	4,9	5,3
Muut sijoitukset	20,1	0,5	0,0	0,0	20,1	0,5	0,0
Hedge-rahastosijoitukset ⁶⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Hyödykesijoitukset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muut sijoitukset ⁷⁾	20,1	0,5	0,0	0,0	20,1	0,5	0,0
Sijoitukset yhteensä	3814,1	100,0	3635,5	100,0	3814,1	100,0	100,0
Johdannaisten vaikutus ⁹⁾							
Sijoitukset yhteensä	3814,1	100,0	3635,5	100,0	3814,1	100,0	100,0

Jvk-salkun modifioitu duraatio

3,4

- 1) Sisältää kertyneet korot
- 2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat
- 3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle
- 4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infratruktuurisijoitukset
- 5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt
- 6) Sisältää kaikenlaiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta
- 7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin
- 8) Riskijakauma voidaan esittää vertailukausilta sitä mukaan kun tietoa kertyy (ei taannehtivasti).
- Mikäli luvut esitetään vertailukausilta ja kaudet eivät ole täysin vertailukelpoisia tulee tästä antaa tieto.
- 9) Sisältää johdannaisten vaikutuksen riski- ja perusjakauman erotukseen. Johdannaisten vaikutus voi olla +/- Eron korjauksen jälkeen riskijakauman loppusumma täsmää perusjakaumaan.
- 10) Suhteellinen osuus lasketaan käyttäen jakajana "Sijoitukset käyvin arvoin yhteensä" -rivin loppusummaa.

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle

	Sijoitusten nettotuotot markkina arvo 8)	Sitoutunut pääoma 2)	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle
	31.12.2016			31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012
Tuotto € % sit. pääomalle	milj. euroa	milj. euroa	%	%	%	%	%
Korkosijoitukset yhteensä	79,1	2 054,3	3,9	0,9	3,9	1,2	8,1
Lainasaamiset 1)	15,7	480,4	3,3	4,0	4,3	3,8	3,3
Joukkovelkakirjalainat	63,9	1 457,7	4,4	0,4	4,2	1,1	9,0
Muut rahotusmarkkinavälineet ja talletukset 1) 2)	-0,4	116,2	-0,4	-0,4	0,4	0,3	1,5
Osakesijoitukset yhteensä	44,2	976,6	4,5	14,0	5,4	11,1	13,0
Noteeratut osakkeet 3)	14,7	469,4	3,1	19,3	7,3	19,0	16,7
Pääomasijoitukset 4)	17,4	238,0	7,3	18,4	16,6	9,7	12,9
Noteeraamattomat osakkeet 5)	12,1	269,3	4,5	3,1	-4,5	-9,0	4,2
Kiinteistösijoitukset yhteensä	46,1	652,2	7,1	6,1	4,3	5,0	4,4
Suorat kiinteistösijoitukset	38,2	459,0	8,3	6,7	5,7	5,0	4,3
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	7,9	193,2	4,1	4,5	-0,1	5,1	4,8
Muut sijoitukset	0,0	6,1	-0,6	0,0	0,0	-2,6	0,0
Hedge- rahastosijoitukset 6)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-2,6	0,0
Hyödykesijoitukset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
muut sijoitukset 7)	0,0	6,1	-0,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Sijoitukset yhteensä	169,4	3 689,2	4,6	4,9	4,3	4,2	8,3
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut	-7,0						
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin	162,4	3 689,2	4,4	4,8	4,1	4,0	8,1

1) Sisältää kertyneet korot

2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infratruktuurisijoitukset

5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

6) Sisältää kaikenlaiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

8) Raportointikauden lopun ja alun markkina-arvojen muutos - kauden aikana tapahtuneet kassavirrat

Kassavirralla tarkoitetaan myyntien/tuottojen ja ostojen/kulujen erotusta

9) Sitoutunut pääoma = Markkina-arvo raportointikauden alussa + päivittäin / kuukausittain aikapainotetut kassavirrat

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiön (LähiTapiola Vahinkoyhtiön) tilinpäätös on laadittu kirjanpito-, osakeyhtiö- ja vakuutusyhtiölakien mukaisesti. Lisäksi noudatetaan sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusyhtiöryhmittäisyyden tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä annettua asetusta ja kirjanpitoasetuksen säännöksiä siten kuin edellä olevassa asetuksessa säädetään sekä vakuutusyhtiöitä valvovien viranomaisten, sosiaali- ja terveysministeriön ja Finanssivalvonnan, päätöksiä, määräyksiä ja ohjeita.

Perusteet LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätöksen laajuudelle

LähiTapiola-ryhmän tasoinen tilinpäätös antaa asiakkaille ja sidosryhmille yksittäisten yhtiöiden tilinpäätöksiä paremman ja laajemman kuvan LähiTapiola-ryhmän taloudellisesta asemasta. LähiTapiola-ryhmä laatii Finanssivalvonnan edellyttämässä laajuudessa vakuutusyhtiölain 26 luvun 2 pykälän tarkoittaman vakuutusyhtiöryhmän laajuisen konsernitilinpäätöksen. Konsernitilinpäätöksen laatiminen on tarpeen Finanssivalvonnan vakuutusyhtiölakiin perustuvan ryhmävalvonnan suorittamiseksi.

LähiTapiola-ryhmä ei konsernitilinpäätöksestä huolimatta muodosta kokonaisuudessaan kirjanpitolain mukaista konsernia, mikä johtuu erityisesti vakuutusyhtiöiden keskinäisestä yhtiömuodosta. Keskinäisten vakuutusyhtiöiden omistajina ovat vakuutuksenottajat, eikä niissä näin ollen toteudu kirjanpitolain konsernikäsitteen mukainen vaatimus siitä, että emoyhtiöllä on enemmistöomistus ja äänivalta tytäryhtiössä. LähiTapiola Vahinkoyhtiöllä ei ole myöskään oikeutta nimittää enemmistöä muiden LähiTapiola-ryhmän vakuutusyhtiöiden hallitusten jäsenistä, eikä LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden välillä ole voimassa sellaisia sopimuksellisia tai muita järjestelyitä, joiden mukaisesti LähiTapiola Vahinkoyhtiö käyttäisi tosiasiallisesti määräysvaltaa LähiTapiola-ryhmän muissa keskinäisissä vakuutusyhtiöissä.

Aineettomien hyödykkeiden arvostus ja jaksotus

Muut pitkävaikutteiset menot

Muina pitkävaikutteisina menoina on aktivoitu huoneistojen perusparannusmenot sekä ICT-järjestelmien suunnittelumenot. Ne esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä.

Sijoitusten arvostus ja jaksotus

Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

Rakennukset ja rakennelmat esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sita alempaan käypään arvoon.

Kiinteistöosakkeet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sita alempaan käypään arvoon. Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoihin on voitu tehdä arvonorotus, mikäli niiden arvo on tilikauden päättyessä ollut pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi. Sijoitusomaisuudeksi katsottavan kiinteistön tai kiinteistöosakkeen arvonorotuksen vastaerä on tuloutettu tuloslaskelmassa vuodesta 1978 lähtien, ja sitä aikaisemmin tehdyt arvonorotukset on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonorotusrahastoon. Käyttöomaisuudeksi katsottavan sijoituksen vastaerä on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonorotusrahastoon.

Sijoituksista aikaisemmin tehdyt arvonalennukset palautetaan käyvän arvon noustessa (tulovaikutteisesti) enintään alkuperäiseen hankintamenoa saakka.

Osakkeet ja osuudet

Osakkeet ja osuudet esitetään taseessa hankintamenon tai sitä alemman käyvän arvon määräisenä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Aikaisemmin tehdyt arvonalennukset palautetaan osakkeiden ja osuuksien arvoon siltä osin kuin käypä arvo ylittää kirjanpitoarvon.

Lainaksi annetut arvopaperit sisältyvät taseeseen. Tiedot lainaksi luovutetuista arvopapereista esitetään taseen liitetiedoissa.

Rahoitusmarkkinavälineet

Rahoitusmarkkinavälineitä ovat joukkovelkakirjalainat ja muut rahamarkkinainstrumentit. Rahoitusmarkkinavä-

lineet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Rahoitusmarkkinavälineiden nimellisarvon ja hankintahinnan erotus on jaksettu korkotuotoiksi tai niiden vähennyksiksi rahoitusmarkkinavälineen juoksuajana. Vastaaerä on kirjattu rahoitusmarkkinavälineen hankintamenon lisäykseksi tai vähennykseksi. Korkotason vaihtelusta tai muista syistä aiheutuneet arvonalennukset on kirjattu. Henkivakuutustoiminnan sijoitustoiminnassa on kirjattu vain muista syistä aiheutuneet arvonalennukset.

Samoin on kirjattu arvonalennuksen palautukset, mikäli rahoitusmarkkinavälineen käypä arvo on myöhemmin noussut yli alennetun hankintamenon, enintään alkuperäiseen hankintameno saakka.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletsaamiset

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletsaamiset esitetään taseessa nimellisarvon tai tätä pysyvästi alemman todennäköisen arvon määräisenä.

Johdannaissopimukset

Johdannaissopimuksia käytetään ensisijaisesti sijoitus-salkkujen suojaukseen. Kirjanpidollisesti johdannaisia kuitenkin käsitellään pääasiassa ei-suojaavina, vaikka johdannaiset toimivat tehokkaina suojauksina.

Tilikauden aikana sopimusten sulkemisesta tai raukeamisesta syntyneet voitot ja tappiot on kirjattu tilikauden tuotoksi tai kuluksi.

Ei-suojaavat sopimukset

Ei-suojaaavan tai ei-suojaavasti käsitellyn johdannaissopimuksen käyvän arvon ja sitä korkeamman kirjanpitoarvon negatiivinen erotus kirjataan kuluksi. Realisoitumattomia tuottoja ei kirjata. Toimintapääomasta vähennetään ei-suojaavien johdannaissopimusten mahdollinen enimmäistappio.

Suojauslaskennan soveltaminen

Suojauslaskentaa käytettäessä johdannaisten negatiivinen arvomuutos jätetään kirjaamatta kuluksi siltä osin kuin suojattavan kohteen arvonnousu kattaa sen. Se osa johdannaisten negatiivisesta arvomuutoksesta, joka ylittää suojattavan kohteen arvonnousun, kirjataan kuluksi. Johdannaissopimuksen käyvän arvon ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotus kirjataan tuotoksi suojattavasta tase-erästä kuluksi kirjattuun määrään asti. Jos suojattavasta tase-erästä ei tuloslaskelmaan kirjata arvomuutosta, ei suojaaavasta sopimuksesta kirjata arvostustuottoa tai -kuluja.

Sijoitusten käypien arvojen määrittäminen

Kiinteistösijoitukset

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoina käytetään markkinaperusteisia käypiä arvoja. Kiinteistösijoitusten arvioinnissa sovelletaan IVS:n (International Valuation Standards) sekä hyvän kiinteistöarvointitavan (ns. AKA-kriteerit) mukaisia arvointiperiaatteita ja niiden arvointimenetelmille asettamia vaatimuksia.

Asuntokohteet arvioidaan pääosin vertailukauppoihin perustuvalla kauppa-arvomenetelmällä. Toimitilakohteiden pääasiallisena arvointimenetelmänä käytetään tuottoarvoon perustuvaa kassavirtamenetelmää. Erikoiskohteet arvioidaan kohteeseen parhaiten soveltuvalla markkinaperusteisella arvointimenetelmällä. Valtion asuntolainoin lainoitettujen kiinteistösijoitusten käypänä arvona pidetään aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratulojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksi lunastamisesta annetun lain (1190/1993) 10 §:n mukaisista luovutuskorvausta.

Arvonmäärittäminen tekee Finanssivalvonnan edellyttämällä tavalla joko ulkopuolinen auktorisoitu kiinteistöarvioitsija tai LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy:n asiantuntijat ulkopuolisen auktorisoidun kiinteistöarvioitsijan ohjeistamana ja auditoimana.

Osakkeet, osuudet ja rahoitusmarkkinavälineet

Noteerattujen arvopapereiden sekä sellaisten arvopapereiden, joille on olemassa markkinat, käypänä arvona on käytetty vuoden viimeisintä kaupantekokurssia tai sen puuttuessa ostokurssia. Muiden sijoitusten osalta on käypänä arvona käytetty todennäköistä luovutushintaa, kirjanpitoarvoa tai substanssiin pohjautuvaa arvoa. Pääomasijoitusrahastojen käypänä arvona on käytetty hankintamenoa tai hallinnointiyhtiön ilmoittamaa arvioidun rahaston käyvästä arvosta.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletsaamiset

Lainasaamisten, talletusten ja jälleenvakuutustalletsaamisten käypänä arvona on käytetty nimellisarvoa ottaen huomioon luottotappiovaaran edellyttämä nimellisarvon alentaminen todennäköiseen arvoon.

Zillmerointiperusteet

Zillmerointia ei sovelleta.

Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset

Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset arvostetaan taseessa käypään arvoon.

Saamisten arvostus

Vakuutusmaksusaamiset

Vakuutusmaksusaamiset esitetään taseessa enintään todennäköisen arvon määräisenä. Vakuutusmaksusaamisten nimellisarvosta on vähennetty kokemusperäinen raukeaminen, jolloin saadaan niiden todennäköinen arvo. Saaminen, josta ei todennäköisesti saada maksusuoritusta kirjataan luottotappioksi.

Ulkomaanrahamääräiset erät

Ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on muutettu Suomen rahaksi Euroopan Keskuspankin tilinpäätöspäivänä julkaisemaan kurssiin. Muiden sijoitusten osalta on käytetty hankinta-ajankohdan kurssia tai sitä alempaa tilinpäätöspäivän kurssia.

Valuuttakurssierot on kohdistettu kyseisten tulojen ja menojen oikaisueriksi. Rahojen ja pankkisaamisten sekä talletusten valuuttakurssierot samoin kuin erät, joita ei ole voitu kohdistaa suoraan tulon tai menon oikaisuksi, on kirjattu sijoitustoiminnan valuuttakurssivoitoksi tai -tappioksi.

Poistot

Rakennusten ja niiden ainesosien, kaluston, aineettomien oikeuksien ja pitkävaikutteisten menojen hankintameno on aktivoitu ja se kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaan poistoina kuluksi.

Arvioidut poistoajat ovat hyödykeryhmäkohtaisesti keskimäärin seuraavat:

Aineettomat hyödykkeet

Huoneistojen peruskorjaukset	5-10 v
ICT-järjestelmien suunnittelukustannukset	5-10 v

Kiinteistöt

Asuin-, toimisto- ja hotellirakennukset	40-50 v
Tavaratalo-, myymälä- ja liiketilarakennukset	30-40 v
Teollisuus-, varasto ym. rakennukset	20-30 v
Rakennusten ainesosat, menojäännöspoisto	25 %

Kalusto

Konttorikoneet, -kalusto yms., menojäännöspoisto	25 %
--	------

Rakennusten olennaisten perusparannusten vaikutus pitoaikaan arvioidaan erikseen. Tuloutettujen arvonnorotusten osalta on tehty poistot kyseisen erän pitoajan mukaan.

Kirjanpidossa tehtyjen kokonaispoistojen ja suunnitelman mukaisten poistojen kertynyt erotus merkitään taseen vastattaviin erään "Tilinpäätössiirtojen kertymä, poistoero" ja tilikauden aikainen poistoeron lisäys tai vähennys esitetään tuloslaskelmassa erikseen.

Tilinpäätössiirtojen kertymä

Poistoero

Ks. kohta "Poistot"

Verotusperusteiset varaukset

Kirjanpito- ja verolainsäädännön perusteella on tehty tulosvaikutteisia varauksia.

Pakolliset varaukset

Tuotoista on vähennetty pakollisina eläkevarauksina velvoitteista vastaisuudessa aiheutuvat eläkemenot ja mahdolliset työttömyyseläkemenot, jotka kohdistuvat päätyneeseen tai aikaisempaan tilikauteen. Muina varauksina tuotoista on vähennetty keskeneräisten vahinkojen viivästyskorkovaraukset.

Välittömät verot

Tuloslaskelmassa välittömät verot on esitetty suoriteperusteisesti.

Laskennalliset verovelat/-saamiset

Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen välisiin jakso-tuseroihin ja muihin väliaikaisiin eroihin liittyvät laskennalliset verovelat/-saamiset esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa. Liitetiedoissa esitetään arvostuseroista laskettu laskennallinen verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä seuraavan vuoden aikana. Tunnuslukuja laskettaessa on otettu huomioon yhden vuoden laskennalliset verovelat.

Pääomalaina

Pääomalaina on merkitty taseen vastattaviin hankinta-hintaan. Velan nimellisarvon ja hankintahinnan erotus on jaksotettu korkokuluksi ja vastaerä on kirjattu pää-omalainan hankintahinnan lisäykseksi.

Muut velat

Muut velat kuin vakuutustekninen vastuuvélka merkitään taseeseen nimellisarvoon.

Vakuutustekninen vastuuvélka, vahinkovakuutustoiminta

Vakuutusmaksuvastuu

Vakuutusmaksuvastuu sisältää tilivuonna ja aikaisempina vuosina kertyneestä vakuutusmaksutulosta sen osan, jota vastaava riski kohdistuu tilivuoden jälkeiseen aikaan. Samanlainen jaksotus tehdään myös tulevan jälleenvakuutuksen palkkioihin. Vakuutusmaksuvastuun määrä lasketaan pro rata parte temporis -periaatteen mukaisesti. Vakuutusmaksuvastuusta ei ole vähennetty vakuutusten aktivoituja hankintamenoja eikä vakuutusmaksuvastuuseen sisälly siirtovastuun täydennyseriä.

Korkoutusta sovelletaan ainaismetsä- ja ainaispalo-vakuutuksen vakuutusmaksuvastuun laskennassa, jolloin on käytetty 4,5 prosentin laskuperustekorkoa.

Korvausvastuu

Korvausvastuu sisältää tilivuoden jälkeen yhtiön suoritettavaksi tulevat korvausmäärät, jotka aiheutuvat tilivuonna tai aikaisemmin sattuneista vahingoista ja muista vakuutustapahtumista. Korvausvastuuseen sisältyy tasoitusmäärä. Tasoitusmäärä on runsasvahinkoisten vuosien varalle laskettu puskuri, jolla pyritään varmistamaan vastuuvélan riittävyys myös silloin, kun vastuuvélkaan oleellisesti vaikuttavat tekijät heilahtelevat epäsuotuisasti.

Vakuutusvalvontaviranomainen vahvistaa tasoitusmäärälle laskentasäännöt yhtiökohtaisesti.

Eläkemuoitoisten vastuiden korvausvastuun laskennassa, mukaan lukien tuntemattomat vahingot sovelletaan 1,4 prosentin laskuperustekorkoa.

Eläkemuoitoisten vastuiden korvausvastuun laskennassa käytetään vahinkovakuutuksen referenssikuolevuusmallia K2016, joka on laadittu Tapaturmavakuutuskeskuksen ja Vakuutuskeskuksen yhteistyönä.

Vakuutustekninen vastuuvélka, henkivakuutustoiminta

Vastuuvélkaa laskettaessa on ennen 1.1.1999 myönnettyissä henkivakuutuksissa ja yksilöllisissä eläkevakuutuksissa käytetty 4,5 %:n laskuperustekorkoa. Ennen 1.1.1999 myönnettyjen joustavamaksuisten yksilöllisten eläkevakuutusten kertyneiden eläke-etujen vastuuvélka on laskettu 1,8 %:n laskuperustekorolla ja yksilöllisten henkivakuutusten vastuuvélka 3,9 % laskuperustekorolla, kun vastuuvélkaan lasketaan mukaan tehdyt korkotäydennykset.

Vakuutuksissa, jotka on myönnetty 1.1.1999 ja 31.12.2002 välisenä aikana, on käytetty 3,5 % laskuperustekorkoa. Kaikissa 1.1.2003 ja 31.12.2004 välisenä aikana myönnettyissä vakuutuksissa sekä 1.1.2005 – 31.12.2013 myönnettyissä rahastoivissa riskihenkivakuutuksissa on käytetty 2,5 %:n laskuperustekorkoa. Vuonna 2005 ja sen jälkeen myönnettyille yksilöllisille henki- ja eläkevakuutuksille, sekä vuonna 2014 ja sen jälkeen myönnettyille rahastoiville riskihenkivakuutuksille käytetty laskuperustekorko on ollut 1,5 %.

Edellä mainitusta poiketen vastuuvélkaa laskettaessa käytettävä perustekorko on kuitenkin laskettu enintään 0 % tasolle vuodelle 2017, 0,75 % tasolle vuodelle 2018, 1 % tasolle vuosiksi 2019 – 2021 ja 1,5 % tasolle vuosiksi 2022–2025.

Seuraavien vastuuerien laskennassa ei käytetä perustekorkoa:

- yksilöllisen henkivakuutuksen vakuutusehtojen muuttamisesta aiheutuva vakuutusmaksuvastuun täydennysvaraus
- yksilöllisen henkivakuutuksen vakuutusmaksuvastuuseen tehtävät lisähyvitys-, lisäsumma- ja maksunalennusvaraukset
- yksilöllisen henki- ja eläkevakuutuksen vakuutusmaksuvastuuseen tehtävät tulevien lisäetujen varaukset

Kohtuusperiaatteen soveltaminen ja lisäetujen jakamista koskevat tavoitteet

Vakuutusyhtiölain 13 luvun 2 §:n mukaisen ns. kohtuusperiaatteen mukaan vakuutusyhtiön on, mikäli yhtiön vakavaraisuus sen sallii, palautettava kohtuullinen osa ylijäämästä lisäetuina sellaisille vakuutuksille, joilla on oikeus ylijäämän perusteella jaettaviin lisäetuihin.

LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö soveltaa kohtuusperiaatetta siten, että se käyttää ylijäämäänsä pääosin lisäetuihin ja vakavaraisuuden vahvistami-

seen sekä maksaa riskipääoman merkitsijöille markkinaehtoisen tuoton.

LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiön tavoitteena on antaa ylijäämän jakoon oikeutetuille vakuutussäästöille pitkällä aikavälillä ennen kuluja ja veroja kokonaistuotto, joka eläkevakuutuksessa ylittää euroalueen valtioiden pitkien, vähintään 10-vuotisten joukkovelkakirjalainojen korkotason ja säästöhenkivakuutuksessa vastaavasti 5-vuotisten valtionlainojen korkotason. Rahastoivassa riskivakuutuksessa tavoitteena on, että reaalin kokonaiskorko on positiivinen. Vakuutussäästöjen kokonaistuottotavoitteena ilmaista lisäetutavoitetta ei sovelleta sijoitussidonnaisiin vakuutuksiin eikä riskivakuutuksiin, joihin ei liity vakuutussäästöä. Riskivakuutuksissa kohtuusperiaatetta noudatetaan siten, että riskiliikkeen ylijäämästä palautetaan asiakkaille maksunalennuksina tai riskietuuksien ilmaisinä korotuksina se osa, jota ei varata riskiliikkeen heilahtelujen varalle.

Edellä kollektiivisesti kaikille eläkevakuutuksille ja säästöhenkivakuutuksille määriteltyä kokonaistuottotavoitetta sovelletaan yksittäisiin vakuutussopimuksiin ottamalla huomioon hyvityksiä määrättäessä yleinen korkotaso ja sen heilahtelun voimakkuus, yhtiön onnistuminen sijoitustoiminnassa, kunkin vakuutuksen laskuperustekorko, vakuutuksen hoitamisen kustannukset, vakuutuksesta liikekulujen kattamiseen menevät erät sekä yhtiön vakavaraisuus. Asiakashyvitysten tasossa otetaan vakuutuslajeittain huomioon tarve varautua tulevaisuudessa huomattavasti kohoaviin korvausmenoihin mm. kuolleisuudessa tapahtuvien muutosten takia.

Asiakkaan vakuutussäästöille hyvitetävä kokonaiskorko muodostuu laskuperustekorosta ja annettavista hyvityksistä.

Seuraavat tekijät vaikuttavat sopimuksille maksettavaan kokonaiskorkoon:

- matalampi laskuperustekorotaso tai korkeampi liikekulujen kattamiseksi menevän osuuden taso voi korottaa kokonaiskorkoa
- pitkäaikaisen sidotun säästämisen tuotteiden, kuten esim. eläkevakuutusten, kokonaiskorko on korkeampi kuin vapaasti takaisinostettavissa olevien vakuutusten.

Kokonaiskorko voi joissakin sopimuksissa olla korkeinta sovellettavaa laskuperustekorota pienempi.

Asiakashyvitysten tasossa pyritään vakauteen tasoitamalla sijoitustuottojen vaihtelua siten, että varataan hyvien sijoitustuottojen vuosina osa ylijäämästä myöhemmin vuosina jaettavaksi.

Vakavaraisuustavoitteena on sellainen laadullinen ja määrällinen vakavaraisuus, että se ei rajoita yhtiön toimintaa ja lisäetutavoitteiden mukaisten lisäetujen maksamista vakuutuksenottajille.

Lisäetutavoitteiden julkaiseminen tässä muodossa perustuu vakuutusyhtiölakiin, ja tavoitteet kuvaavat ylijäämän jakautumista oman pääoman ja vakuutusso-
pimuksista johtuvan vastuuvelan välillä.

Lisäetutavoitteet eivät siten ole sellaisia yksittäistä vakuutussopimusta koskevia tietoja, joita vakuutuksenottajalle tulee vakuutussopimuslain mukaan antaa, eivätkä ne sen vuoksi ole osa mitään yksittäistä vakuutussopimusta.

Lisäetutavoitteet eivät ole yhtiötä sitovia ja ne ovat voimassa toistaiseksi. Yhtiön hallitus päättää vuosittain lisäeduista ja tarvittavista muutoksista lisäetujen jakamista koskeviin tavoitteisiin.

Tavoitteet ja selvitys niiden toteutumisesta julkaistaan yhtiön internet-verkkosivuilla ja tilinpäätöksessä.

LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiön lisäetujen jakamista koskevien tavoitteiden toteutuminen vuosina 2007–2016

Yhtiön lisäetutavoite on luonteeltaan pitkän aikavälin tavoite, eli sen toteutumista tulee tarkastella useamman vuoden aikavälillä. Yksittäisinä vuosina yhtiö voi jäädä tavoitteiden alle.

Tästä syystä seuraavassa on tarkasteltu tavoitteen toteutumista vuosina 2007–2016, ei pelkästään vuoden 2016 osalta. Vuoden 2016 osalta voidaan todeta, että yhtiö kykeni maksamaan kaikille sopimusryhmille lisäetutavoitteen mukaista kokonaiskorkoa. Vuosina 2007–2016 maksetut kokonaiskorot ovat kaikissa sopimusryhmissä ylittäneet selvästi lisäetutavoitteen.

Lisäetutavoitteena olevat korot on määritelty seuraavasti:

Lisäetutavoitteena käytetty korko on ollut vuosina 2007–2016 Euroopan Keskuspankin julkaisemaa euroalueen valtioiden velkakirjojen tuottoindeksiä 5 ja 10 vuoden maturiteeteille. Vuosittaiset tuotot on laskettu päivä- tai kuukausinoteerausten keskiarvoina.

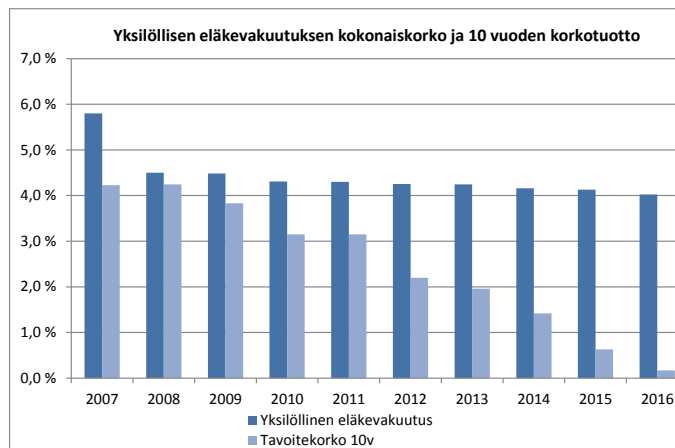
Seuraavassa on eritelty vakuutuslajeittain ja sopimusryhmittäin kokonaiskorkojen tasoa vuodelta 2016 ja aikaväliltä 2007–2016. On huomattava, että erilaisten sopimustyyppien suuren määrän takia tämä ei ole täysin kattava selvitys kokonaiskoroista jokaisen yksittäisen vakuutussopimuksen osalta. Vakuutuksenottajalle lähetetyistä vuositiedotteista selviää tarkasti kunkin sopimuksen laskuperustekorot ja asiakashyvityksen taso.

Selvitys vakuutussäästöille annetuista kokonaiskoroista vakuutuslajeittain vuosina 2007–2016

Yksilölliset eläkevakuutukset

Yksilöllisten eläkevakuutusten vakuutussäästöille annettu kokonaiskorko vuodelta 2016 oli keskimäärin 4,0 % ja vaihteli tuotteesta ja laskuperustekorosta riippuen 2,5 %:n ja 4,5 %:n välillä. Kaikille tuotteille kokonaiskorko oli yli 10 vuoden tavoitekoron, joka vuonna 2016 oli keskimäärin 0,2 %.

Laskuperuste-korko	Asiakas-hyvitys	Kokonais-korko
4,5 %	0,0 %	4,5 %
3,5 %	0,0 %	3,5 %
2,5 %	0,0 %	2,5 %
1,5 %	1,6 %	3,1 %

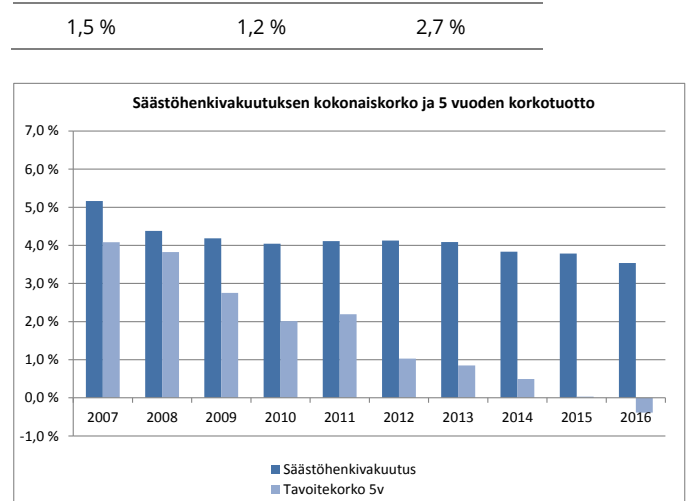
Oheisessa kuvassa on esitetty yksilöllisten eläkevakuutusten kokonaiskorko verrattuna tavoitteeseen vuosina 2007–2016.

Kokonaiskorko on ylittänyt tavoitteen kaikkina vuosina.

Säästöhenkivakuutukset

Säästöhenkivakuutusten vakuutussäästöille annettu kokonaiskorko vuodelta 2016 oli keskimäärin 3,5 % ja vaihteli tuotteesta ja laskuperustekorosta riippuen 2,5 %:n ja 4,5 %:n välillä. Kaikille tuotteille kokonaiskorko oli yli 5 vuoden tavoitekoron, joka vuonna 2016 oli keskimäärin -0,4 %.

Laskuperuste-korko	Asiakas-hyvitys	Kokonais-korko
4,5 %	0,0 %	4,5 %
3,5 %	0,0 %	3,5 %
2,5 %	0,0 %	2,5 %

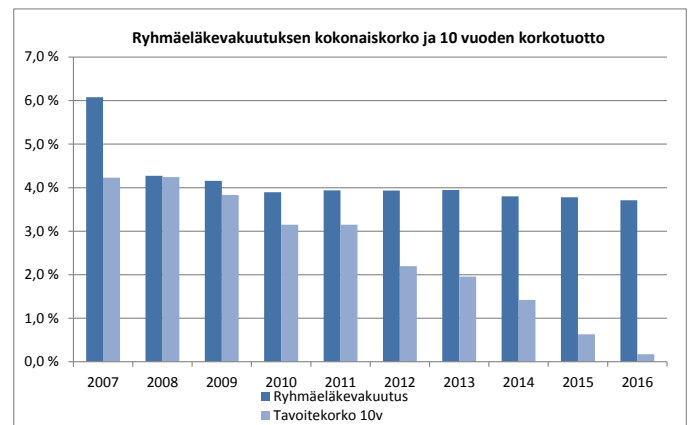
Oheisessa kuvassa on esitetty säästöhenkivakuutusten alin sovellettu kokonaiskorko verrattuna tavoitteeseen vuosina 2007–2016.

Kokonaiskorko on keskimäärin ylittänyt tavoitteena olevan 5 vuoden korkotuoton ko. ajanjaksolla, vaikka korko jäi vuonna 2008 joissakin sopimuksissa hieman tavoitteen alle.

Ryhmäeläkevakuutukset

Ryhmäeläkevakuutusten vakuutussäästöille annettu kokonaiskorko vuodelta 2016 oli Etueläkevakuutuksissa 3,5 %:n ja 4,25 %:n välillä ja TOP-eläkevakuutuksissa 3,3 %:n ja 3,5 %:n välillä. Kaikkien tuotteiden kokonaiskorko oli yli 10 vuoden tavoitekoron, joka vuonna 2016 oli keskimäärin 0,2 %.

Laskuperuste-korko	Asiakas-hyvitys	Kokonais-korko
4,25 %	0,0 %	4,25 %
3,5 %	0,0 %	3,5 %
2,5 %	0,8 %	3,3 %
1,5 %	1,9 %	3,4 %

Oheisessa kuvassa on esitetty ryhmäeläkevakuutusten alin sovellettu kokonaiskorko verrattuna tavoitteeseen vuosilta 2007–2016.

Kokonaiskorko on keskimäärin ylittänyt tavoitteena olevan 10 vuoden korkotuoton kaikkina vuosina.

Selvitys riskivakuutuksille annetuista lisäeduista vuonna 2016

Voitonjakoon oikeutetuissa riskivakuutuksissa kohtuusperiaatetta sovelletaan kuolemantapausturvien osalta korotettujen korvaussummien tai maksualennusten muodossa. Korvaussummien korotus, sekä maksualennuksen suuruus vaihtelee vakuutuksen alkamisajankohdan, sukupuolen ja vakuutetun iän perusteella.

Vuonna 2016 riskivakuutuksille maksettiin lisäetuja 2,1 miljoonaa euroa. Riskivakuutuksissa lisäedut vahvistetaan etukäteen. Vuodelle 2017 on vahvistettu vastaavat lisäedut kuin vuodelle 2016.

Selostus henkilökunnan eläketurvasta ja eläkemenojen jaksottamisesta

Henkilöstön lakisääteinen eläketurva on järjestetty TyEL-vakuutuksella Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Elossa ja lisäeläketurva LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiössä, jossa etuina ovat vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläke sekä kuolemantapauskorvaus omaisille. Lisäeläke kartuttaa eläkettä vuosittain pääsääntöisesti 0,2 prosenttia TyEL:n mukaisen eläkkeen perusteena olevasta vuosiansiosta. Lisäedun piirissä ovat kaikki 31.12.2012 mennessä alkaneet työsuhteet 5 palvelusvuoden jälkeen. Lisäeläkettä karttuu koko palvelusajalta.

Päätoimisten hallituksen jäsenten, jotka ovat työsuhteessa LähiTapiola Vahinkoyhtiöön ja LähiTapiola Henkiyhtiöön, eläkeikä on 63 vuotta. Toimitusjohtajan eläkeikä on 63 vuotta. Muiden johtajien eläkeikä on yleinen vanhuuseläkeikä eli 63 - 68 vuotta. Lisäeläketurva on järjestetty lisäeläkkeellä LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiössä.

Eläkevakuutusmaksut on kirjattu kuluksi suoriteperusteisesti.

LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätös

LähiTapiola Vahinkoyhtiö laatii LähiTapiola-ryhmän johtavana yrityksenä konsernitilinpäätöksen vakuutusyhtiölain tarkoittaman vakuutusyhtyrhythman mukaisessa laajuudessa. LähiTapiola-ryhmään kuuluvat johtavana yrityksenä LähiTapiola Vahinkoyhtiö, 20 alueel-

lista vahinkovakuutusyhtiötä ja LähiTapiola Henkiyhtiö sekä näiden tosiasiallisen määräysvallan kautta LähiTapiola-ryhmään yhdisteltävät yhtiöt. LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen yhdistellään LähiTapiola Vahinkoyhtiön kirjanpitolain mukainen konserni sekä muut yhtiöt, jotka yhdessä LähiTapiola Vahinkoyhtiön konsernin kanssa muodostavat LähiTapiolan vakuutusyhtiölain 26 luvun 2 §:ssä tarkoitetun vakuutusyhtyrhythman. LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen yhdisteltävät tytär- ja omistusyhteyshyötyrykset on kerrottu liitetiedoissa. Tilinpäätöksessä käytettävät konsernitermit tarkoittavat LähiTapiola-ryhmää.

Tilinpäätöksen laatiminen käsittäen koko Solvenssi II -direktiivissä määritellyn vakuutusyhtyrhythman ei kuitenkaan laajenna LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen yhtiöoikeudellista vastuuta kirjanpitolain määrittelemän konsernirakenteen ulkopuolelle.

Keskinäisen Vakuutusyhtiö Turvan kaikki takuuosuuksien omistajat ovat allekirjoittaneet takuuosuuksien omistajien väliseen sopimukseen lisäyksen, jonka mukaan LähiTapiola Vahinkoyhtiöllä on halutessaan oikeus nimittää Turvan hallituksen enemmistö. Näin ollen Turva on LähiTapiola Vahinkoyhtiön tytäryhtiö. LähiTapiola-ryhmän osuus Turvan takuupääomasta on 75,79 prosenttia. Turvan tilinpäätöstietoja ei ole yhdistelty LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen kirjanpitolain 6 luvun 3 §:n 1 kohdan perusteella, jonka mukaan tytäryhtyrhythman tilinpäätös saadaan jättää yhdistelemättä konsernitilinpäätökseen, jos yhdisteleminen on tarpeetonta oikean ja riittävän kuvan antamiseksi konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Keskinäisen yhtiön takuupääoman omistajalla ei ole oikeutta yhtiön muuhun omaisuuteen kuin takuupääomaan ja yhtiökokouksen päätöksellä maksettavaan takuupääoman korkoon.

LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätös on laadittu ensimmäisen kerran 31.12.2016 ryhmän ylimmän emoyhtyrhythman ja LähiTapiola-ryhmään yhdisteltävien yhtiöiden tuloslaskelmien, taseiden ja liitetietojen yhdistelmänä, joista on eliminoitu yhtiöiden väliset saamiset ja velat, tuotot ja kulut, voitonjako, konsernin sisäiset myyntivoitot/-tappiot sekä keskinäinen omistus. LähiTapiola Henkiyhtiö -konserniin sisältyvien asunto- ja kiinteistöyhtiöiden tuloslaskelmaerät esitetään henkivakuutustoiminnan vakuutusteknisessä laskelmassa. Muutoksesta LähiTapiola Vahinkoyhtiö -konsernista 31.12.2015 LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen 31.12.2016 esitetään oman pääoman siltalaskelma, mutta taseen, tuloslaskelman tai tunnuslukujen vertailutietoja ei ole LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätöksestä käytettävissä.

LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätöksen sisäinen osake- ja takuupääomaomistus on eliminoitu hankintamenomenetelmää käyttäen. Omassa pääomassa on omana tase-eränä esitetty "Keskinäisten vakuutusyhtiöiden oma pääoma". Keskinäisten vakuutusyhtiöiden

pohjarahasto, varmuusrahasto, käyttörahasto ja voittovarot, joita ei makseta korkona takuupääoman omistajille, siirretään tase-erään Keskinäisten vakuutusyhtiöiden oma pääoma. LähiTapiola-ryhmä omistaa keskinäisten alueyhtiöiden ja LähiTapiola Henkiyhtiön takuupääomasta 100 prosenttia. Keskinäisissä yhtiöissä omasta pääomasta hyvitetään osa voittovaroista asiakashyvityksinä omistaja-asiakkaille. Selvyiden vuoksi keskinäisten yhtiöiden oma pääoma on esitetty omana tase-erään.

Vähemmistön osuus omasta pääomasta ja tuloksesta esitetään erikseen tuloslaskelmassa ja taseessa. Tilikauden aikana hankitut tytäryhtiöt yhdistellään hankintahetkestä lähtien ja myydyt tytäryhtiöt luovutushetkeen saakka.

Osakkuusyhtyritykset eli yritykset, joiden osakkeista tai äänivallasta LähiTapiola-ryhmä omistaa 20 – 50 %, on yhdistelty LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä. LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen ei yhdistellä osakkuusyhtyrityksenä asunto-osakeyhtiöitä, keskinäisiä kiinteistöyhtiöitä, eikä kiinteistösijoitusrahastoja, vaikka äänivalta- ja omistusraajat täyttyisivätkin. Muut kuin keskinäiset kiinteistö-osakkuusyhteisöt on yhdistelty LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen osakkuusyhtiöinä.

LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen merkitään laskennalliset verovelat ja -saamiset taseeseen. Yhdistelytoimenpiteistä johtuvat laskennalliset verovelat ja -saamiset merkitään taseeseen silloin, kun niiden tulevia verovaikutuksia on pidettävä ilmeisinä niille yrityksille, joita ne koskevat. Verotusperusteisten varauksien ja poistoeron muutos on jaettu laskennallisen verovelan muutokseen ja tulokseen. Vastaavat tase-erät on jaettu laskennalliseen verovelkaan ja omaan pääomaan vähemmistöosuus huomioiden.

Vakuutustoimialan tytäryhtiöosakkeiden arvonnkorotukset on asunto- ja kiinteistöyhtiöiden osalta kohdistettu LähiTapiola-ryhmän tytäryhtiöiden kiinteistöjen arvonnkorotuksiksi.

Eliminoinnin yhteydessä muodostunut konserniaktiiva on pääsääntöisesti kohdistettu tytäryhtiön ao. omaisuuserille, erien käypä arvo huomioon ottaen, ja konserniaktiiva poistetaan suunnitelman mukaan kuten

vastaava erä. Kohdistamaton konserniliikearvo esitetään taseen vastaavissa aineettomissa hyödykkeissä omana eräänä ja se poistetaan suunnitelman mukaan. Konsernireservi esitetään taseen vastattavissa omana eräänä ja se tuloutetaan mahdollisuuksien mukaan yhtiön voittovaroista.

LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätöksen sisäistä ensivakuutusliikettä ei ole eliminoitu; sisäinen jälleenvakuutus, tasoitustasoa lukuun ottamatta, on eliminoitu.

Laatimisperiaatteissa tapahtuneet muutokset, jotka vaikuttavat tilikauden ja edellisen tilikauden tuloksen vertailukelpoisuuteen

LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätös laaditaan ensimmäisen kerran vuodelta 2016. Vertailuvuoden tietoja ei esitetä.

Vertailuvuoden tiedot, liiketoimintasiirrot 30.6.2015

LähiTapiola Vahinkoyhtiö luovutti LähiTapiola Pääkaupunkiseudulle pääkaupunkiseudulla harjoittamansa vapaaehtoisia vahinkovakuutuksia käsittävän liiketoimintansa eräin poikkeuksin alueella, joka käsittää Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupungit. Luovutus ei koskenut liiketoimintaa ja vakuutuskantaa siltä osin, kun kyse on yli 50 työntekijää työllistävillä yhteisöillä tarjottavista vapaaehtoisista vahinkovakuutuksista. Vakuutuskannan luovutuksessa ja liiketoimintasiirrossa LähiTapiola Vahinkoyhtiö luovutti pääkaupunkiseudun vakuutuskantaan liittyvät vakuutus sopimukset, vastuuvelan mukaan lukien tasoitustasoa ja sen katteena olevat varat sekä muut pääkaupunkiseudun vakuutustoimintaan kuuluvat varat, velat ja varaukset LähiTapiola Pääkaupunkiseudulle. Vastikkeeksi saatiin LähiTapiola Pääkaupunkiseudun liikkeeseen laskevia uusia takuuosuuksia.

Vertailukauden luvut eivät ole liiketoimintasiirrosta johtuen vertailukelpoisia katsauskauden lukuihin.

Riskienhallinnan liitetiedot

Riskienhallinnan yleiset periaatteet

Riskienhallinnan lähtökohdat

Riskienhallinta on aktiivista ja ennakkoivaa toimintaa, joka tunnistaa, arvioi, rajoittaa, hyödyntää ja valvoo liiketoiminnan uhkia sekä uusia mahdollisuuksia, jotka johtuvat muuttuvista ulkoisista ja sisäisistä olosuhteista tai Lähi-Tapiolan omasta strategisesta tahtotilasta. Tavoitteena on edistää asiakkaiden taloudellisen turvan jatkuvuutta ja tukea liiketoiminnan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Vastuullisen yritystoiminnan periaatteiden mukaisesti ryhmässä huolehditaan ja tiedotetaan luotettavasti riskeistä sekä niiden hallinnasta asiakkaille ja muille sidosryhmille.

Riskienhallinnan pääalueet ja riskiluokat ovat:

Taloudelliset riskit	Vakavaraisuuden hallinnan riskit
	Markkinariskit
	Luottoriskit
	Likviditeettiriskit
	Keskittymäriskit
	Vakuutusriskit
Operatiiviset riskit	Toiminnan suunnittelun riskit
	Prosessiriskit
	Järjestelmäriskit
	Henkilöstöriskit
	Juridiset riskit
	Tapahtuma- ja vahinkoriskit
Toimintaympäristön ja strategian riskit	Yleisen toimintaympäristön riskit
	Markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen riskit
	Kilpailun luonteen ja kilpailijoiden aiheuttamat riskit
	Strategisten valintojen riskit
	Ryhmätason erityisriskit

Riskienhallinnan organisointi

Hallituksella on kokonaisvastuu riskienhallinnan järjestämisestä. Hallitus määrittelee riskienhallinnan tavoitteet, riskinottohalukkuuden, riskinoton rajat, vastuut, mittarit ja valvontaperiaatteet. Hallitus vahvistaa vuosittain riskienhallintaa käsittelevät suunnitelmat, varmistaa niiden huomioimisen toimintasuunnitelmissa sekä valvoo suunnitelmien toteuttamista ja noudattamista. Hallitus seuraa säännöllisesti riskienhallinnan tilaa ja keskeisimpien riskien kehitystä. Hallitus on perustanut erillisen Tarkastus- ja riskienhallintavaliokunnan, jonka tarkoituksena on mm. avustaa hallitusta riskienhallintaan liittyvissä asioissa. Toimitusjohtaja ja johto vastaavat riskienhallinnan käytännön valmistelusta, toteuttamisesta ja toteuttamisen seurannasta. Liiketoimintayksiköt vastaavat oman toimintansa riskien kartoittamisesta sekä niihin

liittyvien riskienhallintatoimenpiteiden toteuttamisesta. Esimiesten tehtävänä on varmistaa, että liiketoimintaprosessien valvonta on riittävää ja että aina on käytettävissä luotettavaa ja ajantasaista tietoa valvonnan tuloksista. Jokainen työntekijä on velvollinen kertomaan havaitsemistaan riskeistä tai riskienhallinnan kehittämiskohteista.

Riskienhallinnan valvonnasta vastaa aina muu kuin operatiivisesta toiminnasta vastaava taho. Aktuaari-, riskienhallinta-, talous-, controller-, compliance- ja taseenhallintatoiminnot sekä sisäinen tarkastus avustavat hallitusta ja johtoa riskienhallinnan valvonnan ja riskien seurannan käytännön toteuttamisessa. Lisäksi tilintarkastus valvoo riskienhallinnan toteuttamista.

Yhtiön hallituksella on LähiTapiola-ryhmän johtavan yrityksen hallituksena vastuu ryhmän riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan järjestämisestä ja valvonnasta. Ryhmän riskienhallintakomitealla on keskeinen rooli ryhmän riskienhallinnan toimintaperiaatteiden valmistelussa sekä ryhmän riskien seurannassa ja valvonnassa. Ryhmän taseenhallintakomitea on taseriskien hallinnan, seurannan ja kehittämisen asiantuntijaelin, ja se raportoi suoraan hallitukselle. Komitea vastaa siitä, että taseriskien hallinta on järjestetty asianmukaisesti ja pääomat ovat tehokkaassa käytössä. Hallitus nimittää sijoitustoiminnan johtoryhmän, joka vastaa sijoitustoiminnan käytännön organisoinnista ja operatiivisesta markkinariskien valvonnasta.

Raportointi

Taloudellisen informaation oikeellisuus varmistetaan riittävän ajantasaisella ja tiheällä raportoinnilla, säännöllisillä täsmäytysrutiineilla, kattavalla ja ajan tasalla olevalla dokumentaatiolla raportoinnissa käytettävistä laskentamenetelmistä ja järjestelmistä. Lisäksi liiketoimintojen päätöksenteko ja raportointitoiminnot on organisatorisesti eriytetty.

Vakuutustoiminnan riskienhallinta

Ryhmän vakuutustoiminnan riskejä ovat vahinkovakuutustoiminnan riskit, henkivakuutustoiminnan riskit ja sijoitustoiminnan riskit.

Vahinkovakuutustoiminnan riskit

Vahinkovakuutustoiminnan merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät vakuutustuotteiden hinnoitteluun ja riskienvalintaan, inflaatioon, korkotason vaihteluun, kuolleisuudessa tapahtuviin muutoksiin, ammattitauteihin ja jälleenvakuutussuojiiin.

Hinnoitteluriskillä tarkoitetaan sitä, että vakuutusmaksut eivät riitä kattamaan vakuutussopimuksista aiheutuvia korvaussuorituksia ja toimintakuluja. Tärkeimmät hinnoitteluriskit liittyvät käytettyjen tariffimallien riskimaksujen riittävyyteen sekä kannattavuuden ja vahinkojen seurannan prosesseihin sekä niiden huomioon ottamiseen vakuutusten hinnoittelussa ja merkintäpolitiikassa.

Vakuutusten merkintäpolitiikka määrittelee sallitut vakuutusriskit. Hallitus hyväksyy vakuutusliiketoiminnan kannattavuustavoitteet ja hinnoittelustrategia ohjaa riskivastaavaa sekä oikeudenmukaista hinnoittelua. Vakuutusten merkintäpolitiikan ja hinnoittelustrategian avulla määriteltyjen tavoitteiden toteutumisesta vastaavat liiketoimintayksiköt. Hinnoitteluun ja vakuutusmaksutasoon liittyviä riskejä hallitaan raportointi- ja laskentajärjestelmien jatkuvalla kehittämisellä, jotta tarvittavat muutokset maksutasossa saadaan yhä nopeammin korjattua. Erityisen riskialttiita vakuutusriskejä merkitään joko rajoitetusti tai ne jätetään kokonaan merkitsemättä.

Asiakasriskejä hallitaan asiakasvalintaohjeilla, niiden noudattamisen seurannalla, vahinkorekisterin käytöllä sekä esimerkiksi vakuutustutkijoiden toiminnalla. Suurien riskikeskittymien vaikutuksia minimoidaan säännöllisellä keskittymien tarkastelulla hallituksessa. Pyrittäessä entistä parempaan asiakasvalintaan ja riskivastaavaan hinnoitteluun, yhtenä tärkeänä keinona ovat liiketoimintayksiköiden ylläpitämät merkintä- ja hinnoitteluvaltuudet.

Ryhmän tutkimusryhmä tutkii, torjuu ja ennaltaehkäisee vakuutustoimintaan kohdistuvaa vakuutusrikollisuutta. Asiakastietojen tarkistaminen ennen asiakasvalintaa ja epäselvien vahinkojen selvittely ovat tärkeä osa tutkimusryhmän toimintaa. Vakavampien tapauksien hoito siirretään viranomaisille. Tehokkaalla asiakasvalinnalla on tarkoitus pitää luottotappiot ja korvauskulut tavoitteiden mukaisella tasolla.

Vastuuvelan riittävyysriskillä tarkoitetaan sitä, että vastuuvelkaan varattu määrä ei riitä varausvuoden jälkeen maksettavaksi tulevien korvausten suorittamiseen. Riskin alariskejä ovat mm. inflaatoriski, korkoriski, pitkäikäisyysriski ja ammattitautiriski.

Inflaatoriski liittyy esimerkiksi henkilövahinkojen sairaanhoitoon ja kuntoutukseen liittyviin kassavirraltaan pitkäkestoisiin korvauksiin. Riski toteutuu, mikäli maksettavien korvausten taso nousee inflaation takia korkeammaksi, kuin on hinnoittelussa ja korvausvastuun laskennassa oletettu, jolloin vakuutusmaksut ja korvausvastuu osoittautuvat riittämättömiksi.

Korkoriski ja pitkäikäisyysriski koskevat lähinnä liikenne- ja työtaturmavakuutuksen pitkäkestoisia eläke-muotoisia korvausvastuita. Vastuita laskettaessa kassavirrat diskontataan perustekorolla. Korkoriski toteutuu, mikäli tulevaisuudessa ei saada vähintään perustekorona mukaista tuottoa vastuita kattavalle omaisuudelle. Pitkäikäisyysriskillä tarkoitetaan korvausvastuun määrittämiseen liittyvän tulevan kuolevuuskehityksen arvioinnin

epävarmuutta. Pitkäikäisyysriski realisoituu silloin, jos kuolevuus osoittautuu tulevina vuosina oletettua alhaisemmaksi, jolloin eläkkeitä joudutaan maksamaan odotettua pitempään.

Ammattitautiriski koskee ainoastaan työtaturmavakuutusta. Ammattitaudilla tarkoitetaan ammattitautilain mukaisesti työsuhteeseen liittyvää terveydellistä haittaa, joka syntyy yleensä pitkäkestoisen altistumisen seurauksena fyysikaalisesta, kemiallisesta tai biologisesta tekijästä ja ilmenee usean vuoden kuluttua itse altistumisesta. Ammattitautiriski toteutuu, mikäli ammattitauteja ilmenee odotettua enemmän, jolloin vakuutusmaksut ja korvausvastuu osoittautuvat riittämättömiksi.

Kirjanpidon vastuuvelan laskuperusteissa määritellään eri vakuutusluokkien vastuuvelan määräytymisperiaatteet. Korvausvastuun diskonttauksessa käytettävä laskuperustekorko (1,4 %) määrätään siten, että se ei ylitä vastuuta kattavan omaisuuden turvaavasti määrättyä sijoitustuoton tasoa vahinkojen arvioituna selviytymisai- kana. Laskuperusteet ovat korkotason ja kuolevuuden osalta sekä muilta määräytymisperiaateiltaan turvaavat. Vastuuvelan riittävyyttä seurataan vuosittain ja tarvittaessa perusteisiin tehdään tarkistuksia. Vakavaraisuuslaskennassa vastuuvelan arvostaminen eroaa kirjanpidon arvostamisesta. Vastuuvelan arvostamisessa pyritään markkinaehtoisuuteen mm. diskonttaamalla vastuuvelka riskittömällä korkokäyrällä.

Kirjanpidon vakuutusmaksuvastuu määrätään ns. siirtovaluutana pro rata -säännön mukaisesti johdettujen vakuutusluokkakohtaisten kertoimien avulla. Eläkemuo- toinen korvausvastuu arvioidaan Tapaturmavakuutuskeskuksen ja Vakuutuskeskuksen yhteistyössä kehittämällä kuolevuusmallilla, jossa eläkkeensaajan kuolevuuteen vaikuttaa ikä, sukupuoli ja syntymävuosi. Suuret, tietyn eurorajan ylittävät vahingot varataan vahinkokoh- taisesti osaksi korvausvastuuta. Muiden tunnettujen ja tuntemattomien vahinkojen korvausvastuu (kollektiiviva- raus) määrätään tilastollisesti noudattaen tavanomaisia aktuaarillisia menetelmiä. Turvaavuutta lisätään varaa- malla varmuuslisä osaksi kollektiivivarausta. Vahinkojen tulevia käsittelykuluja varten tehtävä hoitokuluvaraus määrätään suhteellisenä osuutena varsinaisen korvaus- vastuun määrästä.

Jälleenvakuutus-suojiin liittyvät riskit koskevat jälleenvakuutuksen antajien luotettavuutta, suojien hankki- misessa noudatettavia hajautusperiaatteita ja suurten yksittäisten riskikohteiden merkinnässä noudatettavia periaatteita, erityisesti koskien jälleenvakuutus-suojan varmistamista ennen ensivakuutusriskin merkitsemistä. Lisäksi EML-arvioihin (Estimated Maximum Loss) liittyvät arviointivirheet voivat toteutuessaan olla vahingollisia.

Jälleenvakuutus-suojiin liittyvää riskiä hallitaan halli- tuksen vahvistamien jälleenvakuutusohjelman ja jälleen- vakuutus-suojien hankintaohjeen avulla. Jälleenvakuutus- suojia ja -ohjelmia suunniteltaessa otetaan huomioon vakuutuskannan rakenne, vakuutusluokkien erilaiset

volyymit, riskien mahdollinen kumulaatio sekä vakavaraisuusasema. Näiden tekijöiden perusteella asetetaan vakuutusluokkakohaiset omapäätösrajat, jotka määrittelevät suurimmat omalla vastuulla pidettävät määrät yksittäisissä riskeissä.

Jälleenvakuuttajiksi hyväksytään vain luottoluokitukseltaan riittävän vakavaraisia yhtiöitä. Suurin osa jälleenvakuutuksesta on sijoitettu yhtiöihin, joiden luottoluokitus on Standard & Poor'sin mukaan vähintään (A). Jälleenvakuutusuojat hankitaan hajautetusti riittävän useilta jälleenvakuutuksen antajilta hallituksen asettamien limiittien perusteella. Jälleenvakuutuksen saatavuuteen ja suojien aukottomuuteen liittyviin riskeihin varaudutaan tiiviillä ensi- ja jälleenvakuutuksen yhteistyöllä tekemällä ensivakuutussopimuksiin ja -tarjouksiin tarvittavat muutokset ajoissa.

Henkivakuutustoiminnan riskit

Henkivakuutustoiminnan merkittävimmät vakuutusriskit ovat vastuuelkaan liittyvät riskit ja asiakaskäyttäytymiseen liittyvät sopimusten ja vakuutusmaksujen maksamisen keskeytymisen riskit. Vastuuelkaan liittyviä riskejä ovat laskuperustekorona tasoon ja takaisinostoihin liittyvä korkoriski, sekä kuolevuuteen, eliniän pituuteen ja sairastuvuuteen liittyvät riskit.

Korkoriskiä hallitaan suojaamalla johdannaisilla sijoitussalkkuja epävakaisissa markkinatilanteissa, huolehtimalla riittävän vakavaraisuuden ylläpitämisestä, alentamalla vakuutuskantojen laskennallista laskuperustekorokoa vastuita täydentämällä ja käyttämällä tuotteissa takaisinostosanktioita sekä uusissa tuotteissa turvaavan alhaista laskuperustekorokoa.

Kuolevuuteen, eliniän pituuteen ja sairastuvuuteen liittyviä riskejä hallitaan huolellisella tuotesuunnittelulla, vastuunvalinnalla, sekä jälleenvakuuttamalla valitun oma-vastuun ylittävät vastuut ja katastrofitapahtumista johtuvat vahinkokumulaatiot. Vastuunvalinnassa noudatetaan henkivakuutuksen yleisesti käytössä olevia vastuunvalintaohjeita, laadittua vakuutusten merkintäpolitiikkaa ja siihen liittyvää ohjeistusta. Tarvittaessa tehdään lisäksi taloudellinen vastuunvalinta vakuutettavan intressin tarkistamiseksi. Vakuutettujen havaitun kuolleisuuden ja sairastavuuden tasoa ja kehittymistä seurataan vuosittain ja vastuita täydennetään tarvittaessa. Sairausvakuutuksissa on lisäksi mahdollisuus korottaa maksuja korvausmenon nousua vastaavasti.

Takuutuottoisen vastuuelan laskennassa käytetty laskuperustekorokorokko vaihtelee välillä 0–3,5 % kun tehty vastuuelan korkotäydennykset otetaan huomioon. Kuolevuutena käytetään henkivakuutuksessa ja yksilöllisessä eläkevakuutuksessa vuodelta 1987 peräisin olevaa E87-kuolevuutta 20.12.2012 mennessä myönnettyjen sopimusten osalta. Tasa-arvoistettujen 21.12.2012 tai myöhemmin alkaneiden sopimusten vastuuelan laskennassa käytetään kuolevuutena uusia tasa-arvoisia kuole-

vuusperusteita (HT 2012) jotka perustuvat Henkiyhtiön omasta vakuutuskannasta estimoituun kuolevuuteen.

Sijoitustoiminnan riskit

Hallitus asettaa sijoitustoiminnalle tuottotavoitteen ja riskinoton rajat, joilla pyritään turvaamaan vakavaraisuus ja likviditeettiasema kaikissa markkinaolosuhteissa.

Markkinariskeillä tarkoitetaan varojen ja vastuiden markkina-arvojen muutoksia, jotka johtuvat taloudellisten muuttujien kuten korkojen, valuuttakurssien, osakekurssien tai kiinteistöjen arvojen tai arvovaihteluiden (volatiliteetti) muutoksista.

Sijoitustoiminnan riskeiksi luetaan myös luotto-/vastapuoli- ja likviditeettiriskit. Luotto tai vastapuoliriskillä tarkoitetaan riskiä, että johdannaissopimuksen, transaktion, lainan tms. vastapuoli ei kykene selviytymään velvoitteistaan tai vastapuolen kyky selviytyä velvoitteistaan muuttuu. Likviditeettiriskillä tarkoitetaan rahoituslikviditeetti- tai markkinalikviditeettiriskiä. Edellinen liittyy rahoitustarpeiden ja -lähteiden eriaikaisuuteen ja sen hallintaan. Jälkimmäisellä tarkoitetaan tilannetta, jossa sijoitusomaisuutta ei kyetä myymään riittävän nopeasti vaikuttamatta markkinoiden hintatasoon.

Hallituksen hyväksymässä sijoitussuunnitelmassa kuvataan sijoitustoiminnan tuottotavoite, vakavaraisuustavoite, sijoitusomaisuuden strateginen allokaatio, sijoitusriskien oton rajat, riski- ja vakavaraisuusasemaa kuvaavat mittarit, sijoitustoiminnan ohjaus- ja raportointiprosessit sekä toimenpiteet vakavaraisuuden turvaamiseksi.

Strateginen allokaatio mitoitetaan lähtökohteisesti siten, että vakavaraisuus säilyy riittävän korkealla todennäköisyydellä viiden vuoden ajan.

Markkina-, luotto- ja likviditeettiriskejä mitataan ja seurataan jatkuva-aikaisesti yleisesti käytössä olevilla menetelmillä. Riskejä hallitaan limiiteillä ja hajautuksella.

Sijoitustoiminnan liikennevalot ovat vakavaraisuus-seurannan keskeinen työkalu. Vihreä valo tarkoittaa tilannetta, jossa omaisuudenhoitajat voivat toimia sijoitussuunnitelman normaalien limiittien mukaan. Keltainen valo liittyy tilanteeseen, jossa sijoitussuunnitelman puitteissa tapahtuvat sijoitusriskien lisäykset tai neutraali sijoitusallokaatio eivät ole hyväksyttäviä taseen riskillisyyden kannalta. Punaisen valon tilanteessa taseen riskillisuus on liian korkea ja tarvitaan aktiivisia riskien vähentämistoimia. Keltaisen ja punaisen valon riskiasemassa määritellään tiukennetut rajoitukset sijoitusriskeille ja mahdolliset riskien vähentämistoimenpiteet.

Pitkän aikavälin markkinaskenaarioiden vaikutusta vakavaraisuuteen ja yhtiön toimintaan tarkastellaan vuosittain laadittavassa riski- ja vakavaraisuusarviossa (OR-SA).

Operatiivisten riskien hallinta

Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Juridiset / oikeudelliset riskit ja tapahtuma-/vahinkoriskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin. Toiminnan suunnittelun riskeillä tarkoitetaan vuosisuunnittelun valintoihin, tavoiteasetantaan ja liiketoiminnan muutostilanteisiin sisältyviä riskejä. Operatiivisten riskien hallinnan lähtökohtana on pyrkiä ehkäisemään riskien toteutumista ja minimoimaan riskeistä aiheutuvia vahinkoja.

Operatiivisten riskien hallinnan keskeisimmät osa-alueet ovat riskien kattava tunnistaminen, arviointi ja raportointi eri organisaatioissa ja eri riskialueilla sekä toiminnan laadun ja oikeellisuuden varmistaminen valvonta- ja kontrollitoimenpiteillä. Operatiiviset riskit kartoitetaan määrämuotoisella riskien kartoitusmenettelyllä vuosittain osana vuosisuunnitteluprosessia sekä aina riskitilanteen olennaisesti muuttuessa. Kartoituksissa tunnistetut riskienhallintatoimenpiteet kytketään osaksi eri liiketoimintayksiköiden vuosisuunnitelmia. Prosesseihin sisältyvien valvonta- eli kontrollitoimenpiteiden avulla varmistutaan toiminnan oikeellisuudesta ja laadusta. Osana operatiivisten riskien hallintaa kirjataan toteutuneet riskit ja läheltä piti -tapahtumat sekä tarvittavat jatkotoimenpiteet ryhmän riskitapahtumarekisteriin. Toiminnan häiriöiden ja virheiden sekä operatiivisten riskien aiheuttaminen tappioiden raportointi viranomaisille toteutetaan asetettujen vaatimusten mukaisesti. Toiminnan jatkuvuuden hallinta varmistetaan jatkuvuus- ja valmiussuunnitelmien säännöllisellä arvioinnilla, testauksella ja päivittämisellä. Lisäksi jokaisesta hankkeesta, projektista ja merkittävästä liiketoiminnan muutostilanteesta laaditaan aina erillinen riskikartoitus. Ryhmän yhtiöt ovat vastuussa toimintansa asianmukaisesta järjestämisestä, niihin kuuluvista velvoitteista ja toiminnan

jatkuvuuden hallinnasta myös kaikkien ulkoistettujen toimintojensa osalta.

Operatiivisten riskien hallitsemiseksi on lisäksi erillisiä menettelytapoja ja ohjeistuksia mm.:

- prosessiriskien hallintaan
- järjestelmäriskien hallintaan
- juridisten riskien hallintaan
- turvallisuusriskien hallintaan
- tietoturvariskien hallintaan
- hankkeiden ja projektien riskienhallintaan
- vakuutettavissa olevien riskien hallintaan (oma vakuutusturva)

Toimintaympäristön ja strategian riskien hallinta

Toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyviä riskejä ovat mm. yleisen toimintaympäristön, markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen, kilpailun luonteen ja kilpailijoiden, omien strategisten valintojen ja yhtiöryhmänä toimimisen ja ryhmäsijoitusten riskit.

Toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyvät riskit kartoitetaan ja niiden merkittävyys arvioidaan vuosittain vuosisuunnitteluprosessin yhteydessä. Menettelynä on ohjeistettu itsearviointi. Tunnistettujen riskien vähentämiseksi ja pienentämiseksi sekä mahdollisuuksien hyödyntämiseksi vastuulliset tahot suunnittelevat ja toteuttavat riskienhallintatoimenpiteitä, jotka toteutetaan osana organisaatio-osien vuosisuunnitelmia. Oleellinen osa strategisten riskien hallintaa on strategisten kehityshankkeiden yhteydessä toteutettava riskienhallintatyöskentely. Riskitilannetta käsitellään säännöllisesti hankkeiden ohjausryhmissä.

Tunnuslukujen laskentakaavat ja tunnuslukujen laskentaperiaatteet

Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Vahinkovakuutuksen liikevaihto

= Vakuutusmaksutuotot ennen
jälleenvakuuttajien osuutta
+ Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa
+ Muut tuotot

Henkivakuutuksen liikevaihto

= Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta
+ Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa
+ Muut tuotot

Vahinkovakuutusyhtiön tulosanalyysi

Vakuutusmaksutuotot

Korvauskulut

Liikekulut

Muut vakuutustekniset tuotot ja kulut

Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonkorotukset,
niiden oikaisut ja arvon muutokset
Muut tuotot ja kulut
Osuus osakkuusyritysten voitoista ja tappioista ¹

Liikevoitto tai -tappio

Tasoitusmäärän muutos

Voitto tai tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja
Tuloverot ja muut välittömät verot
Vähemmistöosuudet ¹

Tilikauden voitto tai tappio

¹ Koskee konsernitilinpäätöstä

Hallituksen toimintakertomuksessa liikevoitosta
(-tappiosta) käytetään termiä liike-tulos ja tilikauden voitoista
(tappiosta) termiä tilikauden tulos.

Henkivakuutusyhtiön tulosanalyysi

Vakuutusmaksutulo

Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonkorotukset,
niiden oikaisut ja arvon muutokset

Maksetut korvaukset

Vastuuvelan muutos ennen lisäetuja (asiakasetuja) ja
tasoitusmäärän muutosta

Liikekulut

Muut vakuutustekniset tuotot ja kulut

Vakuutustekninen tulos ennen (lisäetuja) ja tasoitusmäärän muutosta

Muut tuotot ja kulut

Osuus osakkuusyritysten voitoista ja tappioista ¹

Liikevoitto tai -tappio

Tasoitusmäärän muutos

Lisäedut (asiakasedut) ²

Voitto tai tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja

Tilinpäätössiirrot

Tuloverot ja muut välittömät verot

Vähemmistöosuudet ¹

Tilikauden voitto tai tappio

¹ Koskee konsernitilinpäätöstä

² Lisäetuihin sisällytetään takuukoron ylittävät korot

Kokonaistulos

= Liikevoitto tai -tappio

+ Taseen ulkopuolisten arvostuserojen, käyvän arvon
rahaston ja arvonkorotusrahaston muutos

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvoin)

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin suhteessa
sitoutuneeseen pääomaan lasketaan sijoituslajeittain ja
sijoitusten yhteismäärälle ottaen huomioon kauden
aikana tapahtuneet kassavirrat.

Kauden tuotto lasketaan ns. mukautettua Dietz:in
kaavaa (aika- ja rahapainotettua kaavaa) käyttäen niin,
että sitoutunut pääoma lasketaan lisäämällä kauden alun
markkina-arvoon kauden aikaiset kassavirrat painotet-
tuina sillä suhteellisella osuudella koko kauden pituudes-
ta, joka on jäljellä tapahtumapäivästä tai tapahtumakuu-
kauden puolivälistä kauden loppuun.

Sijoitustoiminnan nettotuottoerittely

= Sijoitustoiminnan suorat nettotuotot kirjanpidossa

+ Arvonmuutokset kirjanpidossa

+ Arvostuserojen muutos

Sijoitusjakauma käyvin arvoin

Sijoitussidonnaisen vakuutuksen sijoitukset eivät ole
mukana sijoitusjakaumassa. Korkorahastoista pitkän

koron rahastot sisältyvät joukkovelkakirjalainoihin ja lyhyen koron rahastot rahamarkkinasijoituksiin.

Sijoitukset sijoitusrahastoihin ja niihin rinnastettaviin muihin yhteissijoitusrytysiin, jotka sijoittavat kiinteistöihin ja kiinteistöyhteisöihin luetaan kiinteistösijoituksiin.

Johdannaisten siirtyvissä erissä olevat laskennalliset arvostuserot ja ennakkomaksuissa olevat preemiot kohdistetaan alla olevalle omaisuuserälle.

Raportin kohtaan Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset otetaan mukaan tase-erä Rahat ja pankkisaamiset, kauppahintasaamiset ja -velat sekä johdannaisten vakuudet.

Kokonaispääoman tuotto ilman sijoitussidonnaista vakuutusta prosentteina (käyvin arvoin)

$$\begin{aligned} & \text{Liikevoitto tai -tappio} \\ & + \text{Korkokulut ja muut rahoituskulut} \\ & + \text{Perustekorkokulu} \\ & + \text{Arvonkorotusrahastoon/käyvän arvon rahastoon} \\ & \quad \text{kirjattu arvonkorotus/peruutus} \\ & + \text{Sijoitusten arvostuserojen muutos} \\ & = \frac{\text{Taseen loppusumma}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100 \\ & - \text{Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuvelka} \\ & + \text{Sijoitusten arvostuserot} \end{aligned}$$

Tunnusluvun jakaja lasketaan tilikauden ja edellisen tilikauden taseen mukaisten arvojen keskiarvona.

Vahinkovakuutuksessa perustekorkokululla tarkoitetaan diskontatun korvausvastuun purkautumisen vaikutusta yhtiön korvauskuluun sen diskontatessa pääomamuotoiset eläkkeet ja/tai mahdolliset muut korvausvastuuerät. Se lasketaan kertomalla vuoden alun diskontattu korvausvastuu edellisen vuoden lopussa käytetyllä perustekorolla.

Henkivakuutuksessa perustekorkokululla tarkoitetaan vakuutuksille vuoden aikana hyvitettyä laskuperustekorkoa lisättynä/vähennettynä mahdollisilla laskuperustekoron täydennysvastuun muutoksilla.

Tunnusluvussa muihin rahoituskuluihin sisällytetään muut vieraasta pääomasta aiheutuneet erät kuin korkokulut, esimerkiksi tuloslaskelman eriin kirjatut korollisen vieraan pääoman kurssivoitot ja -tappiot.

Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana

Tunnusluku lasketaan keskiarvona kalenterikuukausien lopussa lasketuista henkilökunnan lukumääristä. Lukumäärässä otetaan huomioon palveluksessa olleiden henkilöiden mahdollinen osa-aikaisuus. Henkilökuntaan kuuluvaksi lasketaan ne henkilöt, joille maksetaan tilikauden aikana palkkaa.

Vahinkovakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Vakuutusmaksutulo

= Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta

Vahinkosuhde

Vahinkosuhde prosentteina

$$= \frac{\text{Korvauskulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Vahinkosuhde (ilman perustekorkokulua) prosentteina

$$= \frac{\text{Korvauskulut (ilman perustekorkokulua)}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (ilman perustekorkokulua)}} \times 100$$

Tunnusluku lasketaan jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen.

Liikekulusuhde

$$= \frac{\text{Liikekulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Yhdistetty kulusuhde

Yhdistetty kulusuhde prosentteina

= Vahinkosuhde + Liikekulusuhde

Yhdistetty kulusuhde (ilman perustekorkokulua)

= Vahinkosuhde (ilman perustekorkokulua) + Liikekulusuhde

Riskisuhde (hallituksen toimintakertomus)

Riskisuhde prosentteina

$$= \frac{\text{Korvauskulut (ilman korvaustoiminnan hoitokuluja)}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Riskisuhde (ilman perustekorkokulua) prosentteina

$$\begin{aligned} & \text{Korvauskulut (ilman korvaustoiminnan hoitokuluja,} \\ & \quad \text{ilman perustekorkokulua)} \\ & = \frac{\text{Vakuutusmaksutuotot (ilman perustekorkokulua)}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100 \end{aligned}$$

Toimintakulusuhde prosentteina (hallituksen toimintakertomus)

$$= \frac{\text{Liikekulut + Korvaustoiminnan hoitokulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Henkivakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Vakuutusmaksutulo

= Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta

Liikekustannussuhde prosentteina

$$\frac{\begin{array}{l} \text{Liikekulut ennen vakuutusten aktivoitujen} \\ \text{hankintamenojen muutosta} \\ + \text{Korvausten selvittelykulut} \end{array}}{\text{Kuormitustulo (ja taseen loppusumma)}} \times 100$$

Osoittaja suhteutetaan erikseen sekä kuormitustuloon että taseen loppusummaan. Kuormitustulo on lasku-

rusteiden mukaan liikekustannusten kattamiseen tarkoitettu erä. Kuormitustuloon sisällytetään kaikki kuormituserät. Liikekulut eivät sisällä jälleenvakuutuksen palkkioita.

Liikekuluina käytetään kokonaisliikekuluja, kun liikekulut suhteutetaan taseen loppusummaan. Taseen loppusumma on aloittavan taseen loppusumma.

Ehdotus voiton käyttämisestä

Hallitus ehdottaa, että tilikauden voitto 168 300 985,70 euroa käytetään seuraavasti:

Varmuusrahastoon siirretään	167 500 000,00
Käyttörahastoon siirretään	800 985,70

Mikäli hallituksen ehdotus voiton käyttämisestä hyväksytään, jakautuu yhtiön oma pääoma seuraavasti:

Pohjarahasto	8 641 380,35
Takuupääoma	0,00
Arvonkorotusrahasto	218 348,97
Varmuusrahasto	1 203 747 920,77
Käyttörahasto	1 749 689,71
	1 214 357 339,80

Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen 31.12.2016 allekirjoitukset

Espoossa 28. päivänä maaliskuuta 2017.

Erkki Moisander
Hallituksen puheenjohtaja

Jari Eklund

Philip Aminoff

Matti Bergendahl

Timo Hiltunen

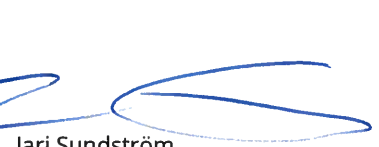
Hannu Niilekselä

Kati Partanen

Pirkko Rantanen-Kervinen

Jari Sundström
Toimitusjohtaja

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Espoossa 7. päivänä huhtikuuta 2017

KPMG Oy Ab

Mikko Haavisto
KHT

KÄYTETYT TILIKIRJAT

Päiväkirja	sähköinen
Pääkirja	sähköinen
Tuloslaskelma	sähköinen
Tase	sähköinen

OSAKIRJANPITOJÄRJESTELMÄT

Tilitysjärjestelmät	
Toimistotilitysjärjestelmä	
Maksuliikennejärjestelmät	
Lainajärjestelmä	
Vakuutuslajisovellukset	vakuutuslajikohtaisia
Laskutusjärjestelmät	vakuutuslajikohtaisia
Korvaustoimintajärjestelmät	vakuutuslajikohtaisia
Arvopaperijärjestelmät	
Ostolaskujen kierrätysjärjestelmä IP	
Jälleenvakuutusjärjestelmät	
Palkanlaskentajärjestelmät	
Asiamiespalkkiojärjestelmä	
Henkilöstöhallintajärjestelmä	
Konsernilaskentaohjelmisto BPC	
Matkalaskujärjestelmä TEM	

TILIKARTAT

Yhtiönumeroluettelo	Sap-laskenta-alue 1000
Tilikartta	Sap-laskenta-alue 1000
Alatilikoodit	Sap-laskenta-alue 1000
Tulosityksikkökoodit	Sap-laskenta-alue 1000
Kustannuspaikkakoodit	Sap-laskenta-alue 1000
Toimintojakokoodit	Sap-laskenta-alue 1000
Vakuutuslaji- ja vakuutusluokkakoodit	Sap-laskenta-alue 1000
Sijoituslajikoodit	Sap-laskenta-alue 1000
Verokoodit	Sap-laskenta-alue 1000
Tilausnumerot	Sap-laskenta-alue 1000
Projektinumerot	Sap-laskenta-alue 1000
Asiakaslohkonomerot	Sap-laskenta-alue 1000
Myyntikanavanumerot	Sap-laskenta-alue 1000
Kumppaniyhtiökoodit	Sap-laskenta-alue 1000